

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Рахункової палати

27.06.2023 № 13-3

ЗВІТ

про результати аналізу ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та компенсації роботодавцям витрат на оплату праці за їх працевлаштування, в умовах воєнного стану

Київ 2023

Рахункова палата від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням (стаття 98 Конституції України).

Організацію, повноваження та порядок діяльності Рахункової палати визначає Закон України від 02 липня 2015 р. № 576-VIII «Про Рахункову палату».

Згідно з цим Законом повноваження, покладені на Рахункову палату Конституцією України, здійснюються через провадження заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).

Державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) забезпечується Рахунковою палатою шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів.

Рахункова палата здійснює фінансовий аудит та аудит ефективності щодо проведення витрат державного бюджету, використання коштів державного бюджету, наданих місцевим бюджетам та фондам загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, виконання державних цільових програм тощо.

ЗМІСТ

УЗАГАЛЬНЮЮЧІ РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ.....	4
ПРОПОЗИЦІЇ.....	19
1. ПРЕАМБУЛА.....	24
2. ВСТУП.....	28
3. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ НАДАННЯ ДОПОМОГИ НА ПРОЖИВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	33
3.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам в умовах воєнного стану.....	33
3.2. Оцінка забезпечення ефективності використання коштів державного бюджету у процесі виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово- комунальних послуг» в умовах воєнного стану.....	51
3.3. Оцінка стану фінансового забезпечення виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг».....	77
4. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ВИДІЛЕНИХ НА НАДАННЯ РОБОТОДАВЦЯМ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ЗА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	88
4.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану в Україні.....	88
4.2. Оцінка забезпечення ефективності використання коштів державного бюджету у процесі виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 «Надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні».....	96
4.3. Оцінка стану фінансового забезпечення виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 «Надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні».....	113
ДОДАТКИ.....	119

УЗАГАЛЬНЮЮЧІ РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну істотно вплинуло на всі сфери життя та змінило життя мільйонів українців. За даними Євростату¹, станом на 31.03.2023 **3,9 млн громадян України**, більшість з яких жінки та діти, тікаючи від російської агресії, **отримали статус тимчасового захисту в країнах ЄС, забезпечені житлом та/або допомогою на проживання**. Найбільше таких українців проживають у **Німеччині (27 відс.), Польщі (25 відс.) і Чехії (8 відс.)**.

Від початку воєнної агресії і на кінець 2022 року, за даними Мінсоцполітики, **чисельність ВПО зростає з півтора до майже 5 млн осіб**. У зв'язку з цим першочергового **вирішення на рівні держави** потребували питання **проживання та працевлаштування** таких осіб з метою їх інтеграції у приймаючу громаду та отримання достатніх для існування засобів.

Для подолання викликів воєнного стану **нормативно-правова база з питань надання ВПО допомоги на проживання потребувала постійного удосконалення, програмне забезпечення – розроблення та оновлення**.

Обсяги видатків за рахунок коштів державного бюджету за КПКВК 2501480 на виплату грошової допомоги/допомоги на проживання у 2022 році зросли у 17,3 раза (до 53,5 млрд гривень). З метою надання **роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування ВПО** внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану запроваджено також нову бюджетну програму за КПКВК 1201700, за якою у 2022 році використано **199,8 млн гривень**.

Враховуючи актуальність і соціальну значущість питання надання державної підтримки ВПО в умовах воєнного стану, Рахункова палата відповідно до Закону України «Про Рахункову палату», Плану роботи Рахункової палати на 2023 рік (зі змінами) провела аналіз ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам та компенсації роботодавцям витрат на оплату праці за їх працевлаштування, в умовах воєнного стану.

За результатами аналізу встановлено:

1. Сформована система надання державної підтримки для 4,9 млн ВПО спрямована на задоволення їх першочергових потреб у соціальному захисті та працевлаштуванні, але потребує суттєвого підвищення спроможності її механізмів для ефективного реагування на кризові виклики, пов'язані з воєнним станом, і забезпечення контролю за повнотою, своєчасністю, якістю надання державної підтримки ВПО, а також для економного, продуктивного, результативного і цільового використання виділених бюджетних коштів.

Через відсутність узгоджених дій і належної координації роботи головних розпорядників бюджетних коштів (Мінсоцполітики та

¹ Статистичний бюлетень «Тимчасовий захист для осіб, що перемістилися з України», розміщений за адресою: <https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/>-08.05.2023.

Мінекономіки) з розпорядниками нижчого рівня та/або отримувачами таких коштів ускладнено реалізацію законного права великої кількості громадян-ВПО на державну підтримку.

Так, на початок 2022 року в Україні обліковувалося 1 473 тис. ВПО, з них лише 20,1 відс. відповідали вимогам для отримання грошової допомоги від держави, обсяги якої щороку становили майже 3 млрд гривень. Після 24.02.2022 чисельність зареєстрованих ВПО зросла більш як втричі і на 31.12.2022 становила 4855 тис. осіб, з них 54,6 відс. отримували допомогу на проживання, виплати якої державі коштували 53,5 млрд гривень. Крім того, із загальної кількості зареєстрованих працевдатних ВПО (2122,8 тис. осіб) з березня 2022 року за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету (200 млн грн), виділених на компенсацію роботодавцям витрат на оплату праці, забезпечено працевлаштування 16 352 осіб (0,8 відсотка).

1.1. Мінсоцполітики виконувало бюджетну програму за КПКВК 2501480 у I півріччі 2022 року під час гострої фази воєнних дій, що ускладнило планування розрахунків за обсягами та періодами здійснення видатків, відстрочило призначення та виплату допомоги на проживання ВПО, супроводжувалося технічними проблемами у роботі програмного забезпечення, неодноразовим поверненням коштів неправильно або помилково виплаченої допомоги. Як наслідок, вже на початку II півріччя 2022 року Мінсоцполітики не мало можливості надалі повною мірою використовувати асигнування, виділені на виплату допомоги на проживання ВПО. При цьому Міністерство не ініціювало відповідних управлінських рішень щодо перерозподілу видатків бюджету між іншими бюджетними програмами. На кінець 2022 року залишилися невикористаними 4158,7 із 57647,3 млн грн бюджетних асигнувань за програмою (з них 3,4 млн грн повернено до державного бюджету з рахунків Мінсоцполітики та розпорядників нижчого рівня), що свідчить про неефективне управління коштами.

Фінансового ресурсу на компенсацію роботодавцям витрат на оплату праці за працевлаштування ВПО, виділеного Мінекономіки та ДЦЗ за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету за КПКВК 1201700, виявилось недостатньо, тому надання компенсації витрат роботодавцям наприкінці 2022 року фактично було призупинено. Однак Кабінет Міністрів України своєчасно не визначив інших джерел фінансування (наприклад, кошти Фонду безробіття, де у 2022 році спостерігався профіцит).

1.2. Через недосконалі організаційно-правові механізми надання допомоги на проживання ВПО та компенсації витрат роботодавцям за їх працевлаштування, правові прогалини окремих нормативно-правових актів уповноважені органи та регіональні центри зайнятості приймали численні необґрунтовані рішення.

Мінсоцполітики не запровадило періодичної статистичної або іншої звітності з питань обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання. Відсутність на центральному рівні контролю за відображенням в обліку

уповноваженими органами виявлених переплат (недоплат), стану їх погашення, а також **недоліки у функціонуванні та несвоєчасне доопрацювання програмного забезпечення ЄБДВПО, ПК «Соціальна громада», АСОПД та ЄІССС, Порталу Дія** негативно впливали на прийняття уповноваженими органами обґрунтованих оперативних та результативних управлінських рішень і призводили до переплат.

У результаті на державному рівні немає узагальнених відомостей про суми переплат грошової допомоги/допомоги на проживання, зокрема щодо яких є високі ризики непогашення, а отже, і втрат державного бюджету. У всіх семи охоплених аналізом уповноважених органах із 332 встановлено переплати з різних причин на суму щонайменше 13,0 млн гривень. Наприклад, Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради на початок і кінець 2022 року не відображено в бухгалтерському обліку переплат грошової допомоги на суму **496,3 і 415,6 тис. грн** відповідно, які виникли у 2014–2022 роках, що **суперечить** нормам частини п'ятої статті 9 Закону № 996 і згідно зі статтею 116 **Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства та призводить до викривлення фінансової звітності.**

1.3. Мінфіном на початок червня 2023 року не затверджено методики верифікації компенсації витрат роботодавцям, методику верифікації допомоги на проживання ВПО затверджено лише у квітні 2023 року. Порядок проведення верифікації Мінекономіки не розроблено; рекомендації за результатами верифікації до уповноважених органів надходили із запізненням на два–три місяці, результати їх опрацювання не узагальнювалися.

Проведене одноразово в серпні 2022 року звіряння фактів перетину кордону ВПО свідчить, що 151123 осіб перебували за кордоном, з них продовжували отримувати допомогу на проживання 94 042 особи, більше третини яких – понад 90 днів, 4,8 відс. – 150 днів. Отже, за розрахунками, неправомірно виплачено **892,5 млн грн** допомоги на проживання, що є втратами державного бюджету і еквівалентно, наприклад, вартості **8750 квадрокоптерів DJI Mavic 3 Pro Fly More Combo, або 610 дронів-камікадзе, або 5 ударних БПЛА Bayraktar TB2** для потреб Збройних Сил України.

Нормативне запровадження Урядом з 20.10.2022 контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання допомоги на проживання ВПО, який мають здійснювати територіальні органи Нацсоцслужби, було доцільним, але це рішення діяло короткий термін: вже із січня 2023 року такий контроль на виконання доручення Віцепрем'єр-міністра – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 27.12.2022 до пункту 4.1.2 протоколу від 23.12.2022 та наради, проведеної 29.12.2022 під головуванням Прем'єр-міністра України, обмежено випадками надходження інформації про можливі факти порушення ВПО норм законодавства від правоохоронних, уповноважених органів та органів місцевого самоврядування. Разом з тим лише за два місяці 2022 року територіальні органи

Нацсоцслужби склали **32 901 акт** про відсутність ВПО за фактичним місцем проживання/перебування (58,3 відс. загальної кількості перевірок), за результатами яких у кожному другому випадку уповноважені органи прийняли рішення про припинення виплат. Так, лише у трьох охоплених аналізом уповноважених органах міст Дніпра та Львова за підсумками перевірок Нацсоцслужби припинено виплату **1566 ВПО** на загальну суму **3703,0 тис. гривень**.

2. Аналіз засвідчив, що сформована напередодні повномасштабного вторгнення РФ на територію України нормативно-правова база, незважаючи на окремі недоліки, врегульовувала більшість питань встановлення статусу ВПО та надання їм грошової допомоги. При цьому ситуативне, непродумане до кінця правове реагування на зміну обставин в умовах воєнного стану спричинило правові прогалини та неузгодженості, більшість з яких на момент аналізу не врегульовані.

2.1. Порядки № № 509, 332, які регулюють механізми взяття на облік ВПО та надання їм допомоги на проживання в умовах воєнного стану, мали ряд правових прогалин, а несистемне і запізніле внесення змін до цих порядків створило умови для довільного трактування їх норм Мінсоцполітики та уповноваженими органами. Так, уповноважені органи при призначенні допомоги на проживання ВПО діяли на власний розсуд, що призвело (залежно від місяця звернення за отриманням допомоги) як до недоплат (з травня по 24.08.2022), так і переплат (після 24.08.2022).

2.2. Обмеження системи контролю за дотриманням законодавства ВПО, майже повна цифровізація процесу отримання статусу ВПО і допомоги на проживання без відповідної взаємодії з іншими базами даних для верифікації даних створили високі ризики зловживань з боку одержувачів та спричинили надлишкове фінансове навантаження на державний бюджет. Так, у Центральному УСЗН Дніпровської міської ради встановлено випадок надання з березня по грудень 2022 року допомоги на проживання на загальну суму **60,0 тис. грн ВПО К., який засобами Порталу Дія 29.04.2022 подав комплексну заяву про взяття на облік та надання допомоги на проживання **на себе і двох дітей**, які відповідно до звернення його дружини з **19.03.2022** перебували з нею в м. Батумі, Грузія.**

2.3. Порядком № 332, на відміну від Порядку № 505, не передбачено адресності, будь-яких критеріїв і вимог до ВПО – одержувачів допомоги на проживання, не визначено жодних підстав для припинення її виплати, що, враховуючи постійне зростання чисельності ВПО, які потребують державної підтримки, посилює навантаження на державний бюджет і створює нерівні умови для різних категорій ВПО, зокрема:

- на початок 2022 року майже 80 відс. ВПО, які перемістилися з 2014 року з Донецької та Луганської областей, АР Крим і м. Севастополя та за 8 років встигли інтегруватися в приймаючу громаду, не отримували грошової допомоги, оскільки мали житлові приміщення у регіонах, не включених до Переліку № 1085, або кошти на рахунках в банках тощо.

З березня 2022 року і на час аналізу правові прогалини Порядку № 332 надавали можливість таким особам отримувати допомогу на проживання. Так, ВПО Б., який до 24.02.2022 виїхав з м. Горлівка Донецької області до м. Києва і не відповідав критеріям Порядку № 505 для отримання грошової допомоги, **перемістився з Подільського до Дарницького району м. Києва**, де повторно став на облік 21.04.2022 і відповідно до Порядку № 332 отримав право на надання допомоги на проживання. Рішення про призначення допомоги прийнято 09.06.2022, і допомога на проживання в розмірі 2000 грн виплачується йому щомісяця з березня 2022 року і на момент аналізу, при цьому немає **нормативних підстав для прийняття рішення про припинення виплат.**

Довільне трактування Мінсоцполітики норм законодавства щодо ВПО **замість ініціювання усунення таких прогалин розширило підстави для отримання** окремими особами статусу ВПО і відповідних пільг, а також не узгоджувалося зі статтями 133, 140 Конституції України, Законом України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом № 1706 і Порядком № 509. Так, Мінсоцполітики у березні – квітні 2022 року повідомило уповноваженим органам, що отримати статус ВПО можуть особи, які перемістилися **в межах адміністративно-територіальної одиниці**, визначеної Переліком № 204, без будь-яких уточнень, що суперечить пункту 2 Порядку № 509, який передбачає переміщення **саме з території такої адміністративно-територіальної одиниці**, та дозволило **вважати переміщенням**, наприклад, переміщення з вулиці на вулицю (села, селища, міста) тощо;

- користуючись недосконалістю Порядку № 332, ВПО, які, наприклад, до повномасштабного вторгнення проживали у м. Дніпро і не отримували грошової допомоги, **набули права на допомогу на проживання на підставі судових рішень, взагалі не переміщуючись.**

Зазначене зумовило **реальні ризики збитків державного та місцевих бюджетів** за рахунок відшкодування судових витрат за задоволеними позовами щодо відмови у виплаті допомоги на проживання. Так, за КПКВК 2501290 «Забезпечення виконання рішень суду» станом на 31.12.2022 Мінсоцполітики **не забезпечено** бюджетними асигнуваннями для погашення бюджетних зобов'язань, які виникли на підставі рішень суду на користь стягувача за **143,4 тис. справ** на загальну суму **1606,1 млн грн**, у т. ч. у Дніпропетровській області – **65,4 млн грн**;

- **автоматичне надання Порядком № 332 ВПО, які до 24.02.2022 отримували грошову допомогу, права на допомогу на проживання без диференціації за місцем проживання/перебування на дату введення воєнного стану (включення до переліків, затверджених Мінреінтеграції) та майнового стану сім'ї**, враховуючи збільшення розмірів допомоги для кожної особи та скасування обмежень на сім'ю, **призвело до покращення матеріального стану таких сімей** на тлі гострої потреби в коштах ВПО, які евакуюються з районів ведення бойових дій. Так, умовна сім'я з 4-х осіб (працюючі батьки і

двоє дітей) з числа ВПО, які проживає у м. Львові і до 24.02.2022 отримувала 2884 грн щомісяця, після початку широкомасштабного вторгнення почала отримувати **10000 грн (у 3,5 рази більше) або, наприклад, одинока працююча особа, яка проживає з 2014 року в м. Ужгороді, не переміщуючись, почала отримувати 2,0 тис. грн замість 442 грн (у 4,5 рази більше);**

- невизначення **Порядком № 332 економічних стимулів щодо працевлаштування** призвело до збільшення частки осіб працездатного віку в загальній кількості одержувачів допомоги (**53,3 відс. проти 31,7 відс.**) на початок 2022 року, що також посилює **фінансове навантаження на бюджет.**

2.5. Неузгодженість дій Мінсоцполітики і МОЗ щодо трактування норм Постанови № 225 про перенесення строку повторного огляду МСЕК, який припав на період дії воєнного стану на території України, на строк після припинення або скасування дії воєнного стану, але не пізніше шести місяців після його припинення або скасування за умови неможливості направлення повнолітніх осіб на МСЕК, а дітей на ЛКК, а також перекладення МОЗ повноважень щодо встановлення умов такої неможливості на працівників закладів охорони здоров'я фактично надає їм безконтрольні дискреційні повноваження, створює високі ризики зловживань і здійснення переплат, а отже – корупційної складової.

3. Мінсоцполітики не в повному обсязі виконало повноваження щодо обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання як держатель та адміністратор відповідних програмних комплексів ЄБДВПО, АСОПД, ЄІССС, ПК «Соціальна громада», а також головний розпорядник бюджетних коштів за КПКВК 2501480, що призвело до системних недоліків в обліку ВПО та наданні їм допомоги на проживання, створило ризики неефективного витрачання бюджетних коштів та їх втрати.

3.1. Мінсоцполітики скасовано відомчу звітність уповноважених органів щодо обліку і стану призначення ВПО грошової допомоги, запроваджену з жовтня 2014 року. Одночасно у наявних базах даних не передбачено можливості формувати звіти про чисельність ВПО і надання їм допомоги на проживання за звітний період (місяць, квартал, рік тощо), що викривлює уявлення про фактичний стан справ із реалізації бюджетної програми за КПКВК 2501480.

Так, на запит Рахункової палати під час здійснення аналізу **тричі на одну і ту саму дату** (станом на 31.12.2022 у розрізі регіонів) формувалися звіти щодо чисельності ВПО, які отримують допомогу на проживання, що не узгоджувалися зі звітами щодо чисельності ВПО, які перебувають на обліку. Зі змісту отриманих пояснень зрозуміло, що коректність **окремих уточнених даних є сумнівною навіть для самого Міністерства.**

3.2. Автоматизований обмін електронними даними між інформаційними ресурсами Мін'юсту щодо актів цивільного стану громадян не здійснюється. Дані про смерть ВПО отримуються уповноваженими органами з інформації про верифікацію, яка у 2022 році надходила до уповноважених органів

нерегулярно, із запізненням на декілька місяців (три і більше), що зумовлювало переплати допомоги на проживання у зв'язку зі смертю ВПО.

3.3. Мінсоцполітики проігноровано попередження ДП ІОЦ, що Мінцифри надало технічну можливість подання через Портал Дія комплексної заяви про взяття на облік як ВПО та надання допомоги на проживання громадянам, які переміщалися в межах тимчасово окупованих з 2014 року територій (АР Крим, м. Севастополя і частина Луганської та Донецької областей) або, навпаки, з неокупованої до тимчасово окупованої територіальної громади, що суперечить статті 18 Закону № 1207. Як наслідок, із квітня 2022 року по квітень 2023 року кількість таких заяв збільшилась з 212 до 314, але допомога не призначалася. Разом з тим особам, які переміщувалися в межах тимчасово окупованих з весни 2022 року територій (наприклад, з м. Каховка до м. Нова Каховка або з м. Бердянська до м. Токмак), така допомога виплачується.

3.4. Програмні комплекси ЄБДВПО, ЄІССС, ПК «Соціальна громада» на момент аналізу функціонували в режимі дослідно-промислової експлуатації та постійно доопрацьовувалися, що свідчить про високі ризики неефективної організації надання допомоги на проживання, зокрема:

- **усупереч статті 8 Закону України від 05 липня 1994 р. № 80/94-ВР «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» ЄБДВПО, у якій зберігається інформація з обмеженим доступом, упродовж восьми років не має комплексної системи захисту інформації, підтвердженої відповідності, повноцінно не функціонує, не актуалізована згідно з усіма вимогами чинного законодавства. Так, довідник класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України після проведеної децентралізації не актуалізовано, не налаштовано скасування дії довідки про взяття на облік у разі повідомлення ВПО про повернення до покинутого місця проживання відповідним уповноваженим органам; відомості про житлові, соціальні, медичні, освітні та інші потреби ВПО не зберігаються; немає даних щодо виплати ВПО грошової допомоги відповідно до Порядку № 505 та допомоги на проживання після 01.01.2023; звіти на підставі всіх даних про ВПО, наявних в ЄБДВПО, не формуються. На доопрацювання системи у 2022 році витрачено 1300 тис. грн міжнародної технічної допомоги, що свідчить про непродуктивне використання коштів;**

- **ПК «Соціальна громада» із введенням воєнного стану і до травня 2022 року практично не функціонував через високе навантаження і недостатню технічну спроможність;**

- **надання можливості дистанційного подання комплексної заяви про взяття на облік ВПО та отримання допомоги на проживання засобами Порталу Дія лише з 19.04.2022 і надмірна завантаженість у березні 2022 року уповноважених органів призвели до неодноразового продовження кінцевого терміну подання заяви для нарахування допомоги на проживання, починаючи з березня 2022 року. У Порядку № 332 цей термін встановлювався тричі: до 31.03.2022, 14.04.2022 і 30.04.2022 включно. Недоліки в інформаційній**

взаємодії з Порталом Дія (держатель Мінцифри, з яким Мінсоцполітики укладено відповідні договори) **відстрочували отримання ВПО** допомоги на проживання або зменшували її **розмір**, передбачений Порядком № 332. Так, через **відсутність контролю** щодо подання заяв однією особою і тільки один раз, що містять повні і коректні дані, **виникли проблеми з їх опрацюванням**; у поданих заявах виявлено **численні помилки** в номерах банківських рахунків і даних одержувачів, оскільки, зокрема, **не завантажувалися реквізити** свідоцтва про народження дитини, довідки МСЕК про встановлення інвалідності; у сформованих довідках про взяття на облік ВПО переважно **некоректно завантажувалася адреса реєстрації** та/або фактичного місця проживання/перебування ВПО, місця народження, номер ID-картки. Право виправляти такі недоліки надано уповноваженим органам з 24.05.2022, його реалізація потребувала здебільшого особистого звернення ВПО;

- **вжиті Мінсоцполітики заходи** щодо пришвидшення **призначення і виплати допомоги на проживання ВПО**, заяви яких подано через Портал Дія до **30.04.2022**, здійснювалися до кінця **2022 року** та були не завжди дієві. **Мінцифри** надсилало **Мінсоцполітики** переліки двічі. Уперше Перелік **Мінцифри** надійшов **наприкінці серпня 2022 року** і містив майже **1,4 млн записів** щодо заяв, поданих через Портал Дія до **30.06.2022** (замість до **30.04.2022**), у яких виявлено дублювання за понад **половиною записів** щодо окремих осіб (53,9 відс.), оскільки деякі з них подавали заяви **більше 10 разів**. **Терміни опрацювання** заяв, включених до Переліку **Мінцифри**, встановлені до **01.10.2022**, уповноваженими органами переважно не дотримувались, окремі заяви і на дату аналізу не були опрацьовані. Терміни особистого чи поштою звернення ВПО до уповноважених органів для підтвердження факту подання через Портал Дія заяви, встановлені до **01.10.2022**, продовжені до **01.12.2022**.

Нацсоцслужба, на яку покладался контроль за опрацюванням Переліку **Мінцифри**, не забезпечила отримання результатів в повному обсязі. Як наслідок, Рахунковою палатою в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради у квітні 2023 року виявлено **155 неопрацьованих заяв**, зазначених у Переліку **Мінцифри**, за якими за час аналізу донараховано допомогу на проживання **147 заявникам на суму 781,0 тис. грн**;

- **на базі програмного забезпечення ЄІССС**, що функціонує на серверному обладнанні ПФУ і створюється з 2021 року, **Мінсоцполітики** вдалося реалізувати механізм **централізованого призначення і виплати допомоги на проживання ВПО**. Незважаючи на виявлені за підсумками апробації суттєві недоліки, Міністерством прийнято рішення провести з **13.10.2022 по 19.10.2022 міграцію даних** з призначення та виплати допомоги на проживання з АСОПД до ЄІССС, але її результати (кількість особових справ, що не мігрували, повнота і терміни їх доміграції) **Мінсоцполітики не контролювало**;

- **ЄІССС** містила недоліки, що впливали на коректність призначення та виплати допомоги на проживання, і **потребувала постійного доопрацювання**. Усунення недоліків тривало від **1 до 6 місяців**, деякі з них

так і не ліквідовано (зокрема, у виплатній відомості неможливо відкоригувати неправильно нараховану суму, розмір допомоги на проживання ВПО з інвалідністю автоматично не зменшується, допомога в разі включення населеного пункту, з якого перемістилася особа, до Переліку № 309 автоматично не нараховується, реєстр переplat містить недостовірні дані тощо). Наприклад, до лютого 2023 року автоматично не припинялися виплати допомоги ВПО після зняття їх з обліку, внаслідок чого у двох уповноважених органах встановлено 485 тис. грн переplat, що виникли через невчасне припинення виплати допомоги на проживання ВПО, які самостійно знялися з обліку через Портал Дія. За 2021–2022 роки на створення і функціонування ЄІССС витрачено 164,3 млн грн, у т. ч. 86,2 млн грн за рахунок державного бюджету, 78,1 млн грн – міжнародної технічної допомоги, з них у частині призначення та виплати допомоги на проживання ВПО у сумі щонайменше 8,5 млн грн, що є непродуктивним використанням коштів.

3.5. Мінсоцполітики надавало суперечливі роз'яснення, які в окремих випадках не узгоджувалися із законодавством. Так, Міністерство для вирішення проблеми взяття на облік і виплати допомоги на проживання ВПО, заяви яких подані через Портал Дія до 30.04.2022 та своєчасно не опрацьовані, рекомендувало фахівцям уповноважених органів в ЄІБДВПО дату первинного звернення через Портал Дія зазначати як «березень–квітень», дату видачі довідки про взяття на облік – у реальному часі, а допомогу на проживання призначати з березня на підставі опрацьованих переліків Мінцифри. При цьому уповноваженим органам Порядком № 509 не надано права коригувати інформацію в ЄІБДВПО в частині дати звернення після опрацювання Переліку Мінцифри.

Як наслідок, більшість уповноважених органів після отримання роз'яснення призначила допомогу на проживання, інші, посилаючись на відсутність у Порядку № 509 відповідних норм, – ні. У результаті на дату аналізу за допомогою ЄІБДВПО неможливо підтвердити обґрунтованість призначення з березня допомоги на проживання ВПО, заяви яких були повторно подані уповноваженим органам з 01.05.2022 по 31.12.2022.

4. Взяття на облік ВПО та призначення їм допомоги на проживання уповноважені органи, уповноважені особи, ЦНАП у 2022 році здійснювали у непоодиноких випадках з порушенням норм порядків № № 509, 332, що призводило до несвоєчасного надання допомоги на проживання ВПО або, навпаки, несвоєчасного припинення її виплати та відповідно спричиняло переplати/недоплати, зокрема:

п'ятьма із семи охоплених аналізом уповноважених органів порушено термін призначення допомоги на проживання, визначений абзацом двадцять третім пункту 6 Порядку № 332 (10 робочих днів після подання заяви), від двох днів до 4,5 місяців. Так, у Шевченківському відділі Львівської міської ради встановлено 26 випадків недотримання терміну призначення допомоги на проживання (перевищено від 2 до 57 робочих днів); в Центральному УСЗН Дніпровської міської ради – 15 випадків (від 14 днів до 4,5 місяців).

Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради 37 особам надано довідки про взяття на облік ВПО з порушенням на **6–14 днів** терміну, визначеного пунктом 6 Порядку № 509;

несвоєчасне припинення двома уповноваженими органами у містах Вінниця та Львів виплати допомоги на проживання **після виключення територіальної громади** з Переліку № 75 всупереч абзацу восьмого пункту 3 Порядку № 332 зумовило переплати **в сумі 63,0 тис. грн**;

Центральним УСЗН Дніпровської міської ради **всупереч пункту 3 Порядку № 332** відмовлено ВПО в призначенні допомоги на проживання, внаслідок чого утворилась недоплата **в сумі 16,0 тис. гривень**. Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради своєчасно не припинено виплату допомоги на проживання 40 одержувачам у зв'язку зі смертю, поверненням до покинутого місця проживання, виїздом за кордон тощо, що не узгоджується з пунктом 3 Порядку № 332 і призвело до переплати **в сумі 168 тис. гривень**.

5. Мінсоцполітики як головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми за КПКВК 2501480 у 2022 році **не забезпечено належного здійснення заходів з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів**, що є складовими ефективного виконання будь-якої бюджетної програми.

5.1. Мінсоцполітики не здійснювало **моніторингу стану справ щодо виплати грошової допомоги/допомоги на проживання**, інформацію про випадки її **невиплати у 2022 році не збирало**. Проте, як засвідчив аналіз, **сума спрямованих розпорядникам коштів нижчого рівня і Мінсоцполітики відкритих асигнувань на 857247,1 тис. грн була меншою за нараховані** (за даними програмного забезпечення) до виплати одержувачам суми грошової допомоги/допомоги на проживання, **але Міністерство не вживало заходів щодо з'ясування причин, за яких кошти не спрямовуються одержувачам**.

5.2. Через непроведення Міністерством **моніторингу залишків коштів на рахунках розпорядників коштів нижчого рівня** (після квітня 2022 року) повернення спрямованих відкритих асигнувань здійснювалося лише у разі звернення цих розпорядників, що **необґрунтовано відволікало кошти державного бюджету з єдиного казначейського рахунку**. У такий спосіб **наприкінці 2022 року розпорядниками коштів нижчого рівня до державного бюджету повернено 467,9 тис. грн, перерахованих їм для виплат, починаючи з квітня 2022 року**.

5.3. Мінсоцполітики не аналізувало причин повернення, починаючи з травня 2022 року, **на рахунок за КПКВК 2501480 від АТ «Ощадбанк» коштів допомоги на проживання в сумі 624,3 млн грн, не зарахованих на рахунки її одержувачів з різних причин** (некоректні реквізити рахунку, особисті дані ВПО тощо). При цьому **уповноважені органи через відсутність контролю Мінсоцполітики не ідентифікували причин таких випадків** (у т. ч. у зв'язку з недоліками програмного забезпечення), тому **нараховані одержувачам суми допомоги на проживання продовжували некоректно перераховуватися, а**

потім знову поверталися від АТ «Ощадбанк». Це свідчить, що у середньому від 35 до 50 тис. одержувачів з числа ВПО отримували допомогу на проживання із затримками від 5 до 7 місяців або взагалі її не отримували.

5.4. Зміни до паспорта бюджетної програми за КПКВК 2501480 упродовж 2022 року не вносилися, що призвело до неузгодженості планових і фактичних показників, звіт про виконання паспорта оприлюднено у кінці березня (більш як на місяць пізніше термінів, визначених частиною п'ятою статті 28 Бюджетного кодексу України). Результативні показники звіту про виконання паспорта за 2022 рік усупереч пункту 6 Загальних вимог були розрахунковими (кількість одержувачів із числа ВПО та середньомісячний розмір допомоги на проживання) та не підтверджувалися звітністю, що надалі створює ризики неефективного управління такими коштами.

6. Надання компенсації витрат роботодавцям на оплату праці за працевлаштування ВПО у 2022 році здійснювалося у складних умовах воєнного стану в Україні, мету бюджетної програми за КПКВК 1201700 здебільшого досягнуто. Водночас відносно невеликий обсяг виділених Мінекономіки за КПКВК 1201700 коштів резервного фонду державного бюджету (200 000 тис. грн) обумовлений реальною можливістю бюджету і труднощами у визначенні обґрунтованої потреби. Реалізація програми на всіх її етапах була ускладнена недосконалістю Порядку № 331, обмеженістю планових призначень за КПКВК 1201700 та характеризувалася у ряді випадків низкою організаційних недоліків і прийняттям Мінекономіки і ДЦЗ несвоєчасних та/або неефективних управлінських рішень.

6.1. Передбачений Порядком № 331 термін «компенсація витрат», незважаючи на назву, фактично є авансуванням майбутніх витрат роботодавця на оплату праці ВПО, що унеможливило на етапі подання заяви перевірку достовірності поданих документів і цільового використання роботодавцем отриманих коштів.

Внесення змін до Порядку № 331 у частині здійснення компенсації витрат по факту (після відпрацювання працевлаштованими ВПО одного чи двох місяців) надасть можливість усунути ризики нецільового та неефективного використання коштів, їх надлишкового використання та повернення роботодавцем (самостійно чи за результатами перевірки) через припинення трудових відносин або невиконання роботодавцем встановлених Порядком № 331 умов для надання компенсації.

6.2. Порядок № 331 у 2022 році чітко не визначав поняття «внутрішньо переміщена особа» і «роботодавець» для цілей цього Порядку. Змінами, внесеними в січні 2023 року постановою Кабінету Міністрів України від 10 січня 2023 р. № 33 «Про внесення змін до Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні», ці терміни взагалі виключені з пункту 1 Порядку № 331 і знову визначені лише в червні 2023 року після внесення змін Постановою № 568.

Зазначене ускладнювало визначення центрами зайнятості кола роботодавців і працевлаштованих ВПО, на яких поширюється дія Порядку № 331, як наслідок, створювалися ризики нецільового використання коштів.

Порядком № 331 не визначені критерії особи з числа ВПО, у разі невідповідності ВПО яким регіональним центром зайнятості згідно з абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 331 приймається рішення щодо відмови роботодавцю у наданні компенсації витрат, що ставить під сумнів обґрунтованість прийняття таких рішень.

6.3. Однією з умов надання компенсації витрат згідно з абзацом четвертим пункту 2 Порядку № 331 є подання роботодавцем податкової звітності за IV квартал 2021 року або річної звітності за 2021 рік, внаслідок чого роботодавці, які легітимно почали свою діяльність у 2022 році, позбавлені можливості отримати компенсацію витрат. Відсутність у таких роботодавців податкової звітності за IV квартал 2021 року або річної звітності за 2021 рік (які при цьому працевлаштували осіб з числа ВПО з дотриманням інших умов надання компенсації) унеможливило отримання компенсації витрат та не стимулювало їх до працевлаштування ВПО. Зазначене питання врегульовано лише в червні 2023 року шляхом внесення змін Постановою № 568.

6.4. Неузгодженими є і норми пунктів 8 і 9 Порядку № 331 у частині прийняття регіональними центрами зайнятості рішень щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат залежно від форми надходження заяви від роботодавця. Як наслідок, регіональні центри зайнятості, приймаючи рішення незалежно від форми надходження заяв роботодавців, порушували вимоги пункту 9 Порядку № 331 щодо прийняття ними відповідних рішень (крім заяв, поданих через Портал Дія).

Передбачена пунктом 8 Порядку № 331 вимога передачі сформованої засобами Порталу Дія заяви роботодавця на розгляд та прийняття рішення до регіонального центру зайнятості нівелюється положеннями пункту 9 Порядку № 331, згідно з якими рішення щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат приймається регіональним центром зайнятості протягом п'яти календарних днів після отримання заяви від роботодавця та надсилається йому протягом трьох календарних днів у спосіб, обраний роботодавцем для подання заяви (крім подання заяви через Портал Дія).

6.5. З 2014 року в нормативно-правовій базі, що регламентує державну політику у сфері зайнятості та трудової міграції, не усунуто неузгодженості, пов'язані із визначенням статусу Державної служби зайнятості.

Кабінет Міністрів України своїм рішенням у березні 2014 року фактично відновив функціонування державної служби зайнятості як централізованої системи державних установ, діяльність якої спрямовувалася та координувалася до березня 2020 року Мінсоцполітики, а з березня 2020 року – Мінекономіки, що не відповідає нормам законів №№ 5067, 1533, якими передбачено виконання функцій державної служби зайнятості центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері

зайнятості населення та трудової міграції і здійснює свої повноваження безпосередньо та через територіальні органи.

На час проведення аналізу виконання органами державної служби зайнятості завдань і функцій у сфері зайнятості населення, трудової міграції та соціального захисту від безробіття, які фінансуються за рахунок і в межах коштів, передбачених у бюджеті Фонду безробіття, а також функції виконавчої дирекції Фонду безробіття регулювалось, зокрема, пунктом 2 Постанови № 90 (із змінами, внесеними Постановою № 206). **Отже, статус державної служби зайнятості, визначений цією постановою, досі не відповідає нормам законів № 5067, 1533.**

7. Оцінка ефективності виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 засвідчила, що, незважаючи на досягнення мети і завдань бюджетної програми, Мінекономіки в окремих випадках не забезпечено належного управління коштами резервного фонду державного бюджету на надання роботодавцям компенсації витрат та їх використання.

7.1. Мінекономіки перераховано ДЦЗ для надання роботодавцям компенсації витрат 199 855,1 тис. грн, при цьому 144,9 тис. грн, за наявності дефіциту кошторисних призначень на загальну суму 10 046,0 тис. грн та відсутності належного контролю головного розпорядника, не заявлено ДЦЗ, що є неефективним управлінням коштами державного бюджету.

Разом з тим затримки Мінекономіки з фінансуванням у квітні-червні 2022 року видатків центрів зайнятості на надання компенсації витрат спричинили недотримання центрами зайнятості встановлених пунктами 10 і 12 Порядку № 331 (у редакції до 02.07.2022) **термінів (перевищені від 3 до 44 днів) перерахування коштів компенсації витрат роботодавцям у загальній сумі 57 142,6 тис. гривень.**

Регіональними центрами зайнятості спрямовано 199 766,5 тис. грн із резервного фонду на надання компенсації витрат 6 206 роботодавцям за 16 352 працевлаштованих осіб з числа ВПО, що на 967 осіб (6,3 відс.) більше їх прогнозованої кількості. Залишок невикористаних коштів, який наприкінці бюджетного року становив 88,6 тис. грн, свідчить про неефективне їх використання (15,4 тис. грн на рахунках центрів зайнятості та 73,2 тис. грн, які ДЦЗ 30.12.2022 повернено Мінекономіки, спрямовано на відновлення обсягу видатків резервного фонду державного бюджету).

7.2. На початок листопада 2022 року використано 85 відс. коштів, передбачених у державному бюджеті за КПКВК 1201700, а на початок грудня 2022 року – 95 відс., що призвело до фактичного призупинення виконання бюджетної програми наприкінці 2022 року. Як наслідок, регіональними центрами зайнятості в порушення пункту 9 Порядку № 331 не розглянуто і не прийнято рішень про надання компенсації на суму 10 046,0 тис. грн за 467 заявами, що надійшли від роботодавців, за 947 працевлаштованих осіб із числа ВПО.

Крім того, через ненадходження коштів регіональними центрами зайнятості не здійснені видатки на суму 1 131,0 тис. грн за раніше

прийнятими рішеннями про надання компенсації витрат за другий місяць продовження зайнятості ВПО відповідно до пункту 12 цього Порядку.

7.3. Оскільки програма за КПКВК 1201700 стала дієвою підтримкою для осіб із числа ВПО, з метою розширення можливості її реалізації ДЦЗ на початку листопада 2022 року надав Мінекономіки пропозиції щодо внесення змін до Порядку № 331, зокрема у частині визначення одним із джерел фінансування програми коштів Фонду безробіття, і вказав прогнозу потребу у фінансуванні програми до кінця року в обсязі 30 млн гривень.

Мінекономіки, враховуючи зростання чисельності ВПО та продовження воєнного стану, а також відсутність коштів у державному бюджеті на реалізацію програми, у грудні 2022 року подано Кабінету Міністрів України проєкт змін до Порядку № 331, згідно з яким запропоновано розширити перелік джерел фінансування компенсації витрат, але через тривале узгодження (протягом двох місяців) Мінекономіки з Мінфіном цього проєкту зміни внесено Урядом лише в січні 2023 року. З 18.01.2023 фінансування компенсації витрат здійснюється за рахунок коштів Фонду безробіття та інших джерел, не заборонених законодавством.

7.4. Мінфіном як органом, що здійснює верифікацію та моніторинг державних виплат, не затверджено методики перевірки компенсації витрат роботодавцям, що є недотриманням вимог частини третьої статті 9 Закону № 324 і не забезпечує умов для здійснення верифікації таких державних виплат.

Мінекономіки як центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці та зайнятості населення, не затверджено порядку опрацювання рекомендацій за результатами проведення верифікації компенсації витрат роботодавцям, що є недотриманням вимог частини дев'ятої статті 16 Закону № 324. Як наслідок, регіональними центрами зайнятості інформацію щодо результатів опрацювання 71 рекомендації Мінфіну та прийнятих за ними рішень до ІАП не внесено, що є порушенням частини шостої статті 16 Закону № 324 і пункту 9 Порядку здійснення верифікації та моніторингу державних виплат, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 136, у частині опрацювання наданих рекомендацій у строк, що не перевищує 5 робочих днів з дня їх прийняття.

Мінфіном у порушення пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 324 у грудні 2022 року не забезпечено функціонування ІАП, як наслідок, не проводилися і заходи верифікації компенсації витрат у загальній сумі 9 764,4 тис. грн для її надання 957 роботодавцям за 1 544 працевлаштованих осіб із числа ВПО.

7.5. Мінцифри впродовж травня-червня 2022 року не забезпечило подання до ДЦЗ Реєстру роботодавців – отримувачів компенсації витрат, сформованого засобами Порталу Дія, що ускладнило процес формування ДЦЗ подань Мінекономіки для перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття

та здійснення заходів поточної верифікації, що є **недотриманням пункту 8 Порядку № 331** (у ред. з 20.03.2022).

Договір про інформаційну взаємодію, укладений 26.04.2022 відповідно до пункту 7 Порядку № 331 між Мінцифри, ДСЗ, Пенсійним фондом України, Державною податковою службою України та державним підприємством «Дія» для забезпечення надання електронної публічної послуги щодо компенсації витрат, **потребує доопрацювання з урахуванням змін, внесених Постановою № 735 до пункту 8 Порядку № 331**, у частині механізму припинення формування та подання заяви засобами Порталу Дія. Разом з тим ДСЗ як сторона договору інформаційної взаємодії, що забезпечує отримання інформації та її використання, у пункті 7 Порядку № 331 взагалі не визначена, що потребує врегулювання.

Аналізом встановлено розбіжність між даними Мінцифри щодо кількості заяв, поданих роботодавцями і переданих на розгляд і прийняття рішення до регіональних центрів зайнятості засобами Порталу Дія (5 997 заяв), та даними ДЦЗ щодо кількості заяв, що надійшли до центрів зайнятості в електронній формі засобами Порталу Дія (5249 заяв): різниця становить 748 заяв (14,3 відс. згідно з даними ДЦЗ). Зазначене свідчить про **недоліки в процесі інформаційної взаємодії** цих органів, створює ризики недостовірності обліку заяв роботодавців, поданих на розгляд до центрів зайнятості, їх неналежного опрацювання, недотримання цими органами норм Порядку № 331 та зменшує рівень довіри до програми серед роботодавців.

7.6. Заходами контролю використання коштів, що перераховуються роботодавцям як компенсація витрат, шляхом проведення центрами зайнятості відповідних перевірок протягом 180 календарних днів після останньої виплати такої компенсації (згідно з пунктом 18 Порядку № 331) на кінець 2022 року охоплено 62,1 відс., а станом на 01.05.2023 – 96,4 відс. роботодавців, яким надавалася компенсація витрат у 2022 році. При цьому Порядком № 331 не визначено порядку проведення перевірок достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, а Мінекономіки не приймалися управлінські рішення щодо унормування Порядку № 331 з цього питання, що знижує ефективність здійснення центрами зайнятості контролю за використанням коштів компенсації витрат.

Управління коштами резервного фонду державного бюджету за КПКВК 1201700 у загальній сумі 4 452,1 тис. грн (932,8 тис. грн, які за результатами перевірок, здійснених центрами зайнятості, підлягали поверненню роботодавцями (повернено 90,2 відс.), а також 3 519,3 тис. грн добровільно повернені роботодавцями за результатами самоконтролю) здійснювалося неефективно, що, зокрема, зумовлено тим, що передбачене Порядком № 331 надання роботодавцю компенсації витрат фактично було авансуванням його майбутніх витрат на оплату праці осіб із числа ВПО.

7.7. Окремі результативні показники звіту про використання коштів з резервного фонду та показники результатів оцінки ефективності бюджетної

програми за КПКВК 1201700 за 2022 рік, надіслані **Мінекономіки** до Мінфіну та Казначейства, **не підтверджені звітністю ДЦЗ**. Як засвідчив аналіз, **ключовий** показник «чисельність працевлаштованих ВПО, за яких роботодавцям виплачено компенсацію витрат на оплату праці» **завищений на 420 осіб (на 2,5 відс.)**, а показник «кількість роботодавців, які отримали компенсацію» **(16 772 особи) перевищує фактичну кількість роботодавців (6 206 осіб) у 2,7 рази**, що свідчить про застосування **недостовірних звітних даних при оцінці ефективності виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 і викривило фактичний стан справ.**

ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного аналізу **Рахункова палата рекомендує:**

1. Звіт про результати аналізу ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на надання допомоги на проживання внутрішньо переміщених осіб та компенсації роботодавцям витрат на оплату праці за їх працевлаштування, в умовах воєнного стану затвердити.

2. Звіт про результати аналізу і рішення Рахункової палати надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження цього Звіту.

3. Звіт про результати аналізу в порядку інформування надіслати Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, Міністерству фінансів України.

4. Відомості про результати аналізу в формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України і рекомендувати:

внести на розгляд Верховної Ради України в установленому порядку проєкт Закону про внесення змін до Закону № 1706 щодо актуалізації його положень у частині застосування електронних послуг, зокрема Порталу Дія, при взятті на облік ВПО;

нормативно врегулювати обов'язкове подання РНОКПП особами незалежно від віку при отриманні допомоги на проживання ВПО;

вирішити питання щодо зняття запровадженого обмеження контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання допомоги на проживання ВПО, який мають здійснювати територіальні органи Нацсоцслужби;

оптимізувати повноваження у частині забезпечення соціального захисту ВПО, покладені на Мінсоцполітики та Мінреінтеграції, згідно з положеннями про ці міністерства, уникаючи їх дублювання;

надати доручення Мінсоцполітики і Мінцифри забезпечити дієвий контроль за взяттям через Портал Дія на облік як ВПО осіб, які відповідно до Закону № 1706 залишили або покинули своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації тощо;

надати доручення Мінсоцполітики і МОЗ узгодити позицію щодо необхідності проходження ВПО з інвалідністю огляду після закінчення строку дії довідки МСЕК та визначити критерії, що встановлюють обставини, за яких такий огляд не проходять;

надати доручення Мінфіну затвердити згідно з частиною третьою статті 9 Закону № 324 Методику перевірки державних виплат (компенсації витрат роботодавцям); забезпечити відповідно до пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 324 безперебійне функціонування ІАП для своєчасного здійснення заходів превентивної верифікації компенсації витрат;

надати доручення Мінсоцполітики і Держстату запровадити періодичну статистичну звітність про стан набуття особами статусу ВПО, надання їм допомоги на проживання;

вжити заходів щодо регулярного обміну Мінсоцполітики з Адміністрацією Держприкордонслужби інформацією про перетин державного кордону особами з числа ВПО, які отримують допомогу на проживання ВПО;

надати доручення Мінекономіки:

- підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт акта щодо змін до Порядку № 331 у частині визначення критеріїв особи з числа ВПО, у разі невідповідності яким регіональним центром зайнятості згідно з абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 331 приймається рішення про відмову роботодавцю в наданні компенсації витрат; виключення з абзаців першого та шостого пункту 9 слів «(крім подання заяви через Портал Дія)»; а також визначення в пункті 7 Порядку № 331 ДСЗ стороною договору інформаційної взаємодії;

- розробити і затвердити порядок опрацювання рекомендацій за результатами проведення верифікації державних виплат, а саме компенсації витрат роботодавцям, згідно з частиною дев'ятою статті 16 Закону № 324;

- розробити і затвердити порядок проведення перевірок достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, а також визначити форму типового акта перевірки;

- врегулювати діяльність ДСЗ відповідно до законів № № 5067, 1533 у частині виконання функцій державної служби зайнятості центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції;

надати доручення Мінцифри:

- внести зміни до Договору про інформаційну взаємодію в частині врахування змін, внесених Постановою № 735 до пункту 8 Порядку № 331;

- здійснити з ДЦЗ взаємозвірку надходження заяв роботодавців на надання компенсації витрат засобами Порталу Дія.

5. Звіт про результати аналізу і рішення Рахункової палати надіслати Мінсоцполітики і рекомендувати:

підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України в установленому порядку проєкт нормативно-правового акта щодо змін до:

- Закону № 1706 у частині актуалізації його положень щодо застосування електронних послуг, зокрема Порталу Дія, при взятті на облік ВПО;

- Порядку № 509 у частині затвердження Мінсоцполітики форми заяви про взяття на облік ВПО та форми журналу обліку виданих довідок про взяття на

облік ВПО; виключення з абзаців дев'ятого – одинадцятого пункту 2¹ помилкового посилання на категорії осіб, відомостями про яких володіє ПФУ, і включення його до абзаців дев'ятнадцятого – двадцятого пункту 2; встановлення відповідальності заявника за достовірність повідомленої інформації щодо дати та обставин переміщення, фактичного місця проживання на момент виникнення обставин, що зумовили переміщення, тощо під час подання заяви про взяття на облік ВПО; застосування в тексті цього Порядку єдиного поняття «житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ»;

- порядків № № 509 і 646 у частині уніфікації переліку відомостей, що мають міститися в заяві про взяття на облік та вноситися до ЄБДВПО, зокрема щодо внесення до заяви про взяття на облік ВПО даних про документ, який посвідчує особу заявника; РНОКПП; фактичне місце проживання/перебування ВПО на території, де виникли обставини, зазначені у статті 1 Закону № 1706; обставини, що спричинили внутрішнє переміщення;

- Порядку № 332 у частині узгодження з нормами Порядку № 509 застосування поняття «житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ»; передбачення підстав для припинення виплати допомоги на проживання з наступного місяця за місяцем, в якому виникли такі обставини (звернення ВПО; смерть одержувача; зміна місця проживання/перебування; повернення до покинутого місця проживання; виїзд за межі території України; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, з якої після введення воєнного стану перемістилися ВПО; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, до якої до 24.02.2022 перемістилися ВПО, у т.ч. ті, які отримували грошову допомогу); встановлення дати перерахунку допомоги на проживання у зв'язку зі зміною категорії одержувача (досягнення дитиною 18 років, набуття/втрата групи інвалідності); передбачення норми щодо повернення неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання уповноваженими органами за рахунок утримань з наступних виплат; а також стягнення сум переплати в судовому порядку в разі неповернення ВПО надміру отриманих коштів добровільно; обмеження терміну виплати допомоги на проживання визначеним терміном з урахуванням майнового стану ВПО;

- підпункту 3 пункту 5 Порядку № 1475 у частині встановлення повернення на рахунок Мінсоцполітики від АТ «Ощадбанк» або іншого банку, в якому відкрито поточний рахунок ВПО, лише сум допомоги на проживання, зарахованих на такий рахунок з місяця, наступного за місяцем смерті (визнання безвісно відсутньою або оголошення померлою) особи;

узгодити норми Закону № 1706 і підпункту «б» пункту 9 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України щодо здійснення видатків на виплату

допомоги на проживання ВПО за рахунок коштів Державного бюджету України;

привести у відповідність із Законом № 1706 норми Порядку № 332 у частині надання права хрещеним батькам малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законного представника, подавати заяву про взяття її на облік як ВПО та отримувати допомогу на проживання;

визначити механізм відображення в бухгалтерському обліку, фінансовій та бюджетній звітності сум дебіторської/кредиторської заборгованості з допомоги на проживання ВПО та вживати заходів щодо його практичного застосування;

забезпечити обмін інформацією з уповноваженими органами про суми неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання, повернені громадянами / банками (за вимогою) на рахунок Мінсоцполітики;

розробити і запровадити механізм контролю за сумами і причинами наявних переплат грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО та заходами, що вживаються уповноваженими органами для встановлення винних осіб, погашення переплат;

ініціювати питання проведення уповноваженими органами звіряння наявних сум переплат надміру виплачених коштів грошової допомоги/допомоги на проживання із відповідними сумами, відображеними в ЄІССС;

удосконалити зміст заяви про взяття на облік ВПО, зокрема передбачити підтвердження особистим підписом заявника, що всі відомості є достовірними, повними і точними;

забезпечити усунення недоліків у ЄІССС, зокрема, передбачити функції автоматичного відновлення виплат у разі повторного включення територіальної громади до відповідних переліків, затверджених Мінреінтеграції; зменшення розміру допомоги на проживання ВПО з інвалідністю після закінчення строку дії довідки МСЕК;

забезпечити своєчасне доопрацювання програмного забезпечення ЄІБДВПО відповідно до нормативно-правових актів та в разі внесення змін до них, зокрема, у частині актуалізації довідника класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України; скасування дії довідки про взяття на облік у разі повідомлення ВПО про повернення до покинутого місця проживання відповідним уповноваженим органам; збереження відомостей про житлові, соціальні, медичні, освітні та інші потреби ВПО; формування звітів за звітний період або на підставі всіх даних, наявних про ВПО в ЄІБДВПО; створити комплексну систему захисту інформації;

забезпечити автоматизований обмін електронними даними між інформаційними ресурсами Мін'юсту щодо підтвердження даних про смерть ВПО згідно з відомостями Державного реєстру актів цивільного стану громадян;

забезпечити дієвий контроль за отриманням через Портал Дія статусу ВПО особами, які переміщуються в межах тимчасово окупованих територій або з неокупованої на окуповану територію, і своєчасне реагування на такі випадки з прийняттям відповідних рішень;

проводити постійний моніторинг не зарахованих на рахунки одержувачів сум допомоги на проживання, повернених АТ «Ощадбанк» на рахунок Мінсоцполітики, та вживати заходів щодо недопущення повторного незарахування;

забезпечити формування результативних показників звіту про виконання паспорта бюджетної програми у частині надання допомоги на проживання ВПО на підставі фінансової та іншої звітності, даних бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку тощо;

вжити заходів щодо усунення виявлених під час аналізу недоліків і порушень та запобігання їм надалі, розглянути питання притягнення до відповідальності винних осіб.

6. Звіт про результати аналізу і рішення Рахункової палати в електронному вигляді надіслати ДЦЗ і рекомендувати:

розробити порядок опрацювання рекомендацій за результатами проведення верифікації державних виплат, а саме компенсації витрат роботодавцям, згідно з частиною дев'ятою статті 16 Закону № 324 і подати його на розгляд Мінекономіки;

розробити порядок проведення перевірок достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, визначити форму типового акта перевірки та подати їх на розгляд Мінекономіки;

здійснити з Мінцифри взаємозв'язання надходжень заяв роботодавців на надання компенсації витрат засобами Порталу Дія;

вжити заходів щодо усунення виявлених під час аналізу недоліків і порушень та запобігання їм надалі, розглянути питання притягнення до відповідальності винних осіб.

7. Звіт про результати аналізу і рішення Рахункової палати в електронному вигляді надіслати Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради і рекомендувати:

забезпечити відображення в бухгалтерському обліку встановлених аналізом необлікованих сум переplat грошової допомоги;

вжити заходів щодо усунення виявлених під час аналізу недоліків і порушень та запобігання їм надалі, розглянути питання притягнення до відповідальності винних осіб.

8. Звіт про результати аналізу і рішення Рахункової палати в електронному вигляді надіслати Мінекономіки, Вінницькому обласному центру зайнятості, Дніпропетровському обласному центру зайнятості, Лівобережному управлінню соціального захисту населення Дніпровської міської ради; Центральному управлінню соціального захисту населення Дніпровської міської ради, Закарпатському обласному центру зайнятості, Київському міському центру зайнятості, Київському обласному центру зайнятості, Одеському обласному центру зайнятості, управлінню соціального захисту населення Обухівської районної державної адміністрації Київської області; управлінню соціального захисту населення Дарницької районної в місті Києві державної адміністрації;

Франківському відділу соціального захисту управління соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради; Шевченківському відділу соціального захисту управління соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради і рекомендувати вжити заходів щодо усунення виявлених під час аналізу недоліків і порушень та запобігання їм надалі, розглянути питання притягнення до відповідальності винних осіб.

9. Рішення Рахункової палати в порядку інформування надіслати Раді національної безпеки і оборони України.

10. Оприлюднити рішення Рахункової палати і Звіт про результати аналізу на офіційному вебсайті Рахункової палати.

11. Забезпечити надання Верховній Раді України інформації про стан виконання об'єктами контролю рішення Рахункової палати протягом 45 днів із дня отримання від них інформації.

1. ПРЕАМБУЛА

1.1. Підстава для проведення аналізу

Стаття 98 Конституції України, статті 4, 7 Закону України від 02 липня 2015 р. № 576 «Про Рахункову палату», План роботи Рахункової палати на 2023 рік, затверджений рішенням Рахункової палати від 29 грудня 2022 р. № 29-1 (зі змінами), доручення для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 17.01.2023 № 05-8, від 06.03.2023 № 05-17.

1.2. Мета аналізу:

встановлення фактичного стану справ та надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності та економності використання коштів державного бюджету, виділених на надання грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО та компенсації роботодавцям витрат на оплату праці за їх працевлаштування, законності, своєчасності та обґрунтованості управлінських рішень з цих питань.

1.3. Обсяг аналізу:

Предмет аналізу:

нормативно-правові акти, розпорядчі та інші документи, що регулюють порядок обліку ВПО, надання їм грошової допомоги/допомоги на проживання та роботодавцям компенсації витрат;

кошти державного бюджету за КПКВК 2501480, 1201700 за 2022 рік;

управлінські рішення Мінсоцполітики як головного розпорядника бюджетних коштів за КПКВК 2501480 щодо надання грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО, інструктивні листи, роз'яснення з цих питань;

управлінські рішення Мінекономіки як головного розпорядника бюджетних коштів за КПКВК 1201700; ДЦЗ щодо надання компенсації роботодавцям витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа ВПО, інструктивні листи з цих питань;

- розрахунки потреби в коштах на 2022 рік; бюджетний запит на 2022 рік за КПКВК 2501480 та обґрунтування до нього, паспорт бюджетної програми за КПКВК 2501480 на 2022 рік та звіт про його виконання, кошториси та плани асигнувань, річні та помісячні розписи загального фонду державного бюджету, кошториси та плани використання бюджетних коштів, розподіли відкритих асигнувань за КПКВК 2501480, 1201700;

- заяви ВПО на отримання грошової допомоги/допомоги на проживання; переліки ВПО, які мають право на отримання допомоги на проживання, сформовані Мінцифри і передані Мінсоцполітики; результати опрацювання уповноваженими органами переліків ВПО; списки ВПО, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання; реєстри ВПО для виплати допомоги на проживання; інформаційний обмін між ПФУ, ДП ІОЦ та Мінсоцполітики; інформація щодо виявлених фактів неправомірної або повторної виплати допомоги на проживання ВПО; подання на перерахування коштів для виплати допомоги на проживання ВПО; платіжні доручення на перерахування коштів АТ «Ощадбанк»; інформація АТ «Ощадбанк» про причини незарахування коштів допомоги на проживання ВПО, суми та дати повернення коштів на рахунок Мінсоцполітики; звернення (скарги) громадян з питань аналізу та відповіді на них; матеріали верифікації та моніторингу державних виплат згідно з Законом № 324 у частині виплати допомоги на проживання ВПО та результати їх опрацювання;

- заяви роботодавців про компенсацію витрат та документи до них; рішення регіональних центрів зайнятості щодо надання або відмови в наданні компенсації витрат і повідомлення роботодавців про прийняті рішення; матеріали здійсненої Мінфіном верифікації щодо відповідності роботодавця та працівника вимогам і матеріали додаткових перевірок за її результатами; відомості роботодавців про працівників, що подаються до центрів зайнятості для отримання компенсації за другий місяць; заявки від регіональних центрів зайнятості щодо потреби в коштах для надання компенсації витрат; подання ДЦЗ до Мінекономіки щодо перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття для надання компенсації витрат; матеріали проведених центрами зайнятості перевірок використання коштів, що перераховуються роботодавцю як компенсація витрат, достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів; суми та дати повернення регіональними центрами зайнятості, ДЦЗ невикористаних коштів для надання компенсації витрат на рахунок Мінекономіки для подальшого їх повернення до резервного фонду державного бюджету;

- інформація АСОПД, ЄІССС, ЄІБДВПО, ПК «Соціальна громада», канали взаємодії між цими програмними комплексами; Порталу Дія з питань обліку ВПО, надання їм грошової допомоги/допомоги на проживання тощо; інформація МВС, Національної поліції України, ДМС, СБУ, Адміністрації Держприкордонслужби, Мінфіну, Мінцифри для прийняття рішення щодо зняття з обліку ВПО; автоматизований обмін електронними даними між інформаційними ресурсами Мін'юсту та Мінсоцполітики щодо підтвердження

даних про смерть ВПО; заяви про взяття на облік ВПО, дані електронної справи ВПО, заяви роботодавців про компенсацію витрат в електронній формі, подані через Портал Дія; інформаційний обмін між ПФУ, ДПС та Мінцифри для визначення та підтвердження відомостей, зазначених роботодавцем у заяві;

- первинні бухгалтерські документи, фінансова, бюджетна та оперативна звітність, адміністративні, статистичні дані, інші документи з питань аналізу.

Об'єкти аналізу:

✓ Мінсоцполітики; Департамент соціальної політики Вінницької міської ради; Лівобережне УСЗН Дніпровської міської ради; Центральне УСЗН Дніпровської міської ради; УСЗН Обухівської райдержадміністрації; УСЗН Дарницької райдержадміністрації; Франківський відділ Львівської міської ради; Шевченківський відділ Львівської міської ради;

✓ ДЦЗ; Вінницький обласний центр зайнятості, Дніпропетровський обласний центр зайнятості, Закарпатський обласний центр зайнятості, Київський міський центр зайнятості, Київський обласний центр зайнятості, Одеський обласний центр зайнятості.

За результатами аналізу складено 15 актів, з них 4 підписано із зауваженнями.

Надсилання запитів: Мінцифри, Мінекономіки, Нацсоцслужба.

Початкові обмеження щодо аналізу:

часові: 2022 рік; питання аналізу можуть бути поширені на попередні періоди, пов'язані з наданням грошової допомоги, та на 2023 рік у частині питань функціонування програмного забезпечення, що використовується для обліку та призначення допомоги на проживання ВПО;

територіальні: міста Київ, Вінниця, Дніпро, Львів, Одеса, Ужгород, Обухів Київської області.

Період планування та здійснення аналізу, складання звіту: березень – червень 2023 року.

Критерії, що використовувались під час аналізу, щодо:

- **відбору об'єктів аналізу:**

Мінсоцполітики – головний розпорядник бюджетних коштів і відповідальний виконавець бюджетної програми за КПКВК 2501480; уповноважені органи як розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня та органи, що вели облік ВПО, призначали грошову допомогу/допомогу на проживання, подавали заявки про потребу в коштах на виплату грошової допомоги;

ДЦЗ – отримувач бюджетних коштів за КПКВК 1201700; обласні центри зайнятості як органи, що ведуть облік заяв про компенсацію витрат, приймають рішення щодо надання або відмови в наданні компенсації витрат, подають ДЦЗ заявки про потребу в коштах на цю мету та спрямовують її роботодавцям;

- **оцінки законності, своєчасності та обґрунтованості управлінських рішень** у процесі надання у 2022 році грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО (кошти державного бюджету за КПКВК 2501480) та компенсації витрат (КПКВК 1201700): дотримання об'єктами аналізу законодавства та інших документів, що регулюють порядок надання допомоги на проживання ВПО та компенсації роботодавцям витрат;

- **продуктивності використання коштів:** відповідність фактичних результатів реалізації у 2022 році бюджетних програм за КПКВК 2501480, 1201700 їх меті та завданням; співвідношення між результатами і використаними для досягнення таких результатів бюджетними коштами;

- **результативності використання коштів:** ступінь відповідності фактичних результатів очікуваним показникам і поставленим завданням; кількість ВПО, яким призначено та виплачено допомогу на проживання, та їх частка в загальній кількості взятих на облік ВПО; кількість роботодавців, яким надано компенсацію витрат, і кількість працевлаштованих ними осіб з числа ВПО; рівень забезпеченості бюджетними асигнуваннями видатків з надання грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО та компенсації витрат, повнота і своєчасність їх спрямування; стан функціонування всіх задіяних програмних комплексів, повнота і своєчасність внесення даних і змін до них, рівень їх взаємодії між собою у частині питань, охоплених аналізом; стан контролю за наданням ВПО допомоги на проживання та компенсації витрат роботодавцям;

- **економності використання коштів:** стан досягнення поставлених завдань за рахунок бюджетних коштів; обґрунтованість встановлених розмірів допомоги на проживання ВПО; кількість ВПО, яким припинено виплати при встановленні фактів відсутності підстав для її отримання до загальної кількості ВПО, яким призначена допомога на проживання; своєчасність припинення виплати грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО; своєчасність і повнота повернення до державного бюджету сум неправомірно виплаченої грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО; кількість роботодавців, якими повернено кошти компенсації витрат за результатами перевірок і самоконтролю, порівняно із загальною кількістю роботодавців, яким надана така компенсація, своєчасність і повнота повернення до державного бюджету сум неправомірно виплаченої компенсації витрат.

1.4. Методи аналізу

Під час здійснення аналізу застосовано такі методи:

аналіз нормативно-правових актів, розпорядчих та інших документів, що регулюють порядок обліку ВПО, надання їм грошової допомоги/допомоги на проживання, компенсації витрат;

аналіз динаміки у 2021–2022 роках чисельності осіб, яких взято на облік як ВПО і яким призначено та виплачено з державного бюджету грошову допомогу/допомогу на проживання;

аналіз обґрунтованості планування видатків за КПКВК 2501480 на надання грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО у 2022 році;

аналіз повноти та своєчасності надання грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО; компенсації витрат;

аналіз відомчої, бюджетної, статистичної та оперативної звітності;

аналіз скарг і звернень роботодавців щодо отримання компенсації витрат і ВПО щодо надання допомоги на проживання;

аналіз результатів контрольних заходів щодо надання ВПО грошової допомоги/допомоги на проживання, здійснених іншими контролюючими органами, стану внутрішнього аудиту за наданням компенсації витрат;

оцінка стану функціонування та взаємодії АСОПД/КОМТЕХ, ЄІССС, ЄІБДВПО, ПК «Соціальна громада», Порталу Дія з питань аналізу;

оцінка стану виконання рекомендацій Рахункової палати за результатами аналізу системи загальнообов'язкового державного пенсійного і соціального страхування та соціального захисту населення (звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 13 липня 2021 р. № 15-4) у частині надання ВПО грошової допомоги;

опрацювання письмових та усних пояснень посадових осіб об'єктів аналізу і відповідей на запити з питань аналізу;

опрацювання матеріалів засобів масової інформації, інтернет-видань.

2. ВСТУП

Триваюча понад 8 років збройна агресія РФ проти України та тимчасова окупація частини її території спричинили внутрішнє переміщення населення, яке для більшості ВПО триває роками. За цей час у країні сформована певна нормативно-правова база, зокрема спеціальна, якою врегульовано правовий статус ВПО, питання забезпечення реалізації їх прав і свобод, сфери життєдіяльності та інтеграції, заходи для вирішення проблем, пов'язаних з негативними наслідками такого переміщення.

Як впливає із змісту Стратегії інтеграції внутрішньо переміщених осіб та впровадження середньострокових рішень щодо внутрішнього переміщення на період до 2024 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2021 р. № 1364-р, за цей період з'ясувалося, що **наявні механізми реалізації державної політики щодо забезпечення прав ВПО, зокрема, на соціальний захист, забезпечення житлом, працевлаштування тощо можуть призвести до залежності особи від державної підтримки незалежно від її реальних потреб, тобто створено передумови для зловживання такою підтримкою.**

Відомості, що містилися в ЄІБДВПО, не відповідали інформації про реальну кількість осіб, які перемістилися і фактично проживали на контрольованих Україною територіях. Однією з причин викривлення даних щодо чисельності ВПО було, зокрема, нормативне надання доступу до більшості соціальних виплат, адміністративних послуг та інших гарантованих законом прав особам, які мають зареєстроване місце проживання на тимчасово окупованих територіях, проживають там чи виїхали з цих територій ще до початку у 2014 році збройної агресії РФ проти України, тільки

після взяття їх на облік як ВПО незалежно від наявності фактичних обставин внутрішнього переміщення, визначених законодавством України, нормами та стандартами міжнародного права. Зазначене свідчить, що Урядом нарешті визнано проблеми, на які вказувала Рахункова палата за результатами контрольних заходів, здійснених у 2016, 2018 і 2021 роках².

Повномасштабне вторгнення 24.02.2022 РФ спричинило після закінчення Другої світової війни безпрецедентну гуманітарну кризу в Україні та Європі, пов'язану з переміщенням населення. Чисельність офіційно зареєстрованих ВПО з майже півтора мільйона осіб за рік зросла понад втричі і на початок 2023 року становила 4,9 млн осіб. При цьому із 1478 тис. осіб, які перебували на обліку як ВПО до 24.02.2022, лише 9,5 відс. (майже 140 тис. осіб) повторно змінили місце проживання до кінця 2022 року.

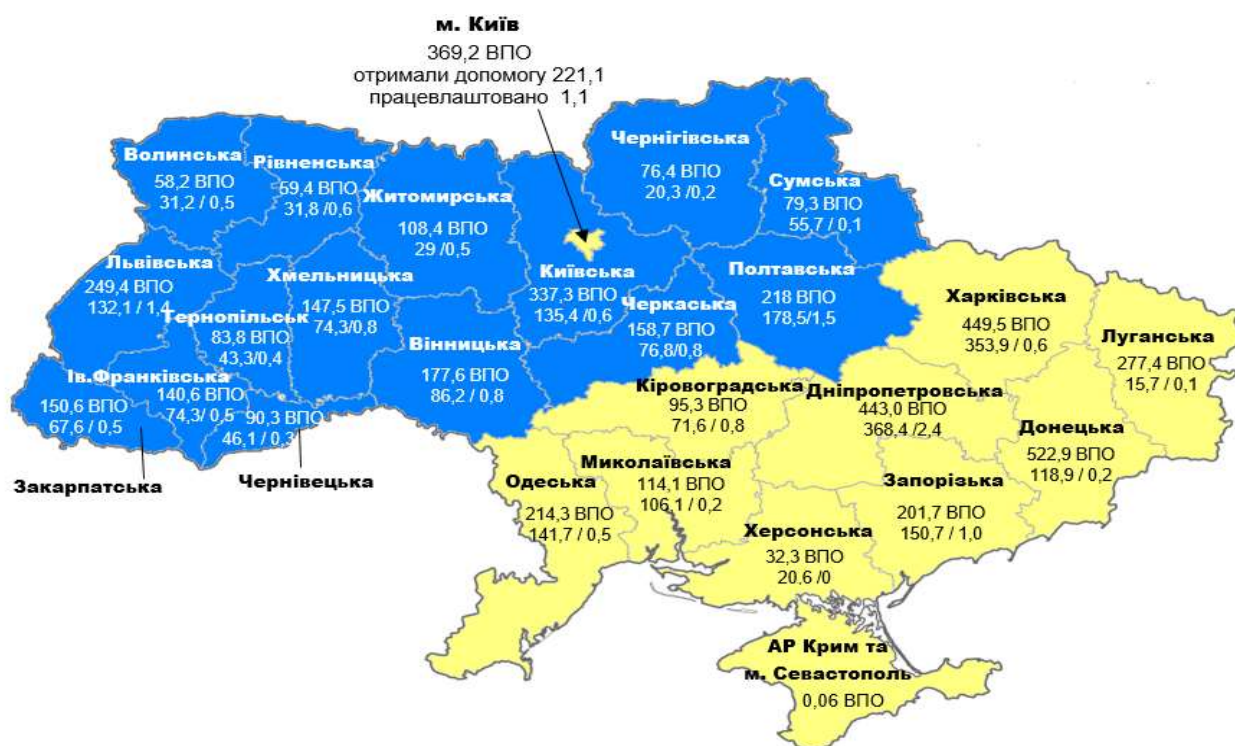

Рис. 1. Чисельність облікових ВПО, з них осіб, які отримали допомогу на проживання, та працевлаштованих осіб, за яких роботодавці отримали компенсацію витрат (тис. осіб)

Дані, відображені на рис. 1, свідчать, що на кінець 2022 року із загальної кількості ВПО майже половину (43,7 відс.) взято на облік у 5 регіонах: у Дніпропетровській – 9,1 відс., Донецькій – 10,8 відс., Харківській – 9,3 відс, Київській – 6,9 відс. областях і м. Києві – 7,6 відс. ВПО. Найбільший відсоток переміщених осіб в трьох перших регіонах свідчить, що, незважаючи на близькість бойових дій, нові переміщення є переважно внутрішньорегіональними або здійснюються в регіони, які межують із

² Звіти про результати аудиту затверджені рішеннями Рахункової палати від 12.07.2016 № 14-3, від 25.09.2018 № 24-3, звіт про результати аналізу затверджений рішенням Рахункової палати від 13.07.2021 № 15-4.

зареєстрованим місцем проживання таких осіб. Наприклад, у межах Харківської області переміщалося **41,0 відс.**, Київської – **21,2 відс.**, Запорізької – **41,7 відс.**, Миколаївської – **36,0 відс.**, Чернігівської – **40,6 відс.** осіб.

Майже аналогічно на кінець 2022 року розміщувалися ВПО, які отримували допомогу на проживання (**42,3 відс.** – у **чотирьох регіонах**: Дніпропетровська – **13,9 відс.** (83,2 відс. зареєстрованих ВПО в регіоні), Харківська – **13,4 відс.** (78,7 відс.), Полтавська – **6,7 відс.** (81,9 відс.) області та м. Київ **8,3 відс.** (59,9 відсотка)).

На початок 2022 року³ в Україні лише **20,1 відс.** зареєстрованих ВПО отримували грошову допомогу відповідно до Порядку № 505.

Діаграма 1. Динаміка кількості ВПО, які перебували на обліку та яким призначена допомога у 2022 році

З початком повномасштабного вторгнення кількість ВПО, які отримали право на допомогу на проживання згідно з Порядком № 332, лише за березень 2022 року збільшилася в **9,4** рази – до **2 744,6 тис. осіб**, або **138,3 відс.** їх зареєстрованої кількості. На кінець 2022 року при зростанні чисельності осіб, які отримали статус ВПО, у **3,3** рази чисельність ВПО, які отримали допомогу на проживання, збільшилась у **8,9** рази і в структурі всіх облікованих ВПО становила уже **54,6 відс.** (див. діаграму 1), що пов'язано із зняттям будь-яких обмежень для призначення допомоги на проживання.

У зв'язку з необхідністю прийняття миттєвих рішень у відповідь на кризові виклики стали очевидними **недоліки** в нормативно-правовому та організаційному забезпеченні **найбільш вагомих питань**, пов'язаних з внутрішнім переміщенням: надання особі статусу ВПО та державної підтримки на проживання, а також **виникли нові**. Так, на заміну грошової допомоги Порядком № 332 запроваджено допомогу на проживання ВПО з **одночасним**

³ Дані щодо загальної чисельності ВПО на обліку, та тих осіб, які отримували допомогу на проживання за 2022 рік, сформовано ДП ІОЦ із ЄБДВПО, ЄІССС, АСОПД.

зняттям будь-яких обмежень щодо матеріального стану її одержувачів, працевлаштування, наявності житла, а також збільшенням розміру цієї допомоги без обмежень на сім'ю тощо. При цьому правові прогалини Порядку № 332 у частині надання права на отримання допомоги на проживання ВПО та відсутність нормативних підстав для її припинення спричинили високі ризики зловживань статусом ВПО окремими особами, які фактично не мали підстав для переміщення тощо. Разом з тим недостатньо злагоджені дії усіх відповідальних органів державної влади та відсутність комплексного підходу до реалізації державної політики в цій сфері призвели до прийняття рішень щодо надання статусу ВПО та призначення їм допомоги у ручному режимі, зокрема за окремими зверненнями громадян, двозначного трактування уповноваженими органами норм законодавства.

Наслідок зазначеного – **переплати/недоплати** допомоги на проживання ВПО. Відсутність на державному рівні контролю та будь-якої звітності щодо обсягів та стану погашення переplat призводила до невідображення в обліку уповноваженими органами реальних сум, що фактично унеможливило повернення переplat. Ризики збитків для державного бюджету зростають на тлі збільшення в майже 18 разів обсягів коштів державного бюджету, виділених у 2022 році Мінсоцполітики на надання допомоги на проживання ВПО за КПКВК 2501480 (53,5 млрд грн проти 3,0 млрд грн у 2021 році). В умовах воєнного стану в Україні, яка бореться за свою незалежність за фінансової підтримки іноземних партнерів, вкрай важливо забезпечити раціональне та ефективне використання фінансових ресурсів.

Аналіз чисельності ВПО, які отримували грошову допомогу/допомогу на проживання за категоріями, засвідчив, що упродовж 2022 року змінилася їх структура. Так, на кінець 2022 року частка осіб працездатного віку збільшилася до 53,3 відс. проти 31,7 відс. на початок 2022 року (більше половини всіх отримувачів); частка дітей та осіб з інвалідністю зменшилася з 29,0 до 24,2 відс. і з 9,0 до 5,6 відс. відповідно, решту становили особи пенсійного віку.

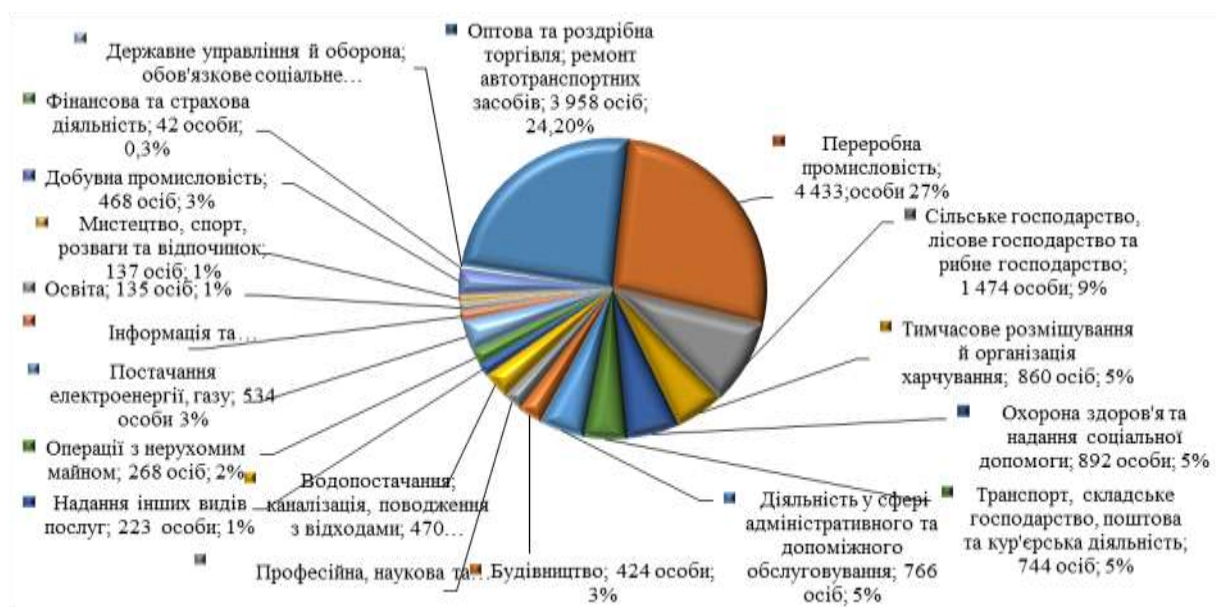
Збільшення частки ВПО працездатного віку, що отримують допомогу на проживання, насамперед пов'язано із скасуванням при затвердженні Порядку № 332 (на відміну від Порядку № 505) стимулів до працевлаштування ВПО шляхом поетапного зменшення розміру грошової допомоги з наступним її остаточним припиненням у разі непрацевлаштування.

Водночас Урядом з березня 2022 році ініційовано програму стимулювання роботодавців для працевлаштування ВПО, що реалізується Мінекономіки та ДЦЗ, і спрямовано на цю мету 200 млн грн резервного фонду державного бюджету за КПКВК 1201700, за рахунок яких 6 206 роботодавців отримали компенсацію витрат на оплату праці за працевлаштування 16 352 ВПО, що становило 0,8 відс. кількості зареєстрованих працездатних ВПО станом на 31.12.2022 (2122,8 тис. осіб).

Аналіз засвідчив: найбільше працевлаштовано осіб з числа ВПО у

переробній промисловості (27,1 відс.), у сферах оптової та роздрібною торгівлі (24,2 відс.), сільського, лісового та рибного господарства (9,0 відс.), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (5,5 відс.), надання послуг з тимчасового розміщення та організації харчування (5,3 відс. загальної кількості працевлаштованих осіб) (діаграма 2).

Діаграма 2. Кількість працевлаштованих осіб з числа ВПО за видами економічної діяльності

Найбільшу кількість ВПО працевлаштовано в Дніпропетровській – 2 434 осіб (14,9 відс.), Полтавській – 1 531 осіб (9,4 відс.), Львівській – 1 373 особи (8,4 відс.) областях та м. Києві – 1 136 осіб (6,9 відс.), найменшу – у Сумській області – 117 осіб (0,7 відс. загальної кількості).

Серед роботодавців найбільшу суму компенсації витрат у 2022 році отримали ТОВ «АТБ-МАРКЕТ» – 5 874,6 тис. грн (за 482 працевлаштованих ВПО); ПАТ «МОТОР СІЧ» – 2 754,7 тис. грн (за 224 ВПО); ТОВ «Сільпо-Фуд» – 2 069,6 тис. грн (за 182 ВПО); ПАТ «ДТЕК Павлоградвугілля» – 2 108,7 тис. грн та «Мережа аптек «Подорожник» – 2 111,5 тис. грн (за 168 ВПО).

При цьому недостатність фінансових ресурсів для реалізації програми та зволікання Кабінету Міністрів України з визначенням інших джерел її фінансування⁴ призвели до фактичного призупинення наприкінці 2022 року надання компенсації витрат роботодавцям.

Про нерівномірність реалізації програми впродовж періоду її дії свідчить динаміка поданих заяв (див. діаграму 3).

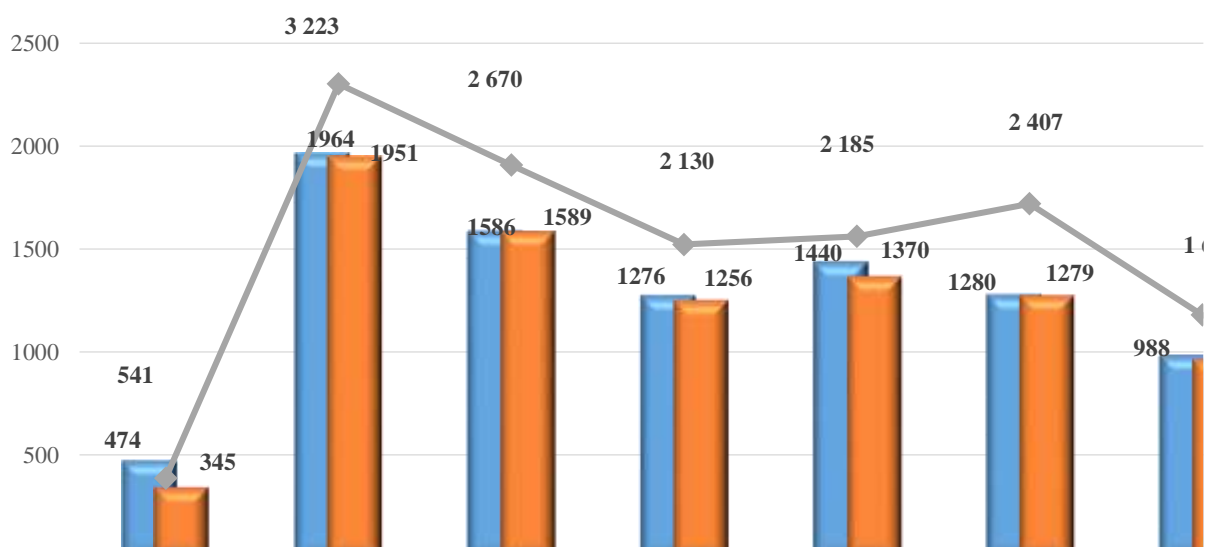
Як наслідок, найбільше заяв про надання компенсації витрат від роботодавців надійшло в травні 2022 року – 1 964 заяви за 3223 ВПО, червні – 1586 заяв за 2670 ВПО і серпні – 1 440 заяв за 2185 ВПО, а наприкінці 2022 року

⁴ З 18 січня 2023 року джерелом фінансування зазначеної програми є кошти Фонду безробіття.

їх кількість через недостатність бюджетних коштів зменшилась до **796 заяв за 1301 ВПО** в листопаді і до **527 заяв за 358 ВПО** в грудні, що у **3,7** раза щодо заяв та у **9** разів щодо ВПО менше, ніж у травні 2022 року.

Діаграма 3. Динаміка надходження заяв роботодавців про надання компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування осіб з числа ВПО та прийняття рішень з квітня по грудень 2022 року

кількість заяв/рішень про надання компенсації витрат

Отже, за умов воєнного стану в країні головні розпорядники бюджетних коштів і відповідальні виконавці бюджетних програм за КПКВК 2501480, 1201700 (Мінсоцполітики і Мінекономіки відповідно) повинні були забезпечити здійснення заходів з моніторингу, аналізу та контролю за ефективним використанням бюджетних коштів, а також своєчасним та обґрунтованим наданням державної підтримки ВПО, але, на жаль, як засвідчив аналіз, через відсутність координації та узгодженості дій цього не відбулося.

3. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ НАДАННЯ ДОПОМОГИ НА ПРОЖИВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам в умовах воєнного стану

Сформована напередодні повномасштабного вторгнення РФ на територію України нормативно-правова база, незважаючи на окремі недоліки, врегульовувала більшість питань встановлення статусу ВПО та надання їм грошової допомоги.

Поспішне прийняття у зв'язку із запровадженням воєнного стану нормативно-правових актів, що регулюють механізми взяття на облік ВПО та надання їм допомоги на проживання, та/або несистемне, запізнеле

внесення/невнесення змін до них негативно вплинули на своєчасність і обґрунтованість визначення категорій осіб, яким надано право на отримання статусу ВПО та відповідно допомоги на проживання, встановлення термінів її призначення та виплати. Зазначене створило умови для довільного трактування всіма задіяними до цього процесу органами (Мінсоцполітики, уповноважені органи, уповноважені особи, ЦНАП) положень порядків № 509, 332 і відповідних наказів Мінреінтеграції, призвело до вибіркового підходу до призначення допомоги на проживання ВПО та залежно від місяця звернення за отриманням зумовило недоплати і переплати. Відсутність будь-яких критеріїв і вимог до одержувачів допомоги на проживання, контролю за дотриманням законодавства і неврегулювання підстав для припинення її виплати створило ризики зловживань з боку одержувачів, зумовило надлишкове фінансове навантаження на державний бюджет, обсяги виділення коштів з якого у 2022 році зросли порівняно з 2021 роком майже у 18 разів. Невжиття заходів щодо усунення цих ризиків відповідальними органами державної влади може негативно вплинути на репутацію держави як країни, що отримує кошти від міжнародних донорів, у т. ч. і на зазначені цілі.

3.1.1. Законодавча база

До 24.02.2022 правовий статус та правовий режим територій, які внаслідок російської збройної агресії є тимчасово окупованими, визначалися Законом № 1207 – щодо території АР Крим та м. Севастополя (20.02.2014); Законом № 2268, Постановою № 254 і Указом № 32 – щодо тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей.

Тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення АТО, та осіб, які проживають у зоні проведення АТО⁵ або переселилися з неї під час її проведення, визначалися Законом № 1669.

Населені пункти, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень, і перелік населених пунктів, розташованих на лінії розмежування, визначено Переліком № 1085, який згідно зі змінами, внесеними розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2022 р. № 117-р, з 02.02.2022 викладено в новій редакції з урахуванням проведеної адміністративно-територіальної реформи.

Гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів ВПО, у т. ч. соціальних прав, після залишення ними тимчасово окупованої території встановлено Законом № 1706, зокрема статтею 9 визначено перелік прав ВПО у частині гарантування державою можливості влаштування їх на новому місці після внутрішнього переміщення.

⁵ Указом № 116 (ДСК) введено в дію рішення РНБО України про зміну формату широкомасштабної АТО: з 30.04.2018 наказом Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України розпочато операцію Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії РФ на території Донецької та Луганської областей.

Довідково. ВПО є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (стаття 1 Закону № 1706).

Факт внутрішнього переміщення відповідно до статті 4 Закону № 1706 підтверджується довідкою про взяття на облік ВПО, що діє безстроково⁶, порядок оформлення і видачі якої визначений Порядком № 509 (зі змінами).

Механізм отримання статусу ВПО (подання заяви, отримання довідки про взяття на облік ВПО, вимоги до інформації, яка повинна міститися в заяві та вноситися до ЄІБДВПО) визначено частинами третьою, четвертою, сьомою, восьмою статті 4 Закону № 1706, пунктами 2–5, 6, 6¹, 9, 9¹ Порядку № 509; **обов'язки ВПО** – частиною другою статті 9 Закону № 1706 та пунктом 7 Порядку № 509, якими, зокрема, передбачено, що ВПО зобов'язана повідомити уповноважений орган за новим місцем проживання про зміну місця проживання протягом 10 днів з дня прибуття; а у разі добровільного повернення до покинутого місця проживання – уповноважений орган за місцем отримання довідки не пізніше ніж за три дні до виїзду; **підстави відмови у видачі довідки** про взяття на облік ВПО – частиною десятою статті 4 Закону № 1706 та пунктом 8 Порядку № 509; підстави для її скасування – статтею 12 Закону № 1706, алгоритм дій у цьому випадку – пунктом 7¹ Порядку № 509 (у ред. з 15.12.2021).

Порядком № 509 встановлено перелік категорій осіб, яким надано право на отримання довідки про взяття на облік ВПО (пункт 2), що постійно розширювався; передбачена можливість користування ВПО електронними послугами через Портал Дія, зокрема з **06.10.2020**⁷ – отримувати відображення довідки про взяття на облік, з 15.12.2021⁸ – повідомляти уповноважений орган про зміну місця проживання.

Перелік відомостей, що повинні вноситися до ЄІБДВПО, встановлений підпунктом 7 пункту 4 статті 20 Закону № 1706 та Порядком № 646, зокрема, містить, крім ідентифікаційних даних громадян, інформацію про факт надання їм державою та органами місцевого самоврядування послуг, дані щодо факту і потреби в працевлаштуванні, виплачених громадянам грошових сум для забезпечення тимчасового поселення та отримання постійного житла тощо.

Надання ВПО у січні – березні 2022 року грошової допомоги врегульовувалося **Порядком № 505**⁹ (до 22.03.2022), який визначав умови, механізм та процедури призначення та виплати грошової допомоги, категорії одержувачів, розміри, джерела та порядок перерахування коштів тощо; з

⁶ Крім випадків, передбачених статтею 12 цього Закону (ВПО подала заяву про відмову від довідки; скоїла кримінальне правопорушення, повернулася до покинутого місця постійного проживання, виїхала на постійне місце проживання за кордон, подала завідомо недостовірні відомості).

⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 910.

⁸ Постанова Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2021 р. № 1286.

⁹ Втратив чинність (постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332).

квітня 2022 року¹⁰ допомоги на проживання – Постановою № 332, якою затверджено Порядок № 332 і Порядок використання коштів.

У березні–квітні 2022 року при визначенні підстав для надання допомоги на проживання ВПО застосовувався Перелік № 204 (зі змінами), який спочатку поширювався на території адміністративно-територіальних одиниць **13 регіонів**, переміщення з яких надавало право на отримання статусу ВПО і допомоги на проживання (Волинська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та м. Київ), згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 213 до Переліку № 204 включено Дніпропетровську область; з **травня 2022 року по січень 2023 року** включно – **Перелік № 75**, який з 27.12.2022 скасований наказом Мінреінтеграції від 22 грудня 2022 р. № 309, яким затверджено Перелік № 309 (застосовується через несвоєчасне доопрацювання відповідного програмного забезпечення з лютого 2023 року).

До **Переліку № 75** (у редакції наказу Мінреінтеграції від 15 грудня 2022 р. № 297) включено **333** селищні/сільські/міські територіальні громади з **9 областей**: Дніпропетровська область – 11 громад, Донецька – 66; Запорізька – 65; Луганська – 37; Миколаївська – 26; Сумська – 19; Харківська – 56; Херсонська – 49, Чернігівська – 4 громади.

Особливості здійснення соціальних виплат у період дії воєнного стану передбачено **Постановою № 214** (зі змінами), що визначає **перелік державних соціальних допомог і пільг**, для яких установлено особливості надання, і **Постановою № 215** (зі змінами), що **встановлює особливості нарахування та виплати грошових допомог, пільг і житлових субсидій** на території адміністративно-територіальних одиниць, де уповноважені органи/органи ПФУ не мають можливості забезпечити підготовку виплатних документів і проведення фінансування.

3.1.2. Виявлений стан справ

Надання грошової допомоги ВПО за рахунок коштів державного бюджету **врегульовано** не Законом № 1706, а **рішенням Уряду** (Порядок № 505), про що Рахункова палата наголошувала при проведенні у 2016, 2018 роках аудитів ефективності використання коштів державного бюджету, призначених на надання такої допомоги.

Ця допомога Урядом розглядалась як **тимчасова і нормативно не відносилися до соціальних виплат**, отже, **не встановлювалась залежність її розміру та тривалості виплати, зокрема, від рівня доходу сім'ї**. У результаті з 2015 року законами про державний бюджет на відповідний рік щороку передбачалися бюджетні призначення за КПКВК 2501480 **в усталених обсягах (3,0 млрд грн)** для надання грошової допомоги особам (сім'ям), які взяті на облік як ВПО та відповідали **вимогам Порядку № 505**.

¹⁰ Надається з березня 2022 року.

Зазначене не узгоджується з нормами підпункту «б» пункту 9 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України, які передбачають спрямування коштів державного бюджету на державні програми соціальної допомоги, якщо вони визначені законом.

У 2021 році Рахунковою палатою за результатами аналізу системи загальнообов'язкового державного пенсійного і соціального страхування та соціального захисту населення (звіт за результатами аналізу від 13.07.2021 №15-4) рекомендовано під час підготовки консолідованої претензії України до РФ щодо реалізації її міжнародно-правової відповідальності за збройну агресію проти України врахувати вимоги статті 15 Закону № 1706 щодо компенсації прямих витрат ВПО, що виникли внаслідок вимушеного переміщення, а також всіх витрат на приймання та облаштування зазначених осіб, які здійснені за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів, відповідно до норм міжнародного права, які були понесені з вини держави-агресора. **На дату аналізу ця рекомендація не виконана**, набула ще більшої актуальності у контексті підготовки Україною позовів до Міжнародного суду ООН щодо відшкодування РФ збитків, завданих внаслідок повномасштабного вторгнення.

Указом № 64 (зі змінами) в Україні з 05 год. 30 хв. **24.02.2022 введено воєнний стан, який продовжувався і на дату аналізу, що вимагало перегляду схвалених раніше нормативно-правових актів**, які врегульовували правовий статус та правовий режим на тимчасово окупованих територіях, питання обліку ВПО та реалізації їх прав. Аналіз засвідчив, що після 24.02.2022 відбувалась постійна зміна окремих норм цих документів у зв'язку з вимогами воєнного стану та наявною ситуацією, зокрема:

✓ Закон № 2268 на підставі Закону України від 21 квітня 2022 р. № 2217-IX втратив чинність;

✓ Закон № 1207 зазнав суттєвих змін. Так, змінами, внесеними Законом України від 21 квітня 2022 р. № 2217-IX, з **07.05.2022 чітко встановлено дату початку тимчасової окупації РФ окремих територій України – 19.02.2014**; АР Крим та м. Севастополь є тимчасово окупованими з **20.02.2014**; окремі частини Луганської та Донецької областей – з **07.04.2014**; також **узагальнено поняття «тимчасово окупована територія»** без посилання на окремі регіони України. У зв'язку з цим **положення Закону № 1706** у частині узагальнення поняття «тимчасово окупована РФ територія України» узгоджено із Законом № 1207 змінами, внесеними Законом України від 18 липня 2022 р. № 2417, **тобто три місяці потому**;

✓ у Порядку № 509, зокрема:

- **включено категорії осіб, яким надано право на отримання довідки про взяття на облік ВПО** (з 14.03.2022¹¹ включено осіб, які після введення 24.02.2022 Указом № 64 воєнного стану перемістилися з території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії та яка визначена в Переліку № 204; осіб, задеклароване/зарєєстроване місце

¹¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 269.

проживання яких розташоване поза межами території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії, визначені у Переліку № 204, але такі особи перебувають на обліку як платники ЄСВ на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії; сплатили або за яких сплачено роботодавцем ЄСВ за IV квартал 2021 року, або за 2021 рік на території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії;

- **спрощено процедуру отримання статусу ВПО** (з 14.03.2022 на період дії воєнного стану **надана можливість подання заяви** про взяття на облік ВПО **через уповноважених осіб або ЦНАП**, з 22.03.2022¹² – **електронної форми** такої заяви через мобільний додаток **Порталу Дія** (пункти 2¹, 6¹ Порядку № 509); з 27.04.2022¹³ – **повідомлення про добровільне повернення** до покинутого місця проживання: через Портал Дія або до уповноваженого органу, уповноваженої особи або ЦНАП **за три дні до виїзду** (за місцем отримання довідки) або протягом трьох днів після повернення до покинутого місця проживання (за місцем постійного проживання)), а також **встановлено персональну відповідальність** посадових осіб уповноважених органів і ЦНАП, уповноважених осіб за правильність внесення інформації про ВПО до електронної справи та ЄБДВПО;

✓ із набранням чинності з **22.03.2022** Порядком № 332¹⁴ запроваджено **нову**, але по суті ідентичну грошовій допомозі на проживання ВПО, у механізмі надання якої **нормативно змінено назву, збільшено розміри, скасовано вимоги та обмеження** до розмірів і підстави непризначення¹⁵/припинення виплати. Про ідентичність допомоги свідчить абзац шостий пункту 3 Порядку № 332 щодо **автоматичного призначення допомоги на проживання без додаткового звернення ВПО**, які станом на 01.03.2022 отримували грошову допомогу відповідно до Порядку № 505, **незалежно від місця їх перебування після 24.02.2022 і потреби у такій допомозі**.

У результаті встановлено: **майже 300 тис. ВПО**, які перебували на обліку до 24.02.2022 та **отримували грошову допомогу** станом на 01.03.2022 у розмірах, визначених Порядком № 505 (від 442 до 2514,2 грн залежно від категорії), з **квітня 2022 року автоматично** отримали виплати у **підвищених розмірах (2 або 3 тис. грн відповідно)**, зокрема працевлаштовані ВПО – у **4,5 рази більше незалежно від факту внутрішнього переміщення в умовах воєнного стану**.

Порівняльний аналіз окремих положень порядків № № 505, 332 наведено в табл. 1.

¹² Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332.

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 476.

¹⁴ Втратив чинність Порядок № 505.

¹⁵ Крім однієї обставини, допомога на проживання не надається ВПО, які були обліковані як ВПО до 24.02.2022 у регіонах, що не включені до Переліку № 204, за винятком осіб, які отримували грошову допомогу відповідно до Порядку № 505.

Порівняльний аналіз окремих положень порядків № № 505, 332

Показники	Положення Порядку № 505	Положення Порядку № 332	Збільшення розміру допомоги
I. Категорії одержувачів			
1) діти	1 000 грн (фіксований)	3 000 грн	в 3 рази
2) особи з інвалідністю	від 1 934 до 2 514,2* грн (розраховується у відс. до розміру прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, та групи інвалідності)	3 000 грн	від 1,2 до 1,6 рази
3) пенсіонери	1 000 грн (фіксований)	2 000 грн	в 2 рази
4) працездатні особи	442 грн (фіксований)	2 000 грн	в 4,5 рази
II. Обмеження розміру допомоги	3 000 грн на сім'ю; 3 400 грн (сім'я з особою з інвалідністю або дитиною з інвалідністю); 5 000 грн (багатодітна сім'я); сума не обмежується (сім'я з двома і більше особами з інвалідністю (дітьми з інвалідністю))	немає	X
III. Підстави для припинення виплати допомоги / відмови в призначенні	у будь-кого з членів сім'ї: - у власності житлове приміщення/частина житлового приміщення, що розташоване в інших регіонах, ніж тимчасово окуповані території у Донецькій та Луганській областях, АРК і м. Севастополі, населені пункти згідно з Переліком № 1085; - на депозитному банківському рахунку кошти у сумі, що перевищує 25-кратний розмір прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб (станом на 01.01.2022 – 62 025 грн)	немає	X
	особам працездатного віку, які не працевлаштувалися через два місяці, розмір допомоги зменшується на 50 відс. (до 221 грн), а через наступні два місяці виплата припиняється (без можливості повторного призначення)	немає	X
	допомога не призначається на члена сім'ї, який перебуває на повному державному утриманні	немає	X

* I група та діти з інвалідністю – **130 відс.** (2 514,2 грн), II група – **115 відс.** (2 224,1 грн), III група – **100 відс.** (1 934,0 гривні¹⁶).

Дані, наведені в таблиці, **свідчать**, що через відсутність будь-яких обмежень щодо призначення допомоги на проживання, наприклад, **умовна сім'я з 4 осіб** (працюючі батьки і двоє дітей) з числа ВПО, яка до 24.02.2022 проживала у м. Львові та отримувала **2884 грн на сім'ю щомісяця (44 відс.** мінімальної заробітної плати в Україні у 2021 році), з квітня 2022 року почала отримувати **10000 грн (149,5 відс.** відповідно на кінець 2022 року), або у **3,5 рази більше, одинока працююча особа**, що проживає з 2014 року в м. Ужгороді, почала отримувати **2,0 тис. грн замість 442 грн (або у 4,5 рази**

¹⁶ Згідно зі статтею 7 Закону № 1928 прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, встановлений із січня по червень 2022 року.

більше), взагалі не переміщуючись. Отже, необхідно при наданні права на допомогу на проживання **визначити більшу адресність.**

Порядком № 332 у редакції з 19.04.2022¹⁷ передбачалося, що:

- до квітня 2022 року виплата допомоги на проживання здійснюється кожній ВПО, відомості про яку включено до ЄІБДВПО;

- починаючи з травня 2022 року, – ВПО, які перемістилися з територіальних громад, визначених в Переліку № 75, і ВПО, житло яких зруйноване або непридатне для проживання внаслідок пошкодження і які подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема через Портал Дія.

При цьому строк (до 20.05.2022) подання такої заявки та право на отримання допомоги на проживання за умови подання документального підтвердження від органів місцевого самоврядування факту пошкодження/знищення житла встановлено лише після внесення постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2022 р. № 602 змін до Порядку № 332, тобто через місяць після надання права на подання такої заявки.

Унаслідок невстановлення до 24.08.2022¹⁸ вимог щодо часу переміщення осіб, зокрема з АР Крим і м. Севастополя, Донецької та Луганської областей до регіонів, зазначених у Переліку № 204, право на надання допомоги на проживання згідно з Порядком № 332 отримали всі ВПО, які його не мали відповідно до Порядку № 505 і не переміщувалися після 24.02.2022. Зазначена прогалина зумовила непоодинокі випадки задоволення судами позовів до уповноважених органів про визнання неправомірними дій цих органів у разі відмови таким ВПО в наданні допомоги на проживання, а також у призначенні вказаним особам допомоги на проживання за результатами розгляду численних скарг, при цьому нормативно не передбачалася можливість припинення виплати такої допомоги.

Довідково. Наприклад, Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішеннями від 28.10.2022 № 160/12991/22 і від 06.12.2022 № 160/14544/22 визнав протиправними та скасував рішення Центрального УСЗН Дніпровської міської ради про відмову в наданні допомоги на проживання двом ВПО Шм. і Шл., які перебували на обліку як ВПО до 24.02.2022 і не отримували грошової допомоги відповідно до Порядку № 505, та зобов'язав уповноважений орган призначити їм допомогу на проживання з місяця подання заяв про надання допомоги на проживання (з березня і травня 2022 року відповідно), а судові витрати (0,74 і 0,99 тис. грн) стягнути з цього управління на користь позивачів.

Зазначені факти зумовлюють ризики збитків державного та місцевих бюджетів внаслідок відшкодування судових витрат за задоволеними позовами щодо відмови у виплаті допомоги на проживання. Зокрема, за КПКВК 2501290 «Забезпечення виконання рішень суду» станом на 31.12.2022 Мінсоцполітики не було забезпечено бюджетними асигнуваннями для погашення бюджетних зобов'язань, які виникли на підставі рішень суду на користь стягувача за **143 391 справою** на загальну суму **1606,1 млн грн**, у т. ч. у Дніпропетровській області – **65,4 млн гривень.**

¹⁷ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 квітня 2022 р. № 457.

¹⁸ Зміни, внесені постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 923.

Через ситуативне і не продумане до кінця правове реагування на зміну обставин в умовах воєнного стану нормативні акти, якими врегульовувалися питання обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання, були затверджені з низкою правових прогалин, окремі з яких так і не врегульовані. Внесення змін до цих документів було несистемним та/або запізнлим, що створило умови для довільного трактування всіма задіяними до такого процесу органами (Мінсоцполітики, уповноважені органи) їх положень. Крім того, нездатність **уповноважених органів і технічна неспроможність інформаційних систем** Мінсоцполітики та Мінцифри **свочасно опрацювати подані ВПО документи** ускладнили процедури взяття на облік та надання допомоги на проживання, зокрема:

- ✓ затвердження Кабінетом Міністрів України **форми заяви про взяття на облік ВПО** (додаток 1 до Порядку № 509 (у ред. з 22.03.2022)) **замість Мінсоцполітики не узгоджується** з нормами статті 4 Закону № 1706, пункту 3 Порядку № 646 і **уповільнює** процес внесення змін. При цьому до 22.03.2022 форма заяви затверджувалася Мінсоцполітики (наказ № 1610, який **втратив чинність** (наказ Мінсоцполітики від 18 травня 2022 р. № 152);

- ✓ **перелік родичів малолітньої дитини**, яка прибула без супроводження законного представника, що від імені дитини можуть подати заяву **про взяття її на облік як ВПО**, визначений в абзаці другому пункту 4 статті 4 Закону № 1706 та в абзаці дев'ятому пункту 2 Порядку № 509, **не передбачає можливості** подання такої заяви **хрещеними батьками дитини**. Водночас при внесенні змін постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 507 до абзацу сімнадцятого пункту 6 Порядку № 332 з 01.05.2022 хрещених батьків **включено до переліку осіб**, яким дозволено подання заяви від імені дитини **про виплату допомоги на проживання**, що не узгоджується з нормами Закону № 1706 і Порядку № 509 і **унеможлиблює реалізацію цієї норми**;

- ✓ норми пункту 3 статті 4 Закону № 1706 щодо отримання довідки про взяття на облік ВПО лише в уповноваженому органі **не осучаснені у зв'язку із запровадженням електронних послуг**, зокрема для ВПО, внаслідок чого у пункті 2¹, яким доповнено з 22.03.2022 Порядок № 509, розширено зазначену норму шляхом надання можливості ВПО, якій присвоєно РНОКПП, подавати заяву про взяття на облік в електронній формі з використанням мобільного додатка Порталу Дія;

- ✓ у нормах абзаців дев'ятого – одинадцятого пункту 2¹ Порядку № 509 (у ред. з 22.03.2022) **міститься помилкове посилання на категорії осіб**, відомостями про яких володіє ПФУ. Так, у цих нормах окреслено алгоритм взаємодії Порталу Дія з ПФУ для застрахованих осіб, зазначених в абзацах дванадцятому – чотирнадцятому пункту 2 Порядку № 509 (військовослужбовці та студенти), під час оброблення їхніх заяв про взяття на облік. Однак такі особи не є застрахованими в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і відповідно відомостями про них ПФУ не володіє. Натомість ці відомості необхідні під час обробки засобами Порталу Дія заяв, поданих особами, зазначеними в абзацах дев'ятнадцятому – двадцятому

пункту 2 Порядку № 509, які фактично проживали на території адміністративно-територіальної одиниці, визначеної Переліком № 204, але мали задеклароване/зареєстроване місце проживання поза її межами;

✓ **Порядком № 509 не встановлено відповідальності заявника за достовірність повідомленої інформації** щодо дати та обставин переміщення, фактичного місця проживання на момент виникнення обставин, що зумовили таке переміщення тощо, під час подання заяви про взяття на облік ВПО до уповноважених органів, уповноважених осіб та ЦНАП. Встановлена форма заяви про взяття на облік ВПО не передбачає підтвердження особистим підписом заявника, що всі відомості є достовірними, повними і точними.

Довідково. Положення пунктів 2, 2¹ Порядку № 509 передбачають лише відповідальність посадових осіб за правильність внесення інформації про ВПО до ЄБДВПО та відповідальність осіб, які подають заяву про взяття на облік ВПО засобами Порталу Дія, за достовірність інформації, зазначеної ними у заяві;

✓ у Порядку № 509 **одночасно застосовано два різних за тлумаченням поняття:** «житлові приміщення, які зруйновані або стали непридатними для проживання» і «пошкоджене нерухоме майно», що **унеможлиблює практичне використання** понять при взятті на облік та наданні допомоги на проживання. Так, абзацом п'ятнадцятим пункту 2 Порядку № 509 передбачено, що на отримання довідки про взяття на облік ВПО мають право особи, **житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання** (зокрема, внаслідок здійснення заходів із відсічі збройної агресії РФ), що підтверджується відповідним актом обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири). Водночас згідно з абзацом другим пункту 7¹ цього Порядку встановлена заборона на скасування дії довідки про взяття на облік ВПО **власникам пошкодженого нерухомого майна** (у т. ч. внаслідок бойових дій, спричинених військовою агресією РФ), які подали заявку на відшкодування відповідних втрат, зокрема, через Портал Дія, без надання таким особам права на отримання довідки про взяття на облік ВПО.

При цьому згідно з абзацом восьмим пункту 3 Порядку № 332 **власникам пошкодженого нерухомого майна**, які подали документальне підтвердження від органів місцевого самоврядування факту пошкодження нерухомого майна (зокрема внаслідок бойових дій, спричинених військовою агресією РФ), **надано право на призначення допомоги на проживання ВПО**, що неможливо, оскільки у таких осіб згідно з Порядком № 509 **немає права на отримання довідки** про взяття на облік ВПО.

Довідково. Згідно з Цивільним кодексом України (статті 181, 377, 379) до нерухомого майна, зокрема, належать також **будівлі, споруди, земельні ділянки, які не відносяться до житлових приміщень, призначених та придатних для проживання в них.**

Застосування у Порядку № 332 більш широкого поняття «нерухоме майно» при визначенні **права на отримання допомоги на проживання** його власникам **створює передумови для зловживання;**

✓ вимоги пункту 3 Порядку № 509 до переліку відомостей, що мають міститися у заяві про взяття на облік, не узгоджуються з переліком відомостей, наведених у встановленій формі заяви (додаток 1 до Порядку № 509), а також з

вимогами до інформації, яка вноситься до ЄБДВПО відповідно до пункту 5 Порядку № 509 та пункту 4 Порядку № 646, а саме:

- пунктами 3 і 4 Порядку № 509 не передбачено внесення до заяви про взяття на облік ВПО даних про документ, який посвідчує особу заявника, а лише встановлено вимогу щодо пред'явлення особою такого документа, при цьому встановлена форма заяви передбачає письмове зазначення заявником даних про документ, який посвідчує його особу. Крім того, такі відомості відповідно до пункту 5 Порядку № 509 і пункту 4 Порядку № 646 повинні вноситися до ЄБДВПО;

- пунктами 3, 4 Порядку № 509 не передбачено внесення до заяви про взяття на облік ВПО даних щодо РНОКПП, а також особистого пред'явлення такого документа, натомість вимога щодо внесення зазначених даних до ЄБДВПО встановлена пунктом 4 Порядку № 646, при цьому встановлена форма заяви передбачає їх письмове зазначення заявником. Фактично, як засвідчив аналіз, програмне забезпечення ЄБДВПО надає можливість сформувати без РНОКПП електронну заяву про взяття на облік малолітньої дитини, а у разі досягнення заявником віку неповноліття або повноліття така дія є неможливою.

Довідково. Відповідно до Цивільного кодексу України малолітньою є особа віком до 14 років. При цьому законодавством не передбачено будь-яких вікових обмежень для отримання РНОКПП, який зберігається за особою протягом усього життя та є незмінним.

Аналогом РНОКПП у Республіці Польща є номер PESEL – єдиний унікальний ідентифікатор кожного громадянина, який складається з 11-значного цифрового символу, що ідентифікує фізичну особу, включає дату народження, серійний номер, стать і контрольний номер, видається один раз за все життя автоматично, зокрема при оформленні свідоцтва про народження дітей, видачі посвідчення особи або паспорта тощо.

Надання РНОКПП особами незалежно від віку при отриманні допомоги на проживання підвищить якість верифікації даних про малолітніх дітей, що на дату аналізу здійснювалась за серією та номером свідоцтва про народження, внесення даних якого часто супроводжується помилками, а також унеможливить шахрайство у разі подвійного подання заяв про взяття на облік через Портал Дія та уповноважені органи за малолітніх дітей, які перемістилися разом з повнолітньою особою.

Наприклад, матір А. та її малолітнього сина (13.04.2016 р. н.) на підставі заяв про взяття на облік та надання допомоги на проживання від 09.04.2022 і повторно виданого свідоцтва про народження від 11.01.2022, поданих до уповноваженого органу в м. Дніпро, взято на облік як ВПО та з 01.03.2022 їм призначено допомогу в сумі 5,0 тис. грн щомісяця. Одночасно 01.05.2022 батьком А. цієї дитини засобами Порталу Дія подано комплексну заяву про взяття на облік та надання допомоги на проживання ВПО на себе та сина на підставі оригіналу свідоцтва про народження від 16.04.2016, 01.05.2022 їх взято на облік як ВПО і 13.05.2022 призначено допомогу на проживання з 01.05.2022 в сумі 5,0 тис. грн щомісячно. Як наслідок, **01.05.2022 одна і та сама малолітня дитина на підставі свідоцтва про народження та його дублікату взята на облік як ВПО двічі і з травня по листопад 2022 року кожному з**

батьків виплачено допомогу на проживання на неї. Надміру виплачені кошти в сумі 21,0 тис. грн утримуються з допомоги матері А. до повного погашення за рахунок коштів цієї ж допомоги;

- лише нормами пункту 4 Порядку № 646 передбачено, що до ЄБДВПО вносяться дані про фактичне місце проживання/перебування ВПО на території, де виникли обставини, вказані у статті 1 Закону № 1706. Така вимога обумовлена тим, що заявник має право на взяття на облік як ВПО на підставі того, що його фактичне місце проживання, на відміну від зареєстрованого/задекларованого, було на території, де виникли обставини, вказані у статті 1 Закону № 1706 (за наявності доказів, що підтверджують факт проживання), а зазначення таких даних в заяві про взяття на облік було передбачено формою заяви, чинною до 22.03.2022. Аналіз засвідчив, що програмне забезпечення ЄБДВПО не передбачає одночасного внесення до електронної заяви даних про фактичне місце перебування та зареєстроване місце проживання особи;

- тільки нормами пункту 3 Порядку № 509 передбачено, що у заяві про взяття на облік заявник зазначає обставини, що спричинили внутрішнє переміщення, а чинна її форма, на відміну від скасованої, не передбачає внесення таких даних. При цьому програмне забезпечення ЄБДВПО на дату аналізу давало змогу вказати такі дані в електронній заяві;

✓ **Порядком № 509 не визначено форми журналу обліку виданих довідок** про взяття на облік ВПО, ведення якого передбачено пунктом 6 цього Порядку, внаслідок чого документ ведеться в довільній формі;

✓ **заборона з 27.04.2022¹⁹ Порядком № 509 на період дії карантину або обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, та протягом 30 днів з дня його відміни на скасування дії довідки** про взяття на облік ВПО **на підставі інформації про тривалу відсутність** (понад 60 днів) особи за місцем проживання, яка дає **обґрунтовані підстави** вважати, що ВПО повернулася до покинутого місця постійного проживання, призводить до збільшення кількості осіб з числа ВПО, які мають **право на отримання допомоги на проживання**, та створює умови для **зловживань**;

✓ **суперечлива** в окремих випадках **позиція** Мінсоцполітики щодо трактування норм законодавства у частині **внутрішнього переміщення розширила підстави для отримання статусу ВПО і відповідних пільг**, пов'язаних з ним, окремим категоріям осіб.

Так, Мінсоцполітики²⁰ роз'яснено, що отримати статус і відповідно довідку про взяття на облік ВПО можуть особи, які перемістилися в межах територій адміністративно-територіальної одиниці, визначеної Переліком № 204, посилаючись на те, що «законодавством не конкретизовано поняття «територія адміністративно-територіальної одиниці» та не встановлено обмежень щодо переміщення, а отже, переміщенням може вважатись, у т. ч.

¹⁹ Доповнено пунктом 7⁻² (постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 476).

²⁰ Листи від 21.03.2022 № 2959/0/2-22/56, від 21.04.2022 № 3947/0/2-22/56.

переміщення в межах територіальної громади».

Водночас така позиція Мінсоцполітики суперечить статтям 133, 140 Конституції України, Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» та не враховує положень Кодифікатора адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 26 листопада 2020 р. № 290, у яких дано визначення понять «адміністративно-територіальна одиниця», «територіальна громада», а також їх поділ.

Довідково. Згідно зі статтею 1 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97 «Про місцеве самоврядування в Україні» територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр; адміністративно-територіальна одиниця – область, район, місто, район у місті, селище, село.

При цьому Міністерством не уточнено, що саме вважається внутрішнім переміщенням: це переміщення в межах окремої територіальної громади, наприклад, з однієї вулиці села (селища чи міста) на іншу, або переміщення з однієї адміністративно-територіальної одиниці до іншої в межах об'єднаної територіальної громади. Зазначене не узгоджується з пунктом 2 Порядку № 509, згідно з яким право на отримання довідки про взяття на облік як ВПО мають особи, які перемістилися з території адміністративно-територіальної одиниці, визначеної Переліком № 204.

Отже, роз'яснення Мінсоцполітики давали змогу уповноваженим органам, уповноваженим особам та ЦНАП на власний розсуд верифікувати надану особою інформацію щодо її переміщення та самостійно приймати рішення про взяття її на облік як ВПО, про що у Звіті йдеться далі;

✓ від двох до п'яти місяців тривало усунення окремих правових прогалин Порядку № 332, що ускладнювали механізм надання допомоги на проживання та відтерміновували її отримання ВПО. Так, з 24.05.2022²¹ у зв'язку з виявленням численних помилок у заявах, поданих через Портал Дія, уповноваженим органам надана можливість вносити коригування в разі виявлення помилки в даних номера банківського рахунку або при визначенні категорії та здійснювати перерахунок розміру допомоги; з 06.07.2022²² врегульовано питання подання заяви про виплату допомоги особі, яка визнана судом недієздатною, та особі, дієздатність якої обмежена; з 24.08.2022²³ встановлено умову, що допомога на проживання ВПО, які були обліковані до 24.02.2022 (та не отримували допомоги згідно з Порядком № 505), надається лише в разі, якщо вони повторно перемістилися з тимчасово окупованих РФ території України, територій, визначених в Переліку № 75, після 24.02.2022; строк призначення допомоги

²¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2022 р. № 602.

²² Постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 2022 р. № 740.

²³ Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 923.

на проживання уповноваженими органами – **протягом десяти робочих днів з дати надходження заяви за останнім місцем проживання в разі його зміни;**

✓ **майже чотири місяці** (з травня по серпень) у Порядку № 332 **не було врегульовано положень щодо виплати** допомоги на проживання ВПО, які перемістилися з територіальних громад, вперше включених/повторно включених до Переліку № 75 **після 01.05.2022**, що **призводило як до недоплат, так і переplat** допомоги на проживання **залежно від місяця звернення ВПО за її отриманням**. Так, упродовж травня – червня 2022 року **відновлення виплати** допомоги уповноваженими органами **здійснювалося в ручному режимі за вибіркоким підходом: окремим ВПО**, які зверталися зі скаргами, – з місяця, в якому територіальна громада включена до Переліку № 75, **решті після доопрацювання АСОПД** – з місяця, що настає за місяцем такого включення до Переліку № 75. Це підтверджено аналізом в Шевченківському відділі Львівської міської ради: **за сімома особовими рахунками ВПО**, які перемістилися із м. Запоріжжя²⁴, **виплачена допомога за травень 2022 року, двома – за липень 2022 року, а за більшістю за ці місяці не нарахована** (184 особові рахунки за травень і 247 рахунків за липень).

У зв'язку з численними зверненнями ВПО щодо відновлення виплат²⁵ **замість нормативного врегулювання цього питання 05.07.2022** (через понад 2 місяці з дати внесення змін до Порядку № 332) ДП ІОЦ доопрацювало програмне забезпечення АСОПД, яке давало змогу **автоматично продовжити виплати допомоги ВПО з першого числа місяця**, який настає за місяцем включення територіальної громади до Переліку № 75, тобто **термін щодо продовження виплати допомоги, визначений з 05.07.2022 у АСОПД, у Порядку № 332 встановлено лише з 24.08.2022** після внесення постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 923 відповідних змін.

Під час доопрацювання АСОПД від 26.08.2022 **знову без нормативного врегулювання змінено алгоритм виплати для ВПО, які вперше звернулися за призначенням** допомоги на проживання: **допомога надається з місяця звернення**, навіть якщо територіальна громада включена до Переліку № 75 в місяці звернення, **решті ВПО, які вже отримували допомогу на проживання раніше**, вона призначається автоматично відповідно до Порядку № 332 у ред. з 24.08.2022.

Як наслідок, це **призвело до неузгодження з пунктом 3 Порядку № 332 (у ред. з 24.08.2022)** і зумовило переplати. Аналізом в уповноважених органах міст Дніпра та Обухова Київської області встановлено переplати допомоги на проживання **щонайменше на 427,0 тис. гривень**. Наприклад, Лівобережним УСЗН Дніпровської міської ради призначено **допомогу на проживання з місяця звернення (з 01.09.2022) 133 одержувачам**, які перемістилися з

²⁴ Запорізька міська територіальна громада включена до Переліку № 75 відповідно до наказу Мінреінтеграції від 31 травня 2022 р. № 104 (станом на 27.05.2022), наказом від 10 червня 2022 р. № 113 виключена, а наказом від 19 липня 2022 р. № 159 знову включена з 14.07.2022.

²⁵ Автоматичне припинення з 01.05.2022 виплати допомоги ВПО, переміщеним з територіальних громад, відсутніх у Переліку № 75, запрацювало 15.05.2022.

Марганецької міської територіальної громади Нікопольського району Дніпропетровської області, включеної²⁶ до Переліку № 75 станом на **10.09.2022**, що призвело до переплати в сумі **318,0 тис. гривень**.

Разом з тим до **врегулювання** у травні–липні 2022 року **термінів** надання допомоги на проживання, у разі включення територіальної громади до Переліку № 75, її призначення з **наступного місяця замість місяця звернення навпаки призводило до недоплати**. Так, у Шевченківському відділі Львівської міської ради обсяги недоплати за **391 одержувачем** становили **2 076 тис. грн**, Франківському відділі Львівської міської ради за 160 одержувачами – **1 287,0 тис. грн**, Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради за 50 одержувачами – **158,0 тис. грн**;

✓ внаслідок **невключення**²⁷ у грудні 2022 року до Переліку № 309 Охтирської міської територіальної громади Сумської області, яка була включена до Переліку № 75 (зі змінами від 01.06.2022 № 105), ЄІССС з лютого 2023 року **автоматично припинено виплату допомоги на проживання ВПО**, які перемістилися з цієї територіальної громади. Через **відсутність у ЄІССС функції автоматичного відновлення** виплати допомоги на проживання таким ВПО за **березень 2023 року** її не нараховано, а розробник здійснив доопрацювання (30.03.2023) лише на підставі поданих Сумською ОДА списків **4598 особових рахунків ВПО, які перемістилися в межах Сумської області**. Інформацією щодо відновлення виплат решті ВПО, які перемістилися за межі Сумської області, Мінсоцполітики не володіє.

Отже, у зв'язку з **постійною зміною воєнної ситуації** та окремими **недоліками в ЄІССС є високі ризики втрати** окремих територіальних громад при внесенні змін до відповідних переліків Мінреінтеграції, а відповідно і **втрати права на отримання допомоги на проживання ВПО**, які перемістилися з цих громад та дійсно потребують державної підтримки. Так, за **2022 рік лише до Переліку № 75 зміни вносилися 29 разів**, зокрема, впродовж травня–червня 2022 року – **7 разів** на місяць, починаючи із серпня 2022 року – **два рази**;

✓ **незважаючи на внесення впродовж 2022 року численних змін (13), норми Порядку № 332 містять певні недоліки та правові прогалини, що негативно впливає на обґрунтованість надання допомоги на проживання та ефективність використання бюджетних коштів, а практичне застосування таких норм потребує додаткових роз'яснень механізму надання допомоги на проживання, зокрема, не встановлено:**

- **підстав для припинення виплати допомоги на проживання** (за винятком результатів перевірки Нацсоцслужби, діяльність якої обмежено) з місяця, наступного за місяцем, в якому виникли такі обставини: звернення ВПО; смерть одержувача; зміна місця проживання/перебування, повернення до

²⁶ Згідно з наказом Мінреінтеграції від 13 вересня 2022 р. № 206 (чинний з 20.09.2022).

²⁷ Наказом Мінреінтеграції від 09 лютого 2023 р. № 41 до пункту 1 розділу I «Території можливих бойових дій» Переліку № 309 внесена Охтирська міська територіальна громада з датою виникнення можливих бойових дій з 24.02.2022.

покинутого місця проживання; виїзд за межі території України; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, з якої після введення воєнного стану перемістилися ВПО; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, до якої до 24.02.2022 перемістилися ВПО, у т. ч. ті, які отримували грошову допомогу. В останньому випадку такі особи **набули безстрокового права** на отримання допомоги на проживання, навіть **після виключення територіальної громади** з відповідного переліку.

Довідково. ВПО Б. 25.05.2021 перемістився з м. Горлівка Донецької області до м. Києва, де перебував на обліку в УПСЗН Подільської райдержадміністрації до 21.04.2022, грошову допомогу згідно з Порядком № 505 не отримував. У подальшому громадянин Б. змінив місце проживання у межах м. Києва і став на облік як ВПО в УСЗН Дарницької райдержадміністрації, 21.04.2022 подав заяву про надання допомоги на проживання. Рішення про призначення допомоги після неодноразових скарг заявника прийнято 09.06.2022, допомога на проживання у розмірі 2000 грн виплачувалася з березня 2022 року і на момент аналізу, оскільки немає підстав для прийняття рішення про її припинення.

Таким чином, норми Порядку № 332 до 24.08.2022 поширювали право на надання допомоги на проживання на всіх осіб, зареєстрованих на визначених з 2014 року тимчасово окупованими територіях, у разі зміни ними місця проживання після 24.02.2022 і тих, які отримували грошову допомогу незалежно від факту переміщення. Після 24.08.2022 підстави для припинення цих виплат нормативно так і не визначено, а тому допомогу продовжують безконтрольно отримувати;

- дати перерахунку допомоги на проживання у зв'язку зі зміною категорії одержувача (досягнення дитиною 18 років, набуття/втрата групи інвалідності);

- норм щодо повернення неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання²⁸ уповноваженими органами за рахунок утримань з наступних виплат; а також стягнення сум переплати в судовому порядку у разі неповернення ВПО надміру отриманих коштів добровільно;

- строковість виплати допомоги на проживання. Цю норму виключено з Порядку № 332 з 19.04.2022²⁹;

- ✓ неодноразові спроби Уряду впродовж 2022 року впорядкувати механізм надання допомоги на проживання, зокрема верифікувати одержувачів та підтвердити законність і достовірність їх права на отримання допомоги у нормах інших нормативно-правових актів, крім Порядку № 332, через соціально-політичні чинники не реалізовані у повному обсязі, зокрема:

- Постановою № 214 (у ред. з 07.03.2022) грошову допомогу, яку призначено раніше, включено до переліку державної соціальної допомоги та пільг, для яких установлено особливості надання у період введення воєнного стану, і встановлено строк її виплати – період воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування; ред. з 30.11.2022³⁰

²⁸ Такий механізм застосовувався уповноваженими органами у 2022 році.

²⁹ Постанова Кабінету Міністрів України від 16 квітня 2022 р. № 457.

³⁰ Зміни, внесені постановою Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2022 р. № 1320.

запроваджено вимогу щодо оновлення³¹ з 01.01.2023 документів, необхідних для отримання, зокрема, **допомоги на проживання**. Це питання набуло розголосу та стало головною темою розгляду на нараді під головуванням Віцепрем'єр-міністра – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України (протокол від 23.12.2022).

Як наслідок, **допомогу на проживання ВПО взагалі виключено з переліку видів державної соціальної допомоги і пільг**, особливості надання яких врегульовано Постановою № 214³², а Мінсоцполітики листом від 06.01.2023 № 230/0/2-23/56 повідомлено Мінреінтеграції та Кабінет Міністрів України, що допомога на проживання ВПО – це окремий вид допомоги, «який призначається з **місяця звернення без кінцевої дати її припинення**»;

- лише з 20.10.2022³³ у Порядку № 332 унормовано **контроль за дотриманням вимог законодавства** під час надання допомоги на проживання ВПО, який мають здійснювати територіальні органи Нацсоцслужби шляхом проведення вибіркової перевірки фактичного місця проживання/перебування ВПО; визначено механізм проведення таких перевірок та умови припинення виплати допомоги за їх результатами (у разі, коли ВПО протягом десяти календарних днів не прибула до уповноваженого органу, такий орган приймає рішення про припинення надання допомоги на проживання з наступного місяця). До цього жодних норм щодо контролю Порядок № 332 не містив, а в пункті 5 документа лише зазначалося, що ВПО несуть відповідальність за достовірність інформації, наданої для отримання допомоги.

Встановлено, що запровадження цієї норми було продуктивним, але її дія виявилася **короткотривалою: вже із січня 2023 року контроль** на виконання доручення Віцепрем'єр міністра – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 27.12.2022 до пункту 4.1.2 протоколу від 23.12.2022 та наради, проведеної 29.12.2022 під головуванням Прем'єр-міністра України, **було обмежено випадками надходження інформації** щодо можливих фактів порушення норм законодавства ВПО від правоохоронних органів, органів соціального захисту населення та органів місцевого самоврядування. При цьому тільки за **два місяці 2022 року** територіальні органи Нацсоцслужби склали **32 901 акт** про відсутність ВПО за фактичним місцем проживання/перебування (58,3 відс. загальної кількості перевірок), за результатами яких у **кожному другому випадку** уповноважені органи прийняли **рішення про припинення виплат** (у разі, коли ВПО протягом десяти календарних днів не прибула до уповноваженого органу).

Найбільше таких випадків зафіксовано у Дніпропетровській області – 1953 (12,3 відс.), Запорізькій – 1691 (10,7 відс.), Львівській області – 3078 (19,4 відсотка). Наприклад, встановлено, що лише у трьох уповноважених

³¹ За винятком осіб, які проживають на території територіальних громад, включених до переліку територіальних громад, які розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), включених до Переліку № 75.

³² Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2022 р. № 1460.

³³ Зміни, внесені постановою Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1168.

органах міст Дніпра та Львова за результатами перевірок Нацсоцслужби припинено виплату **1566** ВПО на загальну суму **3703 тис. гривень**.

3.1.3. Рекомендації

Рахункова палата рекомендує:

Кабінету Міністрів України:

нормативно врегулювати обов'язкове подання РНОКПП особами незалежно від віку при отриманні допомоги на проживання ВПО;

вирішити питання щодо зняття запровадженого обмеження контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання допомоги на проживання ВПО, який мають здійснювати територіальні органи Нацсоцслужби;

внести на розгляд Верховної Ради України в установленому порядку проєкт Закону про внесення змін до Закону № 1706 щодо актуалізації його положень у частині застосування електронних послуг, зокрема Порталу Дія, при взятті на облік ВПО.

Мінсоцполітики:

підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України в установленому порядку проєкт нормативно-правового акта щодо змін до:

- Закону № 1706 у частині актуалізації його положень щодо застосування електронних послуг, зокрема Порталу Дія, при взятті на облік ВПО;

- Порядку № 509 у частині затвердження Мінсоцполітики форми заяви про взяття на облік ВПО та форми журналу обліку виданих довідок про взяття на облік ВПО; виключення з абзаців дев'ятого – одинадцятого пункту 2¹ помилкового посилання на категорії осіб, відомостями про яких володіє ПФУ, і включення його до абзаців дев'ятнадцятого – двадцятого пункту 2; встановлення відповідальності заявника за достовірність повідомленої інформації щодо дати та обставин переміщення, фактичного місця проживання на момент виникнення обставин, що зумовили переміщення, тощо під час подання заяви про взяття на облік ВПО; застосування в тексті цього Порядку єдиного поняття «житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ»;

- порядків № № 509 і 646 у частині уніфікації переліку відомостей, що мають міститися в заяві про взяття на облік та вноситися до ЄБДВПО, зокрема щодо внесення до заяви про взяття на облік ВПО даних про документ, який посвідчує особу заявника; РНОКПП; фактичне місце проживання/перебування ВПО на території, де виникли обставини, зазначені у статті 1 Закону № 1706; обставини, що спричинили внутрішнє переміщення;

- Порядку № 332 у частині узгодження з нормами Порядку № 509 застосування поняття «житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ»; передбачення підстав для

припинення виплати допомоги на проживання з наступного місяця за місяцем, в якому виникли такі обставини (звернення ВПО; смерть одержувача; зміна місця проживання/перебування; повернення до покинутого місця проживання; виїзд за межі території України; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, з якої після введення воєнного стану перемістилися ВПО; відсутність або виключення з Переліку № 309 територіальної громади, до якої до 24.02.2022 перемістилися ВПО, у т.ч. ті, які отримували грошову допомогу); встановлення дати перерахунку допомоги на проживання у зв'язку зі зміною категорії одержувача (досягнення дитиною 18 років, набуття/втрата групи інвалідності); передбачення норми щодо повернення неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання уповноваженими органами за рахунок утримань з наступних виплат; а також стягнення сум переплати в судовому порядку в разі неповернення ВПО надміру отриманих коштів добровільно; обмеження терміну виплати допомоги на проживання визначеним терміном з урахуванням майнового стану ВПО;

узгодити норми Закону № 1706 і підпункту «б» пункту 9 частини першої статті 87 Бюджетного кодексу України щодо здійснення видатків на виплату допомоги на проживання ВПО за рахунок коштів Державного бюджету України;

привести у відповідність із Законом № 1706 норми Порядку № 332 у частині надання права хрещеним батькам малолітньої дитини, яка прибула без супроводження законного представника, подавати заяву про взяття її на облік як ВПО та отримувати допомогу на проживання;

удосконалити зміст заяви про взяття на облік ВПО, зокрема передбачити підтвердження особистим підписом заявника, що всі відомості є достовірними, повними і точними;

забезпечити усунення недоліків у ЄІССС, зокрема, передбачити функції автоматичного відновлення виплат у разі повторного включення територіальної громади до відповідних переліків, затверджених Мінреінтеграції.

3.2. Оцінка забезпечення ефективності використання коштів державного бюджету у процесі виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» в умовах воєнного стану

Організація виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 у 2022 році здійснювалася в умовах повномасштабного вторгнення РФ. Мінсоцполітики вдалося централізувати організацію виплат.

Однак недосконалий нормативно встановлений організаційний механізм надання допомоги на проживання ВПО, довільне трактування Мінсоцполітики положень законодавства з цих питань та неунормування окремих з них призвели до прийняття уповноваженими органами недостатньо обґрунтованих рішень щодо обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання. Відсутність періодичної статистичної або іншої

звітності з цих питань та контролю за відображенням у обліку виявлених переplat (недоплат), станом їх погашення, а також недоліки у функціонуванні програмного забезпечення ЄІБДВПО, ПК «Соціальна громада», АСОПД та ЄІССС, Порталу Дія, завчасне або запізнiле його доопрацювання негативно впливали на прийняття цими органами обґрунтованих оперативних і результативних управлінських рішень і призводили до переplat. Як результат, на центральному рівні відсутні будь-які узагальнені відомості про обсяги переplat, щодо яких існують високі ризики непогашення, а отже і втрат державного бюджету. При цьому у всіх семи охоплених аналізом уповноважених органах встановлено переplat на суму щонайменше 13008,2 тис. гривень.

Методика верифікації допомоги на проживання ВПО Мінфіном затверджена лише у квітні 2023 року, рекомендації за результатами верифікації всіх допомог до уповноважених органів надходили із запізненням на два–три місяці, а результати їх опрацювання жодним із органів не узагальнювалися.

Проведена лише одноразово у 2022 році звірка особових справ ВПО з даними Адміністрації Держприкордонслужби виявила факти перетину кордону без повернення 151 123 ВПО, з них за діючими справами 94 042 осіб, понад третина яких перебувала за кордоном понад 90 днів, а 4,8 відс. – 150 днів. Отже, за розрахунками, лише за чинними справами неправомірно виплачено 892,5 млн грн допомоги, що є втратами державного бюджету та еквівалентно, наприклад, вартості 8750 квадрокоптерів DJI Mavic 3 Pro Fly More Combo, або 610 дронів-камікадзе, або 5 ударних БПЛА Bayraktar TB2 для потреб ЗСУ.

Інформація щодо припинення виплат за такими справами відсутня. Рух населення у зв'язку з продовженням бойових дій на території України продовжується. При цьому процес надання статусу ВПО і допомоги на проживання майже повністю цифровізований, натомість можливість перевірок місць фактичного перебування ВПО обмежена, внаслідок чого підвищено ризики нових переplat та втрат бюджетних коштів.

3.2.1. Законодавча база

Мінсоцполітики згідно з Законом № 1928 визначено **головним розпорядником коштів державного бюджету та відповідальним виконавцем** бюджетної програми за КПКВК 2501480. Ці повноваження закріплено у положеннях нормативних актів, які у 2022 році врегульовували використання коштів за КПКВК 2501480 (Закон № 1928, Порядок № 505, пункт 2 Постанови № 332, пункт 2 Порядку використання коштів). Це Міністерство є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує **формування та реалізацію державної політики у сфері соціальної політики**, соціального захисту населення, надання соціальних послуг та проведення соціальної роботи, здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (державна допомога, пільги, житлові субсидії та інші виплати, що проводяться за рахунок

державного бюджету, соціальні послуги) (Положення про Міністерство соціальної політики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423).

Мінсоцполітики є адміністратором і держателем ЄІБДВПО, вживає заходів для її формування та ведення, налагоджує автоматизований обмін електронними даними з інформаційними ресурсами Мін'юсту через СЕВ (стаття 4¹, підпункт 7 пункту 4 статті 20 Закону № 1706, пункти 5, 9 Порядку № 509, пункти 2, 14 Порядку № 646), **держателем ЄІССС** (Положення про ЄІССС).

*Довідково. ЄІССС це єдина комплексна інформаційно-аналітична система соціальної сфери, що призначена для накопичення, зберігання та автоматизованого оброблення інформації щодо соціального захисту населення, що реалізується у мережевій інфраструктурі на програмно-технічних засобах віртуалізації ПФУ³⁴. Розробником програмного забезпечення ЄІССС є ТОВ «Медирент», а станом на 01.01.2023 в ЄІССС здійснювалося лише призначення, нарахування і виплата **допомоги на проживання ВПО**.*

Мінсоцполітики і Мінцифри згідно з Постановою № 1278 розпочато експериментальний проєкт з реалізації до 30.11.2022 функціоналів першої черги ЄІССС. Порядком проведення експериментального проєкту передбачено, зокрема, централізоване оброблення даних для надання громадянам електронних послуг, централізоване фінансування та пряме перерахування коштів на соціальні виплати організаціям, що здійснюють виплату і доставку соціальних виплат, або на поточні рахунки одержувачів у банках.

ДП ІОЦ є адміністратором ЄІССС (здійснює заходи з упровадження, адміністрування, підтримки та супроводу програмного забезпечення ЄІССС, його технічне обслуговування, збереження та захист даних, накопичених у базах зазначеної системи, проводить пошук і відбір даних для підготовки аналітичних звітів, забезпечує ведення довідників ЄІССС (Положення про ЄІССС); **виконує на підставі договорів з Мінсоцполітики** (зокрема, договір від 08.12.2022 № 0391/40-2022 на суму **9414 млн грн**, що діяв з 03.10.2022 (стаття 631 Цивільного кодексу України)) **функції адміністратора діючих уніфікованих засобів автоматизації Міністерства**, зокрема **надає послуги** щодо оновлення (внесення змін) з питань призначення та виплати державних допомог та компенсацій (АСОПД); автоматизації процесів виплати допомоги на проживання ВПО у Центральному сховищі даних Мінсоцполітики (**сегмент ВПО**); обслуговування діяльності територіальних громад (**ПК «Соціальна громада»**) тощо; **формує реєстри ВПО**, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, на підставі списків, отриманих від уповноважених органів, або централізованого нарахування допомоги ВПО, та подає їх Мінсоцполітики за допомогою **ПК ІКІС ПФУ** для передачі АТ «Ощадбанк» (пункт 10 Порядку № 332).

Функції щодо взяття на облік ВПО та надання їм грошової допомоги/**допомоги на проживання покладено на уповноважені органи**, уповноважені особи, ЦНАП (Порядки №№ 332, 505, 509).

³⁴ Учасниками експериментального проєкту, зокрема є: Мінсоцполітики, Мінцифри, ПФУ, ДП ІОЦ, уповноважені органи.

Нацсоцслужба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики і який **реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення державного контролю, зокрема, за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки (державна допомога, пільги, житлові субсидії та інші виплати, що здійснюються за рахунок коштів державного бюджету) та за використанням коштів державного бюджету, виділених для надання соціальної підтримки, зокрема під час проведення перерахунку її розмірів у разі встановлення фактів надмірної виплати коштів або надання її з порушенням законодавства (Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783).**

3.2.2. Виявлений стан справ

Організаційна схема взяття на облік та надання допомоги на проживання ВПО наведена на рис. 2.

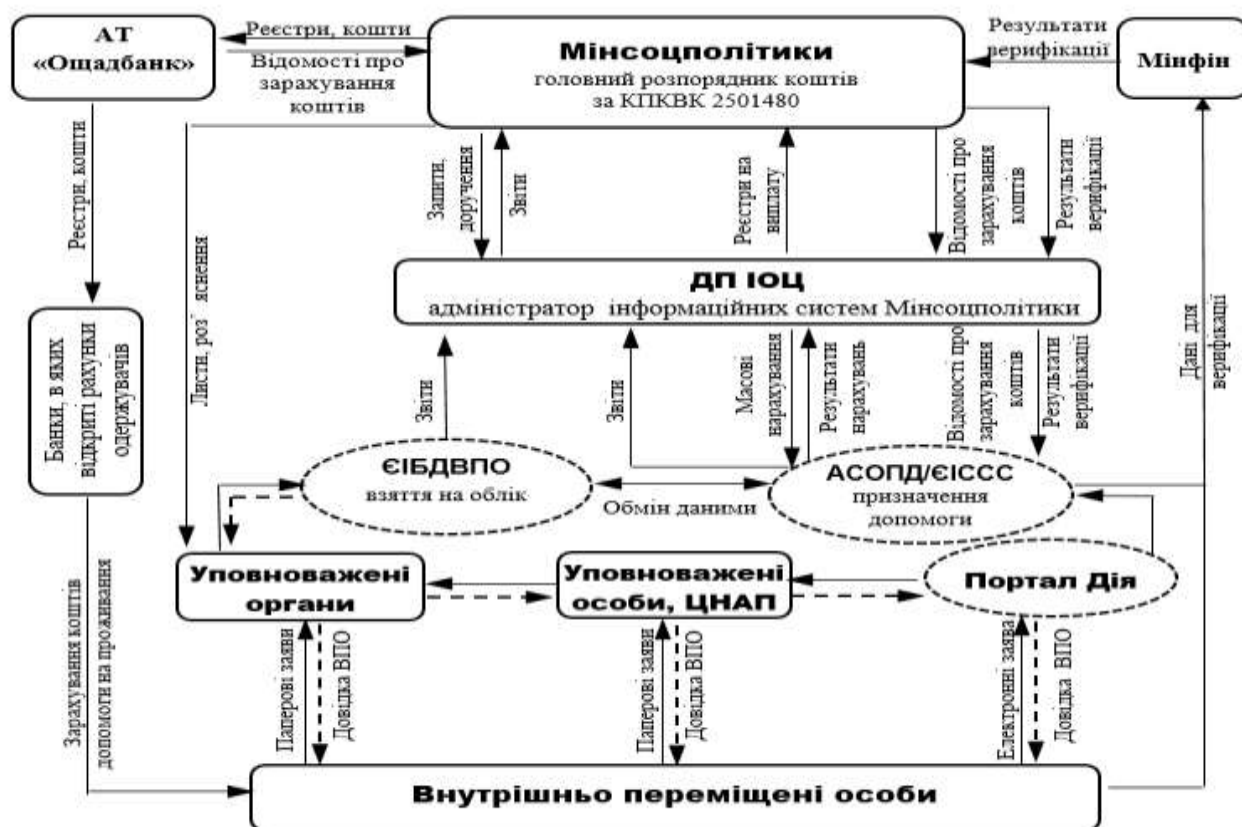

Рис. 2. Організаційна схема взяття на облік та надання допомоги на проживання ВПО

Оцінка виконання повноважень всіма учасниками, залученими до взяття на облік ВПО та надання їм грошової допомоги/допомоги на проживання, засвідчила:

✓ Часткове нормативне закріплення повноважень за Мінсоцполітики щодо забезпечення прав ВПО і покладання більшості з них на Мінреінтеграції за фактичної їх реалізації безпосередньо Мінсоцполітики

подовжувало і певним чином ускладнювало надання соціальної підтримки таким особам і вирішення питань з цього приводу.

Закріплені Положеннями про Мінсоцполітики та Мінреінтеграції завдання цих двох міністерств не дають змоги чітко зрозуміти, зокрема громадянам з числа ВПО, до повноважень якого органу відноситься забезпечення їх соціального захисту. Так, до завдань Мінсоцполітики, встановлених Положенням про нього, віднесено лише забезпечення формування та ведення ЄІБДВПО з метою обліку таких осіб. За рештою завдань питання надання соціальної підтримки такій категорії громадян, як ВПО, окремо не унормовані. Разом з тим одним із основних завдань Мінреінтеграції³⁵ є забезпечення формування та реалізація державної політики з питань ВПО, сприяння реалізації їх прав і свобод, зокрема, соціальному забезпеченню ВПО; разом з Мінсоцполітики забезпечення надання ВПО гуманітарної допомоги; разом з Мінекономіки та ДСЗ інформування ВПО про можливості працевлаштування у відповідних населених пунктах, а також їх працевлаштуванню.

Це призвело упродовж 2022 року до постійної переадресації Мінреінтеграції звернень ВПО до Мінсоцполітики з питань надання їм допомоги на проживання, зростаюча кількість яких потребувала відповіді та збільшувала навантаження на працівників Міністерства. Крім того, упродовж 2022 року до Мінсоцполітики надійшло **6693 звернення громадян** з питань соціального захисту ВПО, або 29,1 відс. загальної кількості звернень. Також потребували виконання рішення за результатами нарад під головуванням Віцепрем'єр-міністра – Міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України щодо дотримання прав ВПО, які, зокрема у IV кварталі, відбувалися, щотижня/або декілька разів на тиждень. Як результат, зміст більшості відповідей на виконання таких рішень, а також звернень громадян передбачав або цитування норм законодавства, або перенаправлення їх за належністю до уповноважених органів.

Разом з тим Мінсоцполітики не у повному обсязі виконувало нормативно закріплені за ним повноваження щодо обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання, як держатель та адміністратор програмних комплексів, що негативно вплинуло на ефективну реалізацію механізму взяття на облік та надання ВПО допомоги на проживання, створило ризики неефективного витрачання бюджетних коштів та їх втрати. Так:

✓ скасування Мінсоцполітики відомчої звітності уповноважених органів щодо обліку і стану призначення ВПО грошової допомоги, запровадженої з жовтня 2014 року, навіть зважаючи на наявні у ній недоліки, а також неможливість формування із наявних баз даних звітів щодо чисельності ВПО і надання їм допомоги на проживання за звітний період (місяць, квартал, рік тощо), викривлює уявлення щодо фактичного стану справ та заважає прийняттю оперативних управлінських рішень.

³⁵ Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 08 червня 2016 р. № 376 (в ред. постанови Кабінету Міністрів України від 06 травня 2020 р. № 371).

Так, на запит Рахункової палати під час здійснення аналізу, на дати підписання акта та отримання зауважень і пояснень до нього Мінсоцполітики **тричі на одну й ту ж дату** (станом на 31.12.2022 за регіонами) формувалися звіти щодо чисельності ВПО, які отримують допомогу на проживання, але окремі показники звітів **не узгоджуються з аналогічними показниками звітів щодо чисельності ВПО, які перебувають на обліку**, а зі змісту отриманих пояснень зрозуміло, що **коректність окремих уточнених даних є сумнівною навіть для самого Міністерства**. Причинами такого стану, зокрема були такі:

- налаштування програмного забезпечення дає можливість вивантаження із ЄІБДВПО відомостей **лише на поточну дату**, дані за попередні періоди у ЄІБДВПО та ЄІССС не зберігаються, кожного дня змінюються, і можуть коригуватися у наступних періодах, зокрема нараховані до виплати суми допомоги **на проживання за 2022 рік**, яка фактично виплачена у 2023 році, включаються до звіту за 2022 рік, що **унеможлиблює аналіз обсягів заборгованості у разі її виникнення, а отже, обґрунтоване планування у державному бюджеті коштів, необхідних для її погашення**;

- **перехід з 01.10.2022 з АСОПД на нове програмне забезпечення ЄІССС також вплинуло на якість звітних показників за рік**. Інформація щодо кількості одержувачів, яким призначена допомога на проживання, та кількості відкритих особових рахунків відповідно до норм порядків №№ 505, 332 за період з 01.01.2022 по 30.09.2022 вивантажена із Центрального сховища Мінсоцполітики, з 01.10.2022 по 31.12.2022 – з ЄІССС. При цьому особові справи, які на дату міграції були закриті в АСОПД, до ЄІССС не мігрували, а у Центральному сховищі, за поясненням ДП ІОЦ, не передбачено збереження даних за попередні періоди, тобто інформація про кількість одержувачів з числа ВПО (з членами сім'ї включно) за попередні періоди може бути неточною;

- ✓ **Мінсоцполітики не забезпечено здійснення автоматизованого обміну електронними даними між інформаційними ресурсами Мін'юсту щодо актів цивільного стану громадян**. Дані про смерть ВПО отримуються уповноваженими органами з інформації про верифікацію персональних даних ВПО, яка у 2022 році надходила до уповноважених органів **нерегулярно, із запізненням на декілька місяців (три і більше)**, що зумовлювало **переплати допомоги на проживання у зв'язку зі смертю ВПО**;

- ✓ **надання технічної можливості подання засобами Порталу Дія комплексної заяви про взяття на облік як ВПО та допомогу на проживання громадянам, які переміщалися в межах тимчасово окупованої територіальної громади або між такими громадами, або навпаки з неокупованої до тимчасово окупованої територіальної громади, суперечило нормам чинного законодавства**. Так, згідно зі статтею 18 Закону № 1207 громадянам України гарантується дотримання у повному обсязі їхніх прав, визначених Законом № 1706, **після того, як вони залишили тимчасово окуповану територію та перебувають на території України на законних підставах**.

Довідково. Громадянка О., яка перемістилася³⁶ із с. Лежине Степненської сільської

³⁶ У межах території Запорізької області, включеної до Переліку № 204.

територіальної громади Запорізької області, що не була тимчасово окупованою або оточеною (блокованою), до тимчасово окупованого м. Енергодар (з 04.03.2022 і по теперішній час – Перелік № 309), 25.04.2022 засобами Порталу Дія подала заяву та отримала довідку від 25.04.2022 про взяття на облік як ВПО. Згідно з даними ЄБДВПО громадяниці О. з 01.03.2022 призначено допомогу на проживання ВПО, а її виплата тривала по жовтень 2022 року.

Водночас Мінсоцполітики, делегувавши повноваження щодо адміністрування ЄБДВПО ДП ІОЦ, не забезпечило належного контролю та своєчасного реагування на кризові виклики, пов'язані з воєнним станом.

Установлені ДП ІОЦ з 28.04.2022 по 20.05.2022³⁷ 212 випадків внесення до ЄБДВПО через мобільний додаток Порталу Дія електронних заяв за уповноваженими органами, розміщеними на тимчасово окупованих з 2014 року територіях, які не здійснюють свою діяльність (АР Крим, частина Луганської та Донецької областей), Міністерством проігноровані, відповіді щодо законності підстав взяття таких осіб на облік та, у разі потреби, анулювання заяв у ЄБДВПО до ДП ІОЦ не надходили. Як наслідок, станом на 27.04.2023 кількість таких заяв збільшилась до 314 у містах: Севастополь – з 28 до 42, Сімферополь – з 10 до 23, Луганськ – з 52 до 85, Донецьк – з 95 до 132, Макіївка – з 24 до 28, Горлівка – з 3 до 4 заяв.

Довідково. Вибірковим аналізом даних, внесених до ЄБДВПО, встановлено, що зазначені особи перемістилися, зокрема: з міст Нова Каховка або Маріуполь до м. Сімферополя, з м. Северодонецька до м. Луганська, отримали статус ВПО, але допомогу на проживання їм не призначено.

Також виявлено непоодинокі випадки подання комплексних електронних заяв засобами Порталу Дія про взяття на облік ВПО та надання допомоги на проживання особам, які перемістилися в межах тимчасово окупованих у 2022 році територій, наприклад, з м. Каховка до м. Нова Каховка (електронна заява від 22.05.2022, взято на облік та виплачується допомога з 01.05.2022), або з м. Бердянська до м. Токмак (електронна заява від 20.05.2022, взято на облік та виплачується допомога з 01.05.2022) тощо;

✓ роз'яснення Мінсоцполітики щодо застосування законодавства з питань обліку ВПО та надання їм допомоги на проживання в окремих випадках не узгоджувалися з його нормами, що змушувало уповноважені органи діяти на власний розсуд і призводило до різних підходів у забезпеченні ними прав ВПО на отримання допомоги на проживання.

Зокрема, Мінсоцполітики без огляду на норми Порядку № 509 щодо можливості внесення в ЄБДВПО відомостей про дату переміщення ВПО та дату звернення, яка відповідає даті подання заяви про взяття на облік ВПО, без передбачення коригування наявної в ній інформації, рекомендувало³⁸ «фахівцям уповноваженого органу у довідці про взяття на облік дату видачі зазначати в реальному часі, а дату первинного звернення через Портал Дія – «березень – квітень 2022 року» та призначати допомогу на проживання за

³⁷ Мінсоцполітики поінформовано листом від 23.05.2022 № 013-0322.

³⁸ Лист від 31.08.2022 № 8928/0/2-22/56 щодо змін, внесених постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 923 до Порядку № 332.

березень – квітень 2022 року, а у разі наявності у ВПО права, починаючи із травня 2022 року, на подальше отримання допомоги на проживання згідно з Переліком № 75, продовжувати виплату з травня».

Це роз'яснення мало на меті вирішити проблему взяття на облік і виплати допомоги на проживання ВПО, **більшість заяв яких, поданих через Портал Дія в останні дні квітня (29–30.04.2022),** були опрацьовані після 30.04.2022, а ВПО взяті на облік, починаючи з 01.05.2022. Водночас, частина ВПО, які до кінця серпня так і не отримали допомогу, особисто звертались до уповноважених органів із повторними заявами про взяття на облік, при цьому в цих заявах у окремих випадках **вказували іншу**, порівняно з уточненим Переліком Мінцифри, дату переміщення/подання заяви, а іноді й інше місце переміщення.

Довідково. Відповідно до уточненого Переліку Мінцифри ВПО Б. разом із сином (2012 р. н.) **27.04.2022** подала комплексну заяву на взяття на облік та надання допомоги на проживання через Портал Дія, як осіб, які перемістилися з м. Херсона в Одеську область, але на облік взяті не були та не отримали допомогу на проживання. Після переміщення до м. Києва заявниця особисто подала заяву до УСЗН Дарницької райдержадміністрації і разом з сином **12.07.2022** взята на облік як ВПО, зазначивши у заяві дату переміщення – **15.06.2022**. Згідно із рішенням від 20.07.2022 їм з **01.07.2022** призначена допомога на проживання у розмірі 5000 грн щомісячно, рішенням від 17.10.2022 здійснено перерахунок допомоги з **01.03.2022** з урахуванням раніше виплачених сум. При цьому в ЄІБДВПО дата переміщення заявників є незмінною (15.06.2022).

Водночас Міністерством при внесенні змін до Порядку № 332 не враховано необхідності внесення змін до Порядку № 509, які б унормували право внесення (коригування) уповноваженими органами інформації в ЄІБДВПО після отримання Переліку Мінцифри, зокрема щодо дати звернення таких осіб.

Як наслідок, **більшість уповноважених органів** після отримання роз'яснення та Переліку Мінцифри **призначили допомогу на проживання** таким ВПО за березень–квітень 2022 року, **інші**, у поодиноких випадках **посилаючись на відсутність у Порядку № 509** норм щодо актуалізації уповноваженими органами даних про ВПО в ЄІБДВПО на підставі Переліку Мінцифри, **донарахування допомоги на проживання за березень – квітень 2022 року не здійснювали.** Наприклад, УСЗН Обухівської райдержадміністрації, незважаючи на неодноразові звернення ВПО та доручення Мінсоцполітики³⁹, відмовилося донарахувати допомогу на проживання таким ВПО.

Як результат, на дату аналізу наявні в ЄІБДВПО **відомості не дають змоги підтвердити обґрунтованість** призначення допомоги на проживання таким ВПО, **починаючи з березня 2022 року**, оскільки дати звернення зазначені у реальному часі (після 01.05.2022 і до кінця 2022 року), а допомогу на проживання нараховано з березня;

✓ Мінсоцполітики не забезпечило належного функціонування програмного забезпечення з питань обліку ВПО та призначення їм грошової

³⁹ Листи від 16.11.2022 № 12013/0/2-22/56 та від 24.11.2022 № 12526/0/2-22/56.

допомоги/допомоги на проживання, яке продовжує містити значні недоліки та технічні проблеми і не вирішує завдань із формування звітів для одержання актуальних і повних відомостей про ВПО, що вносяться уповноваженими органами на місцях. Це унеможлиблює його використання Міністерством для прийняття управлінських рішень. Всупереч статті 8 Закону України від 05.07.1994 № 80/94-ВР «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» ЄІБДВПО, у якій зберігається інформація з обмеженим доступом, уже впродовж восьми років не має комплексної системи захисту інформації, підтвердженої відповідності та повноцінно не функціонує.

Відсутність дієвого контролю Міністерства за своєчасним та узгодженим із нормативно-правовими актами доопрацюванням програмного забезпечення АСОПД і ЄІССС в частині призначення допомоги на проживання відтермінувала нарахування і виплату допомоги та негативно вплинула на ефективне управління бюджетними коштами. Перерахунок розміру допомоги на проживання для окремих категорій ВПО, як і раніше, здійснювався у ручному режимі, що спричиняло виникнення сум переплат. Програмні комплекси ЄІБДВПО, АСОПД, ЄІССС, ПК «Соціальна громада» на дату аналізу функціонують в режимі дослідно-промислової експлуатації та постійно доопрацьовуються. ПК «Соціальна громада» із введенням воєнного стану і до травня 2022 року практично не функціонував через високе навантаження та недостатню технічну спроможність. Недоліки у функціонуванні Порталу Дія, розробленого Мінцифри, унеможливили своєчасне взяття на облік значної кількості ВПО та призначення їм допомоги на проживання.

Аналіз засвідчив, що взяття на облік ВПО та забезпечення їх грошовою допомогою/допомогою на проживання здійснювалося за допомогою чотирьох програмно-технічних комплексів – ЄІБДВПО, АСОПД, ЄІССС, ПК «Соціальна громада», а також Порталу Дія.

Заяви про взяття на облік ВПО та на надання допомоги на проживання подавалися до уповноважених органів, ЦНАП та уповноважених осіб, а також через Портал Дія. Структура загальної кількості заяв про взяття на облік ВПО та заяв на надання допомоги на проживання, поданих після 24.02.2022, наведена в діаграмі 4.

Діаграма 4. Структура загальної кількості заяв про взяття на облік ВПО та заяв на надання допомоги на проживання, поданих після 24.02.2022

Оцінка стану функціонування цих систем після введення воєнного стану засвідчила наявність окремих **недоліків**, які призводили до **переплат, несвоєчасного призначення та виплати допомоги** на проживання, що **потребувало відповідного доопрацювання. Несвоєчасне доопрацювання у зв'язку зі змінами законодавства програмного забезпечення ЄБДВПО, ЄІССС та АСОПД ускладнювало, а в окремих випадках унеможливило належне здійснення уповноваженими органами функцій** щодо взяття/зняття з обліку ВПО, надання їм допомоги на проживання. Так,

❖ ЄБДВПО, яка створювалася Мінсоцполітики з 2014 року, впродовж 2015–2016 років була модернізована для забезпечення її безперервного (в режимі онлайн 24/7) функціонування. З грудня 2018 року після чергового доопрацювання ЄБДВПО **функціонує у складі єдиної web-орієнтованої інформаційної технології** Мінсоцполітики, але відповідні документи щодо цього доопрацювання в Міністерстві **відсутні**. У грудні 2020 року налагоджено взаємодію ЄБДВПО з Порталом Дія⁴⁰.

Довідково. Зазначене доопрацювання здійснено ДП ІОЦ на підставі укладеного між Мінсоцполітики, Міжнародною благодійною організацією «Фонд Східна Європа» і ДП ІОЦ договору від 21.12.2020 № Т 2/10-20 загальною вартістю 412 тис. грн (без ПДВ).

Незважаючи на постійні **упродовж 8 років** доопрацювання, програмне забезпечення **ЄБДВПО в окремих випадках не узгоджується з законодавством** і має низку **недоліків**, зокрема:

✓ продовжує функціонувати в режимі **дослідної експлуатації без застосування КСЗІ**, чим не дотримано статтю 8 Закону України від 05 липня 1994 р. № 80/94-ВР «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», згідно з якою державні інформаційні ресурси повинні оброблятися в системі із застосуванням КСЗІ з підтвердженою відповідністю;

⁴⁰ ЄБДВПО підключена до системи «Трембіта» для передання даних на запити Порталу Дія.

✓ **відомості про житлові, соціальні, медичні, освітні та інші потреби ВПО, внесення яких передбачено нормами пункту 5 Порядку № 509 та пункту 4 Порядку № 646, в системі не зберігаються, а в переважній більшості особових карток відсутня інформація про освіту та місце роботи ВПО;**

✓ **не містить дані про виплати ВПО грошової допомоги відповідно до Порядку № 505 та допомоги на проживання після 01.01.2023, що свідчить про недотримання вимог пункту 4 Порядку № 646, згідно з яким у базу мають вноситися відомості про всі види соціальних виплат, які отримує особа;**

✓ **звіти формуються лише на поточну дату та за встановленими двома формами⁴¹; звіти на підставі всіх даних про ВПО, наявних в ЄІБДВПО, не формуються, тобто неможливо отримати актуальну і повну інформацію, як передбачено пунктом 12 Порядку № 646. Наявні звіти, як і в попередні роки, Мінсоцполітики не використовуються для прийняття управлінських рішень та моніторингу чисельності ВПО; інформацію про кількість ВПО, одержувачів допомоги на проживання, обсягів фінансування на її виплату тощо на запити Міністерства надає ДП ІОЦ;**

✓ **довідник класифікатора об'єктів адміністративно-територіального устрою України, який використовується при взятті на облік ВПО для внесення даних про останнє задеклароване/zareєстроване місце проживання, не відповідає адміністративно-територіальному устрою, сформованому в Україні за результатами децентралізації у 2015–2020 роках, зокрема у розрізі районів та населених пунктів, що відтермінувало взяття на облік ВПО;**

✓ **лише в червні 2022 року, або через три місяці після набуття чинності Порядком № 332, ДП ІОЦ забезпечено модифікації існуючих інформаційних систем Мінсоцполітики шляхом оновлення ЄІБДВПО та ПК «Соціальна громада» функціями, необхідними для здійснення онлайн та офлайн реєстрації ВПО, прийому запитів на реєстрацію ВПО від Порталу Дія та ЦНАП.**

Довідково. Зазначені послуги надані за договором, укладеним між Програмою розвитку ООН і ДП ІОЦ від 07.06.2022 № UKR/2022/144, загальною вартістю 1 300,0 тис. грн (без ПДВ) в рамках виконання проекту міжнародної технічної допомоги Уряду України. При цьому сторони цього договору не несуть відповідальності за розгортання, обслуговування та легальну роботу системи;

✓ **на дату аналізу, або понад рік, у ЄІБДВПО не налаштовано функції скасування дії довідки про взяття на облік ВПО у разі повідомлення ним після повернення до покинутого місця проживання відповідному уповноваженому органу. При цьому відповідні зміни до пункту 7¹ Порядку № 509 внесені ще в квітні 2022 року, а відповідне доручення ДП ІОЦ Мінсоцполітики надано листом від 08.07.2022 № 6831/0/2-22/56;**

✓ **не містить актуальних даних про осіб з інвалідністю, зокрема щодо продовження терміну дії довідки МСЕК, що не узгоджується з**

⁴¹ Інформація про кількість облікованих ВПО за регіонами, яка містить дані щодо кількості облікованих сімей та осіб за категоріями, регіонами та територіальними громадами; статистична звітність про кількість ВПО з Донецької, Луганської областей, АР Крим та м. Севастополя за категоріями осіб за регіонами, куди перемістилися ВПО.

абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 509, згідно з яким ВПО повинні актуалізувати раніше подані відомості, у т. ч. про наявність інвалідності. Так, під час аналізу в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради встановлені **675 випадків** непроведення актуалізації відомостей про осіб з інвалідністю, з яких дані за 674 особами в подальшому оновлені, в одному випадку статус не підтверджений, а ВПО попереджена про переплату допомоги у сумі **14 тис. гривень**.

❖ **Призначення та виплата грошової допомоги/допомоги на проживання з січня по жовтень 2022 року** здійснювалося в АСОПД, програмному забезпеченні, що використовується уповноваженими органами для призначення всіх видів соціальної допомоги і підтримується ДП ІОЦ (з третьої декади жовтня 2022 року зазначені функції здійснюються в ЄІССС).

Оцінкою стану функціонування АСОПД та його використання в 2022 році з питань аналізу **встановлено окремі недоліки**, зокрема:

➤ відсутній алгоритм автоматичного зменшення суми допомоги на проживання для **осіб з інвалідністю**⁴² у разі **закінчення терміну дії довідки МСЕК**. Така ж сама ситуація в ЄІССС та потребує ручного втручання, що створює умови для переплат. Так, лише у двох уповноважених органах (Центральне УСЗН Дніпровської міської ради, Департамент соціальної політики Вінницької міської ради) встановлено потенційні переплати на суму щонайменше **132 тис. гривень**.

Це спричинено неузгодженістю дій залучених органів (Мінсоцполітики і МОЗ), зокрема:

- норми пункту 3 Постанови № 225 щодо **перенесення строку повторного огляду МСЕК**, який припав на період дії воєнного стану на території України, **на строк після припинення або скасування воєнного стану, але не пізніше шести місяців після його припинення або скасування, за умови неможливості направлення повнолітніх осіб на МСЕК, а дітей на ЛКК, не конкретизували умови такої неможливості;**

- Мінсоцполітики у 2022 році взагалі не надавало роз'яснень щодо застосування норм Постанови № 225, а у лютому 2023 року⁴³ повідомило, що особи з інвалідністю, фактичне місце проживання яких не включене до Переліку № 309, повинні **своєчасно проходити повторний огляд МСЕК** для отримання допомоги на проживання відповідного розміру, а у разі неможливості проходження МСЕК – керуватися Постановою № 225;

- **МОЗ** у березні 2023 року направлено лист-роз'яснення від **28.03.2023** № 03.1-17/7800/2-23, яке суперечило роз'ясненням Мінсоцполітики, а **повноваження щодо встановлення неможливості направлення повнолітніх осіб на МСЕК, а дітей на ЛКК в умовах воєнного стану покладено на відповідних працівників закладів охорони здоров'я** в кожному конкретному

⁴² Станом на 31.12.2022 148,6 тис. осіб з інвалідністю отримували допомогу на проживання (5,6 відс. загальної кількості ВПО, які отримували допомогу).

⁴³ Лист від 20.02.2023 №565/0/290-23/56 до Департаменту соціального захисту населення Донецької ОВА.

випадку, що містить ознаки корупційної складової, створює високі ризики зловживань і ризики здійснення переplat.

За результатами аналізу, проведеного в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради, встановлено **18 випадків непроходження повторних оглядів МСЕК особами з інвалідністю. Непідтвердження цими особами інвалідності, оскільки Вінницька міська територіальна громада не включалась до переліків №№ 75, 309, призведе до переplати, за розрахунками, на суму 64,0 тис. грн (станом на 01.01.2023).** Наприклад, ВПО Р., інвалідність якому встановлена до **31.05.2022**, починаючи з березня 2022 року отримує допомогу на проживання у сумі 3,0 тис. грн щомісяця, тобто з червня по грудень 2022 року ймовірні переplати можуть становити **7,0 тис. грн;**

➤ до лютого 2023 року був відсутній автоматичний перерахунок розміру допомоги дітям після досягнення ними **18 років** (зменшення з 3,0 до 2,0 тис. грн), що потребувало проведення перерахунків фахівцями уповноважених органів у ручному режимі і зумовлювало переplати, зокрема у чотирьох⁴⁴ із семи об'єктів аналізу, на суму **141 тис. гривень**. Основною причиною зазначеного було неперенесення при міграції даних з АСОПД в ЄІССС відомостей про розмір допомоги кожного члена сім'ї. В результаті уповноважені органи здійснювали перерахунок розміру допомоги особам, які досягли 18-річного віку, на підставі списків особових справ, отриманих від ДП ІОЦ. Інформація щодо стану опрацювання цих списків Мінсоцполітики не збиралася і не узагальнювалася.

Наприклад, в УСЗН Дарницької райдержадміністрації за результатами перерахунку встановлені переplати за 8 особовими справами на загальну суму **49 тис. грн**, зокрема, за трьома з них переplата становила по 11,0 тис. грн за період з травня 2022 року по березень 2023 року; в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради – за 59 особовими справами на загальну суму **62,0 тис. гривень**. Розмір допомоги таким особам за попередні періоди для розрахунку переplат також неможливо зменшити автоматично;

➤ доопрацювання АСОПД в частині відновлення виплат допомоги на проживання після масового припинення з **01.05.2022** тим ВПО, в яких зруйноване або пошкоджене житло, здійснено ДП ІОЦ **30.05.2022**, що в результаті відстрочило щонайменше на місяць отримання такими ВПО допомоги на проживання;

➤ несвоєчасне виявлення подвійних виплат зумовлювало переplати, оскільки актуалізація даних в Центральному сховищі Мінсоцполітики проводиться лише один раз на місяць після завантаження районних баз даних. При цьому виявлення подвійних виплат можливе тільки у разі нарахування допомоги різними уповноваженими органами в одному й тому ж місяці. Це значно знижувало результативність виявлення подвійних виплат і

⁴⁴ Департамент соціальної політики Вінницької міської ради, УСЗН Дарницької райдержадміністрації, Франківський та Шевченський відділи УСЗН Львівської міської ради.

призводило до переplat, зокрема у чотирьох уповноважених органах⁴⁵ їх встановлено у сумі 4213,8 тис. гривень.

Наприклад, в Центральному УСЗН Дніпровської міської ради встановлено, що переplати за подвійними виплатами допомоги виникали через те, що одержувачі одночасно подавали дві або більше заяв на надання допомоги на проживання: особисто до управління та/або декілька разів через Портал Дія. У результаті виявлено 188 подвійних виплат за заявами, поданими через Портал Дія, на суму переplати 1913 тис. грн, з якої станом на 31.03.2023 відшкодовано 1600 тис. грн, не повернено переplат – 313 тис. гривень.

❖ З третьої декади жовтня 2022 року призначення і виплата допомоги на проживання здійснюється в ЄІССС, наказу про введення в промислову експлуатацію якої на дату аналізу немає, оскільки програмне забезпечення постійно потребує виправлення помилок та удосконалення технічної складової системи.

Довідково. Для забезпечення призначення та виплати допомоги на проживання ВПО в ЄІССС між ВПП ООН, Мінсоцполітики та ТОВ «Медирент» укладено договір від 07.10.2022 № 039/32-2022 вартістю 233 тис. дол. США (без ПДВ), який оплачено в повному обсязі в жовтні та грудні 2022 року. Відповідно до умов цього договору Мінсоцполітики надається благодійна допомога від ВПП ООН у вигляді оплати послуг і програмного забезпечення із модернізації ЄІССС для централізованої технології автоматизації процесів соціального захисту ВПО, які надаються/постачаються ТОВ «Медирент»; виключні майнові права на програмне забезпечення та результати наданих послуг належать Уряду України в особі Мінсоцполітики. Схема організації процесу призначення та виплати допомоги на проживання ВПО в ЄІССС, із зазначенням взаємозв'язків з іншими реєстрами, програмними комплексами та інформаційними системами, наведена в додатку 2.

Після виконання договору ЄІССС забезпечує: реєстрацію заяв на надання допомоги на проживання ВПО; автоматичну верифікацію даних про ВПО з даними, наявними в державних реєстрах (якщо верифікація не проведена, допомога на проживання не призначається), але у разі неможливості автоматичної верифікації надана можливість верифікації в ручному режимі; автоматичної перевірки права особи на отримання допомоги⁴⁶; автоматичного розрахунку розміру допомоги на проживання (з деталізацією, якщо у складі є неповнолітні діти); створення проєкту рішення про призначення допомоги на проживання або проєкту рішення про відмову в призначенні допомоги; здійснення на центральному рівні масового нарахування допомоги на проживання ВПО та формування реєстрів виплатних відомостей та платіжних доручень, направлення реєстрів виплатних відомостей в банк. ЄІССС не допускає здійснення подвійних виплат одержувачу допомоги за один і той же місяць, оскільки при опрацюванні звернень автоматично перевіряється чи отримувалася допомога в інших уповноважених органах. Всі дані в ЄІССС зберігаються на центральному рівні, що унеможливорює втрату або несанкціоноване використання даних на місцевому рівні у разі бойових дій чи окупації. Доступ користувачів до системи забезпечується незалежно від їх місця знаходження з використанням телекомунікаційних мереж, у т. ч. Інтернету.

⁴⁵ Департамент соціальної політики Вінницької міської ради, Центральне УСЗН Дніпровської міської ради, Франківський відділ УСЗН Львівської міської ради.

⁴⁶ Здійснюється перевірка чи належала територія, з якої перемістились ВПО, до відповідного переліку (з 01.05.2022 до 31.01.2023 Перелік № 75, з 01.02.2023 Перелік № 309) станом на дату звернення.

Відповідно до звіту про результати реалізації експериментального проєкту з реалізації функціоналів першої черги ЄІССС, надісланого Мінсоцполітики 11.03.2023 до Кабінету Міністрів України згідно з абзацом п'ятим пункту 6 Постанови № 1278, зокрема: **додатково під час воєнного стану як першочерговий захід в ЄІССС реалізовано механізм централізованого призначення та виплати допомоги на проживання ВПО**; програмне забезпечення ЄІССС функціонує на серверному обладнанні на базі ПФУ; побудова основного та резервного центрів оброблення даних Мінсоцполітики **планується у 2023 році**; загальний обсяг фінансування у 2021–2022 роках заходів зі створення та впровадження ЄІССС становив 164,3 млн грн, а саме: у 2021 році – 99,1 млн грн, у тому числі 86,2 млн грн за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, 12,9 млн грн за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги; у 2022 році – 65,2 млн грн за рахунок коштів міжнародної технічної допомоги; ЄІССС має КСЗІ⁴⁷, що охоплює програмно-технічний комплекс, інформаційно-комунікаційні засоби, засоби захисту інформації та організаційні рішення.

Для організації процесу призначення, нарахування та виплати допомоги на проживання Мінсоцполітики листом від 31.05.2022 звернулося до ТОВ «Медирент» з проханням у рамках **благодійної допомоги в найкоротші терміни додатково здійснити модернізацію ЄІССС**.

Апробація механізму централізованої виплати допомоги на проживання в ЄІССС розпочалась відповідно до наказу Мінсоцполітики від 20 червня 2022 р. № 179 з 22.06.2022 до 01.08.2022 у трьох областях⁴⁸, але одночасно допомога на проживання призначалася і в АСОПД, що суттєво збільшувало навантаження на працівників уповноважених органів. Протокол випробувань у зв'язку зі стислими термінами впровадження і складними умовами роботи не складався. З вересня 2022 року до дослідної експлуатації/тестування програмного забезпечення для призначення та виплати допомоги на проживання в ЄІССС в робочому порядку (без прийняття наказів) долучені всі регіони України.

Тестове програмне забезпечення апробоване не в повному обсязі (в Міністерстві є результати тестування лише в 8 регіонах, згідно з якими, зокрема, звірка виплатних відомостей, сформованих на тестовому середовищі ЄІССС та АСОПД, не проведена в жодному з регіонів), мало суттєві недоліки та потребувало значного доопрацювання. Однак Міністерством прийнято рішення провести у період з 13.10.2022 до 19.10.2022 міграцію з АСОПД до ЄІССС даних щодо призначення та виплати допомоги на проживання.

Аналізом встановлено, що **особові справи ВПО** мігрували в ЄІССС не в повному обсязі, певна їх кількість мігрувала некоректно, внаслідок чого особові рахунки за цими справами не включалися до відомостей на виплату допомоги, що відстрочувало отримання допомоги на проживання. При цьому до реєстрів ВПО (виплатні відомості), які з листопада 2022 року формувалися виключно в ЄІССС, включалися лише особові справи, які коректно мігрували до ЄІССС.

⁴⁷ Аттестат відповідності, виданий ТОВ «Безпека та інновації інформаційних систем», зареєстрований в Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України 15.12.2021 за № 23610 (дійсний до 31.12.2024).

⁴⁸ Вінницька, Житомирська та Рівненська області.

Довідково. Наприклад, в Центральному УСЗН Дніпровської міської ради окремі особові справи мігрували до віртуального району Мінсоцполітики, або до районів, де ВПО отримували до переміщення інші соціальні допомоги. До відомостей на виплату не включалися окремі ВПО, які змінили місце проживання в жовтні 2022 року, що призвело до затримки виплати допомоги на проживання ВПО від 2 до 5 місяців; в УСЗН Дарницької райдержадміністрації некоректно мігрували або не мігрували 132 особові справи, які опрацьовувалися впродовж місяця.

Інформацію щодо результатів проведеної міграції (перевірка повноти міграції та її терміни) Мінсоцполітики не збирало і жодних заходів з цього приводу не застосовувало.

Перенесення при міграції даних до ЄІССС відомостей про виплату допомоги ВПО лише за діючими особовими справами (без закритих на дату міграції) унеможливило отримання повної інформації щодо виплати допомоги на проживання ВПО, наявних сум переplat і формування звітності за 2022 рік в ЄІССС.

Програмне забезпечення ЄІССС не дозволяє призначати допомогу на проживання за заявами, поданими ВПО до **30.04.2022**, а в разі необхідності донарахування допомоги на проживання за березень–квітень 2022 року (зокрема, за результатами опрацювання Переліку Мінцифри) застосовується АСОПД, після чого здійснюється міграція в ЄІССС.

Аналізом встановлено, що після проведення міграції в грудні 2022 року виявлено понад **12 тис. особових справ**, за якими відбувся перетин дії рішень (тобто рішення про призначення допомоги на проживання за один і той же період приймалися різними уповноваженими органами та через Портал Дія), що **свідчило про потенційні переplати**. За цими справами тимчасово були призупинені нарахування допомоги на проживання, до уповноважених органів надіслані відповідні списки особових справ для опрацювання.

Інформація про обсяги встановленої потенційної переplати та результати опрацювання списків Міністерством не збиралася, що свідчить про відсутність контролю. При цьому встановлені випадки неналежного опрацювання зазначених списків уповноваженими органами.

Довідково. Наприклад, ВПО П. за березень–квітень 2022 року двічі виплачена допомога на її сина в УСЗН Дарницької райдержадміністрації (перебувала на обліку з 25.01.2017 по 11.04.2022) і Сихівським районним УСЗН Львівської міської ради (на обліку з 06.04.2022), в якому отримувала допомогу до травня 2022 року. В подальшому П. з сином взяті на облік в УСЗН Дарницької райдержадміністрації з 20.03.2023, яким знову призначена допомога, але сума переplат цими уповноваженими органами не визначалася.

Аналіз засвідчив, що програмне забезпечення для призначення допомоги на проживання в ЄІССС мало **недоліки, що не забезпечували належного призначення та виплати допомоги, а їх усунення тривало від 1 до 6 місяців, або взагалі не усунено, зокрема:**

- до листопада 2022 року неможливе своєчасне призначення допомоги за справами, що надійшли з ПК «Соціальна громада» або з Порталу Дія, з некоректними/неповними даними, необхідними для призначення допомоги;

- до січня 2023 року автоматично не здійснювався перерахунок суми допомоги на проживання при виключенні особи з особової справи у зв'язку з відсутністю деталізації загальної суми допомоги за кожним членом сім'ї;

- на початок 2023 року не формувалися звіти в частині призначення та виплати допомоги на проживання ВПО, і лише з квітня 2023 року реалізована можливість формувати звіти, зокрема, щодо даних про дітей та осіб з інвалідністю; про нараховані та виплачені суми допомоги на проживання (з зазначенням кількості електронних особових справ, чисельності осіб і суми допомоги на проживання). Водночас, як засвідчив аналіз, дані цих звітів є неповними і некоректними;

- до лютого 2023 року автоматично не припинялися виплати допомоги ВПО після зняття їх з обліку, що призводило до переплат, які встановлено у двох уповноважених органах, на суму 485 тис. гривень. Наприклад, в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради через невчасне припинення виплати допомоги на проживання особам, які самостійно зняли з обліку через Портал Дія, за 147 особовими рахунками виявлена переплата у сумі 467,0 тис. грн, з яких на дату аналізу не повернуто 361,0 тис. грн;

- до березня 2023 року відсутність можливості нарахування невиплачених сум за попередній період в іншому районі;

- відсутня інформація про розмір та період, за який встановлена переплата в уповноваженому органі, в якому особа отримувала допомогу; неможливість внесення суми переплати, яка виникла ще в АСОПД;

- у виплатній відомості неможливість відкоригувати неправильно нараховану суму, а лише можливість вилучити особовий рахунок з виплатної відомості;

- автоматично не зменшується розмір допомоги на проживання ВПО з інвалідністю в разі закінчення строку дії довідки МСЕК, а його збільшення здійснюється не з місяця звернення, як передбачено пунктом 3 Порядку № 332, а з місяця встановлення інвалідності. Наприклад, ВПО М. звернулася в УСЗН Дарницької райдержадміністрації 09.03.2023 із заявою про надання допомоги на проживання, як особа з інвалідністю, встановленою їй з 08.02.2023, а в ЄІССС допомога в розмірі 3,0 тис. грн автоматично розрахована з лютого 2023 року;

- не передбачено автоматичного нарахування допомоги в разі включення населеного пункту, з якого перемістилася особа, до переліків №№ 75, 309;

- для призначення допомоги на проживання необхідно, щоб працювали всі модулі ЄІССС та реєстри для забезпечення верифікації. Наприклад, під час аналізу в УСЗН Дарницької райдержадміністрації та УСЗН Обухівської райдержадміністрації майже впродовж робочого тижня не працювала функція верифікації, внаслідок чого допомога на проживання не призначалася.

Наявність суттєвих недоліків в ЄІССС вимагала від розробника здійснювати численні доопрацювання, які продовжуються і на дату аналізу, зокрема: 06.11.2022 реалізовано механізм передання особових справ в

електронному вигляді з одного уповноваженого органу до іншого; 22.11.2022 – опрацювання даних щодо невикористаних коштів в жовтні 2022 року згідно з виплатними відомостями, сформованими в АСОПД; 05.12.2022 – коригування даних, які мігрували з АСОПД, що дає можливість внесення змін за тими справами, за якими заблоковано окремі періоди виплати; 16.01.2023 – відпрацювання проблем з перетином дії рішень після міграції даних з АСОПД; **19.02.2023** – припинення виплат допомоги на проживання у разі зняття з обліку ВПО в ЄІДВПО; **09.04.2023** – продовження виплат ВПО, які змінили місце проживання через Портал Дія тощо.

Довідково. Більшість доопрацювань ЄІССС здійснені за рахунок міжнародної технічної допомоги в рамках виконання укладеного між ВПП ООН, Мінсоцполітики та ТОВ «Медирент» договору від 18.11.2022 № 0391/37-2022, вартістю 1 431,2 тис. дол. США (без ПДВ).

❖ **ПК «Соціальна громада»** функціонує в режимі **дослідно-промислової експлуатації**, відповідно до пункту 9 наказу Мінсоцполітики від 24 січня 2023 р. № 32 ДП ІОЦ має забезпечити до **01.07.2024** упровадження цього ПК в промислову експлуатацію. З прийняттям Порядку № 332 до ПК «Соціальна громада» ДП ІОЦ⁴⁹ додано алгоритм взяття на облік ВПО (з **28.03.2022**), прийняття заяв на надання допомоги на проживання (з **04.04.2022**), передавання уповноваженим органам заяв, поданих через Портал Дія (до запровадження ЄІССС).

Користувачами ПК «Соціальна громада» є уповноважені особи старостинського округу/ЦНАП; уповноважені особи ОТГ, ОДА та структурних підрозділів ОДА, яким надані функції прийому заяв та документів для взяття на облік ВПО та призначення допомоги на проживання, а також формування електронних особових справ для подальшого передання уповноваженим органам.

Аналіз засвідчив, що **функціонування ПК «Соціальна громада» з березня 2022 року було малорезультативним через технічні проблеми і високе навантаження у зв'язку з різким збільшенням кількості ВПО та недостатньою технічною якістю організації локальних обчислювальних мереж і характеристик мережевого обладнання.**

Це зумовило численні звернення органів місцевого самоврядування до структурних підрозділів ОДА та Мінсоцполітики щодо проблем з його використання, зокрема, заяви не зберігалися з першого разу, а потребували від 3–8 спроб (інколи до 12); електронні справи не зберігалися, заяви та довідки не формувалися, а внесення отриманих заяв здійснювалося в понаднормовий робочий час та вихідні дні, коли навантаження на програму зменшувалося; а після реалізації функції прийняття заяв на надання допомоги на проживання **майже перестав працювати**. У зв'язку з зазначеним у багатьох випадках уповноважені особи та працівники ЦНАП після прийняття документів для призначення допомоги на проживання від ВПО, **без внесення в ПК «Соціальна громада»**, передавали ці документи уповноваженим органам,

⁴⁹ На виконання листа Мінсоцполітики від 28.03.2022 № 3164/0/2-22/56.

які **вручну** формували електронні справи в АСОПД, що збільшувало навантаження на їх фахівців. З метою уникнення дублювання введених вручну справ їх вивантаження в подальшому із ПК «Соціальна громада» **уповноваженими органами не здійснювалося.**

Робота ПК «Соціальна громада» була **відновлена вже в травні 2022 року** після зменшення навантаження на неї, в т. ч. завдяки можливості подання заяв про взяття на облік ВПО та надання допомоги на проживання через Портал Дія.

❖ З унесенням постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 № 269 змін до Порядку № 509 ВПО надана можливість подання заяви про взяття на облік та отримання статусу ВПО через Портал Дія, а з **19.04.2022 запроваджена комплексна послуга** подання заяви про взяття на облік ВПО та про надання допомоги на проживання через **мобільний додаток Портал Дія** (з використанням функції геолокації), що мало на меті заощадити час і ресурси ВПО (враховуючи стрімке зростання їх чисельності) і держави.

Надання **можливості дистанційного** подання комплексної заяви засобами Порталу Дія лише з **19.04.2022** та **надмірна завантаженість у березні 2022 року** уповноважених органів, уповноважених осіб або ЦНАП призвела до **неодноразового продовження кінцевого терміну подання** заяви для отримання виплати допомоги на проживання, **починаючи з березня 2022 року.** У Порядку № 332 він встановлювався **тричі – до 31.03.2022, 14.04.2022⁵⁰ і 30.04.2022⁵¹** включно, а для **малолітньої дитини, яка прибула без супроводу законного представника, кінцевий термін продовжено до 15.05.2022⁵²** включно.

Водночас, як засвідчив аналіз, мали місце **недоліки в роботі Порталу Дія⁵³**, що **відстрочувало отримання ВПО** допомоги на проживання, або призводило до її отримання **в менших розмірах**, ніж передбачено Порядком № 332, та **додаткового навантаження** на уповноважені органи, зокрема:

- **через відсутність у Порталі Дія контролю** щодо подання заяв однією особою і тільки один раз, що містять повні і коректні дані, **виникли проблеми з їх опрацюванням;**

- у заявах, поданих через Портал Дія, виявлено **численні помилки у номерах банківських рахунків і даних одержувачів** (наприклад, **не завантажувалися дані дітей, зокрема, реквізити свідоцтва про народження дитини, довідки МСЕК** про встановлення інвалідності).

Наприклад, у Лівобережному УСЗН Дніпровської міської ради встановлено, що у ВПО, які мають статус особи з інвалідністю, при реєстрації через Портал Дія не відображалася довідка МСЕК, внаслідок чого цій категорії допомога призначена у розмірі 2,0 замість 3,0 тис. грн, а зміну розміру

⁵⁰ Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2022 р. № 363.

⁵¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 09 квітня 2022 р. № 418.

⁵² Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 507 (чинна з 05.05.2022).

⁵³ Держателем Порталу Дія є Мінцифри, з яким Мінсоцполітики укладено договори про інформаційну взаємодію.

допомоги здійснено лише після подання до уповноваженого органу довідки МСЕК;

- у довідках про взяття на облік ВПО, які формуються через Портал Дія, здебільшого **некоректно завантажувалася адреса реєстрації та/або фактичного місця проживання / перебування ВПО, місця народження, номер ID-картки**. Наприклад, в УСЗН Дарницької райдержадміністрації встановлено, що в довідці ВПО С. в графі «зареєстроване місце проживання» значиться лише назва села, без зазначення району та області, а в графі «місце народження» вказано два міста – Святогірськ та Слов'янськ Донецької області. Такі недоліки виправлялися уповноваженими органами при особистому зверненні ВПО.

Для врегулювання таких проблем постановою Кабінету Міністрів України від 17 травня 2022 р. № 602 внесені зміни до пункту 8 Порядку № 332 (набрали чинності з 24.05.2022), якими встановлено, що **перевірка відомостей, зазначених ВПО в заяві, поданій через Портал Дія, проводиться уповноваженими органами, уповноваженою особою або ЦНАП, яким надано право вносити коригування у разі виявлення помилок в даних номера банківського рахунку або категорії одержувача (працевдатна особа, дитина, особа з інвалідністю) та здійснювати перерахунок розміру допомоги.**

Аналіз засвідчив, що **вжиті Мінсоцполітики заходи** щодо пришвидшення призначення і виплати допомоги на проживання особам, які подали заяви через Портал Дія, шляхом запровадження **централізованого нарахування** цієї допомоги **не завжди були дієвими:**

- **з травня 2022 року** ДП ІОЦ за дорученням Мінсоцполітики доопрацьовано ПК «Соціальна громада» і АСОПД для проведення **централізованого призначення та виплати** допомоги особам, які подали заяви через Портал Дія до **уповноважених органів, які тимчасово не працювали**. В подальшому ДП ІОЦ періодично здійснювало такі централізовані нарахування допомоги у разі отримання від Мінсоцполітики списків районів, в яких уповноважені органи тимчасово не працювали;

- **в липні 2022 року** у зв'язку з **великим навантаженням на уповноважені органи** ДП ІОЦ розроблено механізм призначення та нарахування допомоги на проживання за заявами, поданими через Портал Дія, **на центральному рівні** за всіма регіонами.

Після централізованого нарахування та виплати допомоги на проживання ДП ІОЦ направляв списки особових рахунків до уповноважених органів для відпрацювання та завантаження в АСОПД. Окремі уповноважені органи **не завжди відпрацьовували такі списки**, натомість самостійно приймали рішення про призначення допомоги на проживання за заявами, поданими через Портал Дія, що відповідно **призводило до переплат** допомоги на проживання. Водночас **Мінсоцполітики не контролювало повноту та терміни відпрацювання таких списків уповноваженими органами**. Наприклад, в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради (Лівобережне

управління) встановлено переоплати внаслідок подвійного призначення за **113 особовими рахунками** на суму **982,0 тис. гривень**.

У зв'язку з тим, що значна кількість ВПО після подання заяви через Портал Дія не отримали допомогу, пункт 6 Порядку № 332 згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2022 р. № 923 з **24.08.2022** доповнено новим абзацом, згідно з яким допомога на проживання ВПО, які подали через **Портал Дія** заяву до **30.04.2022** та її не отримали, надається за період, коли така особа мала право на підставі Переліку Мінцифри, що подається Мінсоцполітики, а також **надано право ВПО** звернутися до **01.10.2022** особисто чи поштою до уповноваженого органу із заявою за встановленою формою (з інформацією (документами), що підтверджують факт подання через Портал Дія заяви у строк до 30.04.2022), а з 20.10.2022 цей термін продовжено до **01.12.2022**⁵⁴.

Мінцифри направляло зазначений перелік двічі. Уперше у кінці серпня 2022 року Мінцифри надіслало Перелік, який містив майже **1,4 млн записів** про заяви, подані через Портал Дія до **30.06.2022**, замість до **30.04.2022**, у яких виявлено дублювання понад **половини записів** (53,9 відс.), оскільки деякі особи подавали заяви **понад 10 разів**. Надалі Мінцифри надало **уточнений Перелік** заяв, поданих через Портал Дія до 30.04.2022, надісланий уповноваженим органам для опрацювання.

Аналізом встановлено, що **уповноважені органи опрацьовували заяви** з недотриманням встановленого терміну (до 01.10.2022), не в повному обсязі, а окремі **взагалі їх не опрацьовали** до встановленого строку. **Контроль за опрацюванням** Переліку Мінцифри покладался на Нацсоцслужбу, яка **не забезпечила отримання результатів його опрацювання в повному обсязі** (останнє узагальнення інформації – станом на 22.10.2022).

Лише під час аналізу, на запит Рахункової палати, **Мінсоцполітики** **направило запит** та надало 20.04.2023 узагальнену інформацію від усіх структурних підрозділів ОДА (за винятком Херсонської ОДА), згідно з якою **всі заяви опрацьовані** (248,4 тис.), з них за 29,5 тис. заяв (11,9 відс.) у 16 областях допомогу на проживання не призначено переважно через відсутність зв'язку із заявниками або їх відмову від надання уточнених даних, необхідних для призначення допомоги на проживання.

Водночас **контрольною групою** Рахункової палати в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради у квітні 2023 року **виявлено неопрацьованих 155 заяв**, включених до Переліку Мінцифри, з яких за час аналізу опрацьовано та донраховано допомогу на проживання 147 заявникам **на суму 781,0 тис. гривень**. Така сама ситуація із заявами, поданими у подальшому через Портал Дія. Так, в УСЗН Обухівської райдержадміністрації виявлено, що **більше 50 справ** за заявами, які надійшли через Портал Дія з **жовтня по грудень 2022 року, станом на 15.03.2023 не опрацьовані**, робота

⁵⁴ Постанова Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1168.

щодо з'ясування необхідних даних для призначення допомоги на проживання розпочата лише під час проведення аналізу.

Надання з грудня 2022 року можливості зміни місця проживання/перебування ВПО через Портал Дія зменшило навантаження на уповноважені органи та не потребувало відвідування ВПО цих органів.

Проте у доопрацьованому в лютому 2023 року програмному забезпеченні ЄІССС не враховано, що при зміні місця проживання попередня довідка про взяття на облік ВПО скасовується, виплата допомоги на проживання призупиняється, а за новим місцем проживання формується лише нова довідка про взяття на облік ВПО. Зазначене призвело до припинення виплат **97239** одержувачам, які змінили місце проживання за допомогою Порталу Дія, подання численних скарг і додаткового звернення до уповноважених органів. Вирішення цієї проблеми ДП ІОЦ тривало майже два місяці і лише після доопрацювання в квітні 2023 року ЄІССС виплату допомоги на проживання відновлено автоматично без додаткового звернення **53899** одержувачам⁵⁵.

✓ Уповноваженими органами, особами, ЦНАП не забезпечено у повному обсязі належного виконання повноважень у частині взяття на облік та призначення допомоги на проживання ВПО, що призвело до непоодиноких випадків порушення норм порядків №№ 509, 332, несвоєчасного надання допомоги на проживання ВПО, або навпаки, несвоєчасного припинення її виплати, що спричинило переплати зокрема:

- не дотримано пункту 9 Порядку № 509 у частині взяття ВПО на облік у разі зміни фактичного місця проживання/перебування, без подання ними повторної заяви про взяття на облік і документів, зазначених в пунктах 3, 4 Порядку № 509;

- у повному обсязі не вноситься до ЄІБДВПО вся передбачена пунктом 5 Порядку № 509 і пунктом 4 Порядку № 646 інформація про ВПО, зокрема, дані про працевлаштування (навчання), освіту, посаду за останнім місцем роботи, місце навчання (виховання) дитини тощо;

- не дотримано пункту 7 Порядку № 509 в частині інформування ВПО під час видачі довідки про взяття на облік, зокрема, щодо можливості відновлення соціальних виплат; обов'язку повідомляти відповідні органи про зміну місця проживання або повернення до покинутого постійного місця проживання;

- не дотримано термінів видачі заявнику рішення про відмову у видачі довідки про взяття на облік у день подання ним заяви про взяття на облік, крім випадків, передбачених абзацом другим пункту 4 Порядку № 509;

- у процесі взяття на облік та призначення допомоги на проживання ВПО не застосовувалася єдина технологія прийому громадян, які звертаються за призначенням усіх видів соціальної допомоги, затверджена наказом Мінсоцполітики від 23 травня 2005 р. № 183 «Про впровадження в місцевих

⁵⁵ Станом на 01.05.2023.

органах праці та соціального захисту населення єдиної технології прийому громадян, які звертаються за призначенням усіх видів соціальної допомоги». Це б обмежило зловживання внаслідок використання «особливих» стосунків зі спеціалістами, які впливають на рішення відносно того чи іншого заявника.

Довідково. Відповідно до зазначеної єдиної технології прийом заяви про взяття на облік ВПО та заяви про надання їй допомоги на проживання, перевірка правильності її заповнення повинні здійснюватися фахівцями з прийому громадян, а опрацювання прийнятих заяв та прийняття рішення про призначення допомог – фахівцями з опрацювання заяв іншого структурного підрозділу;

- п'ятьма уповноваженими органами порушено від **двох днів до 4,5 місяців термін** призначення допомоги на проживання, визначений абзацом двадцять третім пункту 6 Порядку № 332 (10 робочих днів після подання заяви).

Зокрема, в Шевченківському відділі Львівської міської ради встановлено 26 випадків перевищення терміну призначення допомоги на проживання від 2 до **57 робочих днів** (у вересні-грудні 2022 року); в Центральному УСЗН Дніпровської міської ради – 15 випадків від **14 днів до 4,5 місяців**;

- двома уповноваженими органами вчасно **не припинялася** виплата допомоги на проживання після виключення територіальної громади з Переліку № 75, чим **не дотримано** абзац восьмий пункту 3 Порядку № 332, що зумовило **переплати в сумі 63,0 тис. гривень**. Так, в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради виплата допомоги не припинена **шести одержувачам**, переплата за якими становила **56,0 тис. грн**, з них одній особі, яка перемістилася із **Корюківської міської територіальної громади** Чернігівської області (виключена з Переліку №75 з **23.09.2022**), за три місяці в сумі **6,0 тис. грн**; аналогічно у **Франківському відділі Львівської міської ради** – **трьом ВПО** переплачено за **жовтень 2022 року 7,0 тис. гривень**. Також вказаним Департаментом **своєчасно не припинено** виплату допомоги на проживання **40 одержувачам** у зв'язку зі смертю, поверненням до покинутого місця проживання, виїздом за кордон тощо, що не узгоджується з пунктом 3 Порядку № 332 і призвело до **переплати у сумі 168 тис. грн**;

- УСЗН Дарницької райдержадміністрації **не дотримано вимоги абзацу двадцять четвертого пункту 6 Порядку № 332** в частині виплати допомоги на проживання, не отриманої за попереднім місцем обліку, що призвело до **недоплати ВПО в сумі 11,0 тис. гривень**. Так, ВПО Ю. не виплачена допомога на проживання за червень 2022 року в розмірі **5,0 тис. грн** (заявниця та син), незважаючи на наявність інформації про неотримання нею допомоги за попереднім місцем обліку за цей період; ВПО Л. – за березень – травень 2022 року в сумі **6,0 тис. грн** з аналогічних причин.

Довідково. Після підписання Акта в УСЗН Дарницької райдержадміністрації за зазначеними ВПО прийняті рішення про донарахування сум невиключених допомог, але ВПО Л. донараховано тільки за березень–квітень 2022 року **4,0 тис. грн**, недоплата за травень 2022 року – **2,0 тис. грн**;

• Центральним УСЗН Дніпровської міської ради **всупереч пункту 3 Порядку № 332 відмовлено ВПО в призначенні** допомоги на проживання, що спричинило **недоплату в сумі 16,0 тис. гривень**. Так, ВПО Н. відмовлено в призначенні допомоги із зазначенням підстави «адреса реєстрації не в зоні бойових дій або незруйноване житло», але особа зареєстрована в **с. Славгород Краснопільської територіальної громади Сумської області**, яке на момент подання заяви було включене в Перелік № 75.

Довідково. На час проведення аналізу заявнику призначено допомогу на проживання з 01.08.2022 по 31.03.2023 в розмірі 2,0 тис. грн в місяць;

• Департаментом соціальної політики Вінницької міської ради **несвоєчасно припинено** виплати допомоги **трьом одержувачам** за результатами перевірки Нацсоцслужби, чим **не дотримано абзац шостий пункту 5 Порядку № 332**, згідно з яким припинення виплати здійснюється з наступного місяця у разі відсутності ВПО за фактичним місцем проживання, що призвело до **переплати у сумі 6 тис. грн**, а також з **порушенням на 6-14 днів терміну**, визначеного **пунктом 6 Порядку № 509** (в день подання заяви), **37 особам** надано довідки про взяття на облік ВПО.

✓ **Існуючий механізм верифікації державних соціальних допомог, зокрема допомоги на проживання ВПО, та недостатня узгодженість дій залучених органів не дозволяють у повному обсязі перевірити достовірність інформації**, визначеної законодавством для їх призначення, нарахування та/або здійснення виплати, що **негативно впливає** на економність витрачання бюджетних коштів та **створює умови для виникнення переплат**, зокрема:

- **рекомендації за результатами** проведеної Мінфіном верифікації державних виплат у 2022 році надходили до уповноважених органів **11 разів**⁵⁶ у вигляді **трьох загальних файлів без деталізації** за видами – «Пільги», «Субсидії» та «Допомоги», до якого включені усі державні допомоги, у т. ч. допомога на проживання ВПО, із **запізненням на два–три місяці**.

Інформацію про результати опрацювання уповноваженими органами рекомендацій, наданих Мінфіном, Мінсоцполітики щоквартально **отримувало від Нацсоцслужби** для пересилання Кабінету Міністрів України⁵⁷, але Нацсоцслужбу **до обміну інформацією між Мінфіном та Мінсоцполітики** для здійснення верифікації та моніторингу державних виплат **не долучало** (Порядок обміну, затверджений наказом Мінфіну та Мінсоцполітики від 09 лютого 2022 р. № 56/83, зареєстрованим у Мін'юсті 23 лютого 2022 р. за № 251/37587).

Мінсоцполітики у процесі верифікації виконувало транзитну функцію, тобто передавало та отримувало інформацію, не аналізуючи її змісту. При цьому **лише на вимогу контрольної групи Рахункової палати Мінфін** на запит Мінсоцполітики⁵⁸ листом від 13.03.2023 № 26040-06-5/6744 надав інформацію про опрацювання в 2022 році рекомендацій, за результатами верифікації

⁵⁶ У березні 2022 року обмін не відбувався.

⁵⁷ На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 04.03.2021 № 8375/1/1-21.

⁵⁸ Лист від 03.03.2023 № 2654/0/2-23/56.

допомоги на проживання ВПО, згідно з якою сума до повернення за рекомендаціями із усунення невідповідностей даних у автоматизованих інформаційних системах, реєстрах, базах даних (понад 186 тис., або 90,2 відс. загальної кількості рекомендацій), які потребували коригування персональних даних одержувачів державних виплат та членів їх сімей, становила 457,5 тис. грн, із проведення додаткової перевірки правомірності отримання допомоги – 1779,8 тис. грн;

- **Методика верифікації допомоги на проживання ВПО**, якою визначаються етапи проведення верифікації ВПО, а перевірка достовірності інформації, що впливає на визначення права на одержання допомоги на проживання ВПО, здійснюється шляхом порівняння даних, наданих під час призначення реципієнту державних виплат Мінсоцполітики, з даними суб'єктів її надання (Мін'юст, Мінреінтеграції, МВС, ДПС, ДМС) **Мінфіном затверджена лише у квітні 2023 року.**

Довідково. Мінсоцполітики листами від 27.01.2023 № 1069/0/2-23/56 і від 01.03.2023 № 2502/0/2-23/56 проект наказу погоджено без зауважень, Мінфіном 07 квітня 2023 р. затверджено наказ № 178, зареєстрований в Мін'юсті 25 квітня 2023 р. за № 667/39723.

Наказом Мінсоцполітики від 11 квітня 2022 р. № 129, зареєстрованим в Мін'юсті 03 травня 2022 р. за № 490/37826, затверджено Порядок опрацювання рекомендацій за результатами верифікації державних виплат;

- **у серпні 2022 року одноразово** на виконання доручення Віцепрем'єр-міністра – Міністра цифрової трансформації України, ДП ІОЦ і Адміністрацією Держприкордонслужби здійснено **обмін інформацією** про перетин державного кордону особами, які отримують допомогу на проживання ВПО станом на 10.08.2022. За результатами обміну виявлено факти перетину кордону без повернення 151 123 ВПО, з них за чинними справами 94 042 осіб, більше третини яких перебували за кордоном понад 90 днів, а 4,8 відс. – 150 днів.

Отже, за розрахунками, лише за чинними справами **неправомірно** виплачено 892,5 млн грн допомоги, що є втратами державного бюджету і, наприклад, еквівалентно вартості 8750 квадрокоптерів DJI Mavic 3 Pro Fly More Combo⁵⁹, або 610 дронів-камікадзе⁶⁰, або 5 ударних БПЛА Bayraktar TB2⁶¹ для потреб ЗСУ.

Інформація щодо припинення виплат за такими справами відсутня. Рух населення у зв'язку з продовженням бойових дій на території України продовжується. При цьому процес надання статусу ВПО і допомоги на проживання майже повністю цифровізований, проте можливість перевірок місць фактичного перебування ВПО обмежена, внаслідок чого **підвищено ризику нових переплат та втрат бюджетних коштів.**

⁵⁹ Сайт «Інтернет-магазин Грелка» [Електронний ресурс]. Доступний з: <https://grelka.com.ua/dji-mavic-3-pro-fly-more-combo-dji-rc-kvadrokopter>

⁶⁰ Сайт «Вікна» [Електронний ресурс]. Доступний з: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/dron-kamikadze-harakterystyky>

⁶¹ Сайт «Фінанси в Україні» [Електронний ресурс]. Доступний з: <https://finance.ua/saving/bayraktar-cena-vozmozhnosti>

Так, у Центральному УСЗН Дніпровської міської ради встановлено **випадок надання допомоги** на проживання **ВПО К.**, який засобами Порталу Дія 29.04.2022 подав комплексну заяву про взяття на облік та надання допомоги на проживання **на себе і двох дітей**, які відповідно до звернення його дружини з **19.03.2022** перебували з нею в м. Батумі (Грузія). ВПО К. внаслідок надання **недостовірних даних з березня по грудень 2022 року** отримав **60,0 тис. грн** допомоги на проживання.

Довідково. На дату аналізу уповноваженим органом вирішувалося питання про притягнення одержувача до відповідальності за **статтею 190 Кримінального кодексу України** (ознаки шахрайства).

3.2.3. Рекомендації

Рахункова палата рекомендує

Кабінету Міністрів України:

оптимізувати повноваження у частині забезпечення соціального захисту ВПО, покладені на Мінсоцполітики та Мінреінтеграції, згідно з положеннями про ці міністерства, уникаючи їх дублювання;

надати доручення Мінсоцполітики і Держстату запровадити періодичну статистичну звітність про стан набуття особами статусу ВПО, надання їм допомоги на проживання;

вжити заходів щодо регулярного обміну Мінсоцполітики з Адміністрацією Держприкордонслужби інформацією про перетин державного кордону особами з числа, які отримують допомогу на проживання;

надати доручення Мінсоцполітики і Мінцифри забезпечити дієвий контроль за взяттям через Портал Дія на облік як ВПО осіб, які відповідно до Закону № 1706 залишили або покинули своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації тощо;

надати доручення Мінсоцполітики і МОЗ узгодити позицію щодо необхідності проходження ВПО з інвалідністю огляду після закінчення строку дії довідки МСЕК та визначити критерії, що встановлюють обставини, за яких такий огляд не проходять.

Мінсоцполітики:

забезпечити автоматизований обмін електронними даними між інформаційними ресурсами Мін'юсту щодо підтвердження даних про смерть ВПО згідно з відомостями Державного реєстру актів цивільного стану громадян;

забезпечити дієвий контроль за отриманням через Портал Дія статусу ВПО особами, які переміщуються в межах тимчасово окупованих територій або з неокупованої на окуповану територію, і своєчасне реагування на такі випадки з прийняттям відповідних рішень;

впровадити у ЄІССС функції автоматичного зменшення розміру допомоги на проживання ВПО з інвалідністю після закінчення строку дії довідки МСЕК.

3.3. Оцінка стану фінансового забезпечення виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»

На всіх стадіях бюджетного процесу Мінсоцполітики як головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми за КПКВК 2501480 у 2022 році в умовах воєнного стану не забезпечено здійснення належної оцінки ефективності програми, яка передбачає заходи з моніторингу, аналізу та контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів, що не узгоджується із вимогами частини шостої статті 20 Бюджетного кодексу України.

Через організаційно-правові недоліки механізму надання допомоги на проживання, технічні проблеми у функціонуванні окремих програмно-технічних комплексів, зокрема Порталу Дія, недостатню оперативність та обґрунтованість прийняття управлінських рішень у частині планування та використання бюджетних коштів за цією бюджетною програмою на кінець 2022 року не використано 4,1 із 57,6 млрд грн, а їх перерозподіл на інші бюджетні програми Міністерством не ініціювався. Це свідчить про неефективне управління бюджетними коштами і створило додаткове навантаження на кошти державного бюджету у 2023 році, пов'язане із необхідністю погашення «боргів» з виплати допомоги на проживання, починаючи з березня 2022 року, одержувачам, яким не вдалося зареєструватися через Портал Дія до 30.04.2022.

Існуюча схема управління бюджетними коштами на цю мету за відсутності контролю і обміну інформацією Мінсоцполітики з уповноваженими органами щодо сум переплат внаслідок неправомірно/повторно отриманої грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО та заходів, що здійснюються останні для їх обліку і погашення, створила високі ризики неповернення переплат, суми яких більшість уповноважених органів навіть не відображали в обліку.

Як наслідок, Рахунковою палатою в п'яти із семи охоплених аналізом уповноважених органах встановлено наявність непогашених 2783,7 тис грн переплати допомоги на проживання ВПО, із яких є ризик неповернення 551,4 тис. грн, або майже кожної п'ятої гривні, що виникли у зв'язку з несвоєчасним припиненням виплат, зокрема, через смерть одержувачів.

У Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради на початок і кінець 2022 року не відображено в бухгалтерському обліку переплати грошової допомоги на суму 496,3 тис. грн (37 осіб) та 415,6 тис. грн (29 осіб) відповідно, які виникли у 2014–2022 роках, що суперечить нормам частини п'ятої статті 9 Закону № 996, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства і призводить до викривлення фінансової звітності.

Зміни до паспорта бюджетної програми за КПКВК 2501480 упродовж 2022 року не вносилися, що призвело до неузгодження планових та

фактичних показників, а звіт про його виконання оприлюднено у кінці березня, або більш як на місяць пізніше термінів, визначених частиною п'ятою статті 28 Бюджетного кодексу України. Результативні показники звіту про виконання паспорта за 2022 рік всупереч пункту 6 Загальних вимог є розрахунковими (кількість одержувачів з числа ВПО та середньомісячний розмір допомоги на проживання) та не підтверджені звітністю, що не гарантує Уряду впевненості у надійності відображення реального стану виконання цієї бюджетної програми.

3.3.1. Законодавча база

Фінансове забезпечення прав і свобод ВПО за рахунок бюджетних коштів здійснюється відповідно до бюджетного законодавства. **Заходи щодо забезпечення прийому, проїзду, розміщення та облаштування вимушених переселенців є видатковими зобов'язаннями України та органів місцевого самоврядування відповідно до їх компетенції щодо забезпечення соціальних прав і гарантій громадян України (стаття 15 Закону № 1706).**

Відповідно до Бюджетного кодексу України **головний розпорядник коштів за бюджетною програмою забезпечує цільове та ефективне використання коштів** протягом усього строку реалізації програми, розробляє та **забезпечує затвердження порядку використання коштів (за потреби)** (стаття 20); **складає бюджетний запит (стаття 35)** відповідно до вимог, визначених Інструкцією з підготовки бюджетних запитів, затвердженою наказом Мінфіну від 06 червня 2012 р. № 687, зареєстрованим в Мін'юсті 22 лютого 2023 р. № 322/39378 у терміни та порядку, встановленими Мінфіном; **після закінчення бюджетного періоду усі бюджетні призначення за цією програмою втрачають чинність (стаття 23).**

Управління бюджетними коштами, виділеними на надання грошової допомоги/допомоги на проживання за КПКВК 2501480, у 2022 році здійснювалося за двома механізмами:

➤ **у січні – березні – децентралізовано (для забезпечення виплати грошової допомоги Мінсоцполітики визначило розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня структурні підрозділи ОДА, включило їх до власної мережі за КПКВК 2501480 і спрямовувало асигнування цим розпорядникам на підставі поданих ними заявок уповноважених органів щодо потреби у коштах для виплати грошової допомоги одержувачам (Порядок № 505). Згідно з затвердженою Мінсоцполітики мережею розпорядниками коштів нижчого рівня визначено 25 структурних підрозділів ОДА, а на рівні адміністративно-територіальних одиниць – 332 уповноважені органи, які фактично належать до сфери управління інших головних розпорядників;**

➤ **з квітня – централізовано (щомісяця до 3, 13 і 23 числа на підставі реєстру ВПО для виплати допомоги, сформованого ДП ІОЦ, Мінсоцполітики здійснює перерахування бюджетних коштів АТ «Ощадбанк», який не пізніше ніж протягом наступного робочого дня з дня отримання коштів перераховує їх на банківські рахунки банків, в яких відкрито рахунки одержувачів з числа ВПО (пункти 4, 5, 8 Порядку використання коштів).**

Порядок формування результативних показників бюджетних програм, складання їх паспорта та звіту з виконання визначені **Загальними вимогами і Правилами**. Процедури складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ та планів використання бюджетних коштів врегульовано **Порядком № 228**.

На період воєнного стану, введеного Указом № 64, головні розпорядники коштів державного бюджету забезпечують внесення змін до паспортів бюджетних програм у місячний строк після внесення змін до розпису державного бюджету в установленому порядку (підпункт 2 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 р. № 267 «Деякі питання затвердження фінансових документів та казначейського обслуговування в умовах воєнного стану»).

Як виняток, у 2023 році головні розпорядники складають звіти про виконання паспортів бюджетних програм на 2022 рік, в яких зазначаються усі завдання та напрями, визначені у затвердженому паспорті бюджетної програми, а також додають завдання та напрями, які виконувалися в рамках бюджетної програми у 2022 році відповідно до управлінських рішень, прийнятих в умовах воєнного стану, з додаванням відповідних результативних показників, які характеризують виконання доданих завдань бюджетної програми, та відповідних пояснень (пункт 4 Правил у ред. з 21.02.2023).

Звіти про виконання паспортів бюджетних програм за звітний період головні розпорядники оприлюднюють шляхом розміщення на своїх офіційних сайтах протягом трьох робочих днів після подання річної бюджетної звітності (частина п'ята статті 28 Бюджетного кодексу України). Згідно з пунктом 22 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України встановлено, що в умовах воєнного стану або для здійснення згідно із законом заходів загальної мобілізації частина п'ята статті 28 **не застосовується**.

Порядком № 1596 врегульовано механізм виплати банками коштів одержувачам, підстави припинення зарахування коштів на рахунки одержувачів та повернення таких коштів на рахунки уповноважених органів.

Методичними рекомендаціями з обліку усіх видів допомог, якими, зокрема, визначено порядок обліку заборгованості за соціальними виплатами та її погашення, розрахунків з відшкодування завданих збитків у разі, якщо суми переplat (збитків) виникли з вини працівників уповноважених органів, потенційних (очікуваних) сум відшкодування збитків, покладено на уповноважені органи контроль за правильністю нарахування та виплати соціальних допомог.

3.3.2. Виявлений стан справ

З часу запровадження у 2015 році бюджетної програми за КПКВК 2501480 **планові обсяги бюджетних призначень** практично **не змінювались і становили щонайменше 3 млрд грн**, оскільки одночасно із зменшенням кількості одержувачів зростав розмір грошової допомоги для осіб та дітей з інвалідністю, що залежав від прожиткового мінімуму.

На 2022 рік початкова потреба в коштах на надання грошової допомоги становила **3 110 677,9 тис. грн**, у основу розрахунку якої покладено інформацію щодо кількості одержувачів грошової допомоги станом на 01.07.2021 за даними інтегрованої системи обробки інформації ВПО (170553 одержувачів).

Бюджетний запит за КПКВК 2501480 на 2022 рік, сформований у сумі **3051573,3 тис. грн** у межах доведених граничних обсягів на рівні, який відповідав обсягам затверджених бюджетних призначень на 2021 рік, становив **98,1 відс. потреби** на цю мету.

Необхідність збільшення видатків у бюджетному запиті обґрунтовано підвищенням прожиткового мінімуму, від розмірів якого залежали розміри грошової допомоги окремим категоріям одержувачів. З урахуванням задоволеної потреби (98,1 відс.) кошти передбачалося спрямувати на виплату грошової допомоги на загальну суму 3051547,9 тис. грн для 167311 одержувачів із середньомісячним розміром допомоги 1519,9 грн і відшкодування поштових витрат на суму 25,4 тис. гривень.

Бюджетні призначення за КПКВК 2501480 на 2022 рік затверджені Мінсоцполітики як головному розпоряднику та відповідальному виконавцю **Законом № 1928** у сумі **3 051 573,3 тис. грн**, або відповідно до **бюджетного запиту**, а показники річного та помісячного розписів бюджету за цей період передбачали **майже планомірний розподіл сум** впродовж року (від 26,1 відс. у I кварталі до 24,6 відс. у II – IV).

Паспорт бюджетної програми на 2022 рік затверджено наказом Мінсоцполітики від 03 лютого 2022 р. № 71 за погодженням заступника Міністра фінансів України⁶² у терміни, встановлені Бюджетним кодексом України.

Згідно з паспортом **метою програми** визначено державну підтримку ВПО; **завданням** – надання їм грошової допомоги. **При формуванні паспорта** програми на 2022 рік у межах незмінного порівняно з бюджетним запитом загального обсягу видатків, з метою наближення планової кількості сімей до фактичної станом на 01.07.2021, яка була скорочена при складанні бюджетного запиту, **змінено всі результативні показники**, а саме: збільшено показники затрат та продукту (на 2389 сімей) із одночасним зменшенням середньомісячного розміру допомоги на сім'ю. Зазначене дозволило забезпечити показник якості на рівні 100 відсотків. Крім того, цьому сприяло зменшення фактичного середньомісячного розміру грошової допомоги на сім'ю, що склався у 2021 році, у сумі 1480,1 грн, порівняно з наведеним у бюджетному запиті плановим показником за 2021 рік (1488,6 гривень).

У зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ, втратою чинності Порядком № 505 та прийняттям Порядку № 332 **протягом 2022 року відбулися зміни обсягів бюджетних призначень** за програмою, а саме:

- скорочено видатки споживання за КПКВК 2501480 на **305157,4 тис. грн** які перерозподілено на КПКВК 3511030 «Резервний фонд» (Постанова № 401);

⁶² Лист погодження від 01.02.2022 за № 09020-18-5/3096.

- додано **54 900 887,3 тис. грн**, у т.ч. **10 000 000 тис. грн** за рахунок резервного фонду (Постанова № 332), 12 536 664,3 тис. грн (Закон № 2280) і 32 364 223 тис. грн (Закон № 2385) – загального фонду державного бюджету.

У результаті уточнений плановий обсяг видатків за програмою в цілому становив **57 647 303,2 тис. грн**, або майже **в 19 разів більше**, ніж на початок року. Крім того, станом на 22.07.2022 змінено структуру помісячного розпису асигнувань державного бюджету за КПКВК 2501480, зокрема, найменші обсяги річних асигнувань передбачалися у I кварталі (1,4 відс. річних сум), найбільші – у II (40,4 відс.), у III і IV (29,2 і 29,0 відс. відповідно). При цьому **Мінсоцполітики економічні обґрунтування і розрахунки обсягів додаткових видатків до проектів нормативно-правових актів не склалися.**

Водночас зміни до паспорта бюджетної програми на 2022 рік Мінсоцполітики не вносилися, що призвело до **неузгодження планових і фактичних показників виконання бюджетної програми.**

Довідково. За поясненням Мінсоцполітики, Мінфіном довідки про внесення змін до розпису державного бюджету до Міністерства не подавалися, як наслідок, зміни до паспорта програми за КПКВК 2501480 у 2022 році не вносились.

Такий стан справ, унормований Мінфіном лише у лютому 2023 року (пункт 4 Правил у ред. з 21.02.2023), вплинув на **своєчасність та якість складання звіту про виконання** паспорта за цією програмою, зокрема:

- звіт про виконання паспорта бюджетної програми за КПКВК 2501480 на 2022 рік, підписаний 28.03.2023 Першим заступником Міністра соціальної політики України та опублікований на офіційному сайті Мінсоцполітики у кінці березня, або **більш як на місяць пізніше термінів**, визначених частиною п'ятою статті 28 Бюджетного кодексу України (дата фактичного подання консолідованої звітності – 16.02.2023);

- як результативні показники щодо використання коштів на виплату допомоги на проживання ВПО застосовувалися **розрахункові, а не фактичні дані, які не відображають реального стану виконання** бюджетної програми, чим не дотримано вимоги пункту 6 Загальних вимог, якими визначено, що результативні показники мають підтверджуватися, зокрема, фінансовою та іншою звітністю, даними бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, на що вказувала Рахункова палата за результатами попередніх контрольних заходів.

Так, **показник одночасно затрат і продукту «середньомісячна кількість одержувачів»** (1537,1 тис. осіб) розрахований із використанням даних в поданнях на перерахування коштів для виплати допомоги на проживання, **показник ефективності «середньомісячний розмір допомоги на проживання на 1 одержувача» (3 816,4 грн)** – шляхом поділу середньомісячної суми виплаченої допомоги на середньомісячну кількість одержувачів. Водночас аналіз засвідчив, що упродовж 2022 року мали місце непоодинокі випадки щомісячного включення частини одержувачів до зазначеного вище подання, але кошти їм так і не були виплачені. Крім того, у Мінсоцполітики відсутні дані щодо фактичної кількості одержувачів, які отримали допомогу в 2022 році. Загальний стан та динаміка показників, що

характеризують планування та використання коштів у 2020–2022 роках за КПКВК 2501480, наведено у додатку 3 до Звіту.

Відсутність обґрунтувань і розрахунків за обсягами та періодами здійснення додаткових видатків на надання допомоги на проживання, затримки в призначенні та виплаті допомоги на проживання призвели до неможливості освоєння в повному обсязі запланованих в кошторисі сум видатків за КПКВК 2501480. Незважаючи на сталу тенденцію до збільшення кількості одержувачів, середньомісячний розмір профінансованої допомоги на проживання на 1 одержувача **навпаки постійно зменшувався** (з 6,1 тис. грн у квітні до 3,2 тис. грн у грудні).

Як наслідок, у **більшості** періодів **обсяги запланованих видатків перевищували суми нарахованої до виплати допомоги**, зокрема у першому півріччі **перевищення** було найбільшим (**19,4 відс.**), і хоча надалі **цей показник** поступово зменшувався (за підсумками 9 місяців – **11,2 відс.**), тенденції залишилися незмінними і за підсумками **2022 року – 5,9 відс.** (за винятком періоду січень–травень, коли **дефіцит кошторисних призначень становив 10,3 відс.**, або 1 091 667,5 тис. гривень).

Починаючи з другого півріччя 2022 року **прослідковувалась стійка тенденція неможливості освоєння у повному обсязі асигнувань** за програмою, але **Мінсоцполітики**, як головним розпорядником коштів, **не було ініційовано перерозподілу зайвих сум за КПКВК 2501480** на інші бюджетні програми, як **передбачено статтею 23 Бюджетного кодексу України**. Як результат, неосвоєними на кінець 2022 року залишилися **4 158 676,4 тис. грн бюджетних асигнувань**, які після закінчення бюджетного року втратили чинність, що свідчить про **неефективне управління коштами**.

Таблиця 2

Показники виконання бюджетної програми за КПКВК 2501480 у 2022 році

тис. грн

Показники	Заборгованість на початок періоду		Уточнені кошторисні призначення	Спрямовано відкритих асигнувань	Касові видатки	Нарахована до виплати допомоги	Повернуто до бюджету в кінці періоду	Заборгованість на кінець періоду	
	Дебіт.	Кред.						Дебіт.	Кред.
Разом	25208,2	–	57647303,2	53492009,6	53488626,8	54349256,7	3382,8	24298,5	–
у тому числі за рівнем розпорядників									
розпорядники нижчого рівня	25208,2	–	693766,8	693766,8	693298,9	763626,8	467,9	24298,5	–
Мінсоцполітики	–	–	56953536,4*	52798242,8	52795327,9	53585629,9	2914,9	–	–

* з них 19,1 тис. грн зарезервовано на оплату послуг з доставки грошової допомоги за зверненнями уповноважених органів, що розташовані на територіях, які на початку 2022 року були тимчасово окуповані, а згодом деокуповані.

Початково весь обсяг запланованих видатків за програмою було передбачено в **кошторисі Мінсоцполітики**. Після перерозподілу у **I кварталі 2022 року 22,9 відс.** (699 378,4 тис. грн) річного обсягу запланованих видатків **розпорядникам** коштів нижчого рівня, за заявленою ними потребою (обчисленою як різниця між загальною сумою видатків на виплату грошової допомоги, визначеною в заявках, поданих до 10 та 20 числа в січні, лютому та

березні 2022 року, і залишком на рахунках уповноважених органів), у кошторисі Мінсоцполітики залишалось 77,1 відс. (2 352 194,9 тис. гривень).

Після прийняття **Порядку № 332** Мінсоцполітики у період з квітня по грудень 2022 року **відізнано раніше відкриті асигнування розпорядникам коштів нижчого рівня у сумі 5 611,6 тис. грн і внесено зміни до кошторисів. За підсумками 2022 року із загального обсягу запланованих за програмою видатків структурним підрозділам ОДА розподілено 1,2 відс. для виплати грошової допомоги, решта передбачалися в кошторисі Мінсоцполітики для забезпечення централізованого надання допомоги на проживання.**

Аналіз засвідчив, що **фактичний механізм використання коштів** за програмою на надання допомоги на проживання ВПО **дещо відрізнявся від затвердженого** Постановою № 332.

Так, за рішенням Мінсоцполітики щомісяця змінювались **терміни формування реєстрів ВПО, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, та їх кількість.** Як наслідок, **перерахування коштів від Мінсоцполітики до АТ «Ощадбанк» здійснювалось переважно від п'яти до дев'яти разів на місяць, замість визначених трьох.**

Уповноважені органи на підставі повідомлення від ДП ІОЦ про проведення нарахування у відповідних виплатних періодах⁶³ виконували нарахування допомоги на проживання, за результатами якого формувалися списки на її виплату. Наприклад, зазначені списки квітня (з урахуванням нарахувань за березень) формувались **за дев'ять періодів** (1–5 періоди – до 06, 10, 15, 20, 24, 28 квітня, 6–9 до 02, 06, 11, 19 травня), **травня – за один (основний), червня – за два (основний та додатковий).** Тільки з липня нарахування проводилось за трьома періодами (один основний та два додаткових), як передбачено Порядком № 332, але **встановлені терміни (щомісяця до 02, 12 і 22 числа) у непоодиноких випадках не дотримувались на 1–5 днів.** Надалі на регіональному рівні формувались реєстри ВПО, що звернулися за виплатою допомоги на проживання, які передавались ДП ІОЦ. Реєстри, які пройшли перевірку, передавались до Мінсоцполітики, яке у міру їх отримання готувало подання на перерахування коштів для виплати допомоги на проживання і платіжні доручення на перерахування коштів АТ «Ощадбанк».

У 2022 році в цілому за програмою **спрямовано відкритих асигнувань у сумі 53492009,6 тис. грн, або 92,8 відс. плану, у т. ч. розпорядникам коштів нижчого рівня – 693766,8 тис. грн, або 100 відс., Мінсоцполітики – 52798242,8 тис. грн, або 92,7 відс. плану.**

При цьому Мінсоцполітики спрямування відкритих асигнувань здійснювалось з певними **недоліками, а саме не враховувались наявні на рахунку за КПКВК 2501480 кошти повернутої допомоги на проживання, за якими вже здійснено відновлення касових видатків.** Такі кошти враховувались лише один раз на місяць у обсязі відновлених касових видатків у попередньому місяці, що свідчить про **неефективне управління бюджетними коштами за**

⁶³ За погодженням з Мінсоцполітики.

програмою. Наприклад, за наявності дефіциту бюджетних призначень у травні 2022 року, при розподілі відкритих асигнувань 31.05.2022 не враховані наявні залишки коштів у сумі **130241,6 тис. гривень**.

Мінсоцполітики моніторинг стану виплати грошової допомоги/допомоги на проживання не здійснювало, інформацію щодо її невиконання у 2022 році, не збирало. Як встановлено аналізом, сума спрямованих розпорядникам коштів нижчого рівня і Мінсоцполітики відкритих асигнувань на 69 860 тис. грн і 787 387,1 тис. грн відповідно була меншою за нараховані (за даними програмного забезпечення) до виплати одержувачам суми грошової допомоги/допомоги на проживання, але Міністерство не вживало заходів щодо виправлення причин неперерахування коштів одержувачам.

У 2022 році одержувачам з числа ВПО розпорядниками нижчого рівня та Мінсоцполітики перераховано **53 488 626,8 тис. грн**, або **99,99 відс.** відкритих асигнувань, **3 382,8 тис. грн** в кінці року повернуто до бюджету, з них розпорядниками коштів нижчого рівня – **467,9 тис. грн**, що пов'язано з поверненням на рахунки уповноважених органів частини раніше виплачених сум грошової допомоги, починаючи з квітня 2022 року.

Аналізом встановлено, що Мінсоцполітики фактично не здійснювало моніторинг залишків коштів на рахунках розпорядників нижчого рівня після квітня 2022 року, а відкликання спрямованих відкритих асигнувань здійснювало лише у разі звернення розпорядника коштів нижчого рівня, що призводило до відволікання коштів державного бюджету.

Аналіз руху коштів за програмою засвідчив, що починаючи з травня 2022 року на рахунок Мінсоцполітики повернуто **652 703,1 тис. грн** допомоги на проживання, у т. ч.:

- одержувачами з числа ВПО (добровільно або на вимогу уповноважених органів) – **28 359,1 тис. грн** неправомірно, або повторно отриманої допомоги;
- АТ «Ощадбанк» – **624 344,0 тис. грн** не зарахованих на рахунки одержувачів сум допомоги на проживання.

Водночас відображення цих операцій в обліку Міністерства за контрагентами здійснювалось з певними недоліками, а саме при загальній коректній сумі повернутих коштів спостерігалось завищення сум операцій за розрахунками з АТ «Ощадбанк» (щонайменше на загальну суму **157,4 тис. грн**) і відповідне заниження на цю ж суму операцій за розрахунками з одержувачами допомоги на проживання ВПО.

Довідково. За поясненням Міністерства, зазначене зумовлено тим, що повернення коштів банками здійснюється за кожним одержувачем окремо (до 5000–6000 осіб в окремих виписках ДКСУ), а групування коштів з відповідним відображенням в обліку здійснюється працівниками Мінсоцполітики в ручному режимі (арифметичний підрахунок), без можливості звірки суми повернутих коштів з АТ «Ощадбанк», та уповноваженими органами.

Аналізом причин повернення значних сум допомоги на проживання від АТ «Ощадбанк» встановлено непоодинокі випадки повернення за різними періодами та регіонами від **3 до 5 відс.** перерахованих сум через відсутність збігу інформації щодо одержувачів допомоги на проживання ВПО (реквізитів

рахунку, особистих даних тощо). При цьому **уповноваженими органами, за відсутності контролю Мінсоцполітики, не вживалися дієві заходи щодо усунення таких розбіжностей** (в окремих випадках це було пов'язано з недоліками програмного забезпечення ЄІССС), а **нараховані** таким одержувачам суми допомоги на проживання **надалі перераховувались, а потім знову повертались** від АТ «Ощадбанк», що свідчить про **неефективне управління коштами**. Так, Рахунковою палатою такі випадки встановлено у **трьох з семи** уповноважених органах за **298 одержувачами**, на рахунки яких у різні періоди 2022 року було перераховано **3494,0 тис. грн**, зокрема в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради 244 одержувачам на суму **2997 тис. гривень**.

Обсяги дебіторської заборгованості за програмою щодо сум переплати (збитків при встановленні вини працівника уповноваженого органу) грошової допомоги, зазначені уповноваженими органами у ф. № 7д (загальний фонд), на початок і кінець 2022 року становили 25208,2 і 24298,5 тис. грн і впродовж року зменшилася лише на 3,6 відс., станом на 31.12.2022 14902,3 тис. грн обліковувалися як прострочені і 162,5 тис. грн – списані.

Інформація про суми іншої дебіторської та кредиторської заборгованості за програмою, що відображена уповноваженими органами у довідці про заборгованість⁶⁴, яка не включена у форму № 7д, Мінсоцполітики не узагальнюється.

На початок 2022 року дебіторська заборгованість з виплати грошової допомоги рахувалась у 62 уповноважених органах 13 областей і м. Києва, на кінець – у 58 уповноважених органах 12 областей, **найбільші обсяги** якої за регіонами як на початок, так і на кінець 2022 року зафіксовані в **Донецькій** (13686,8 і 13710,4 тис. грн відповідно), тобто **понад 50 відс. загального обсягу**, Харківській областях (8571,5 і 8893,0 тис. грн) і м. Києві (1040,4 тис. грн на початок року). У розрізі уповноважених органів на початок 2022 року дебіторська заборгованість в розмірі **більше 1 млн грн** становила в семи уповноважених органах (5 – в Донецькій області, 1 – м. Харків, 1 – м. Київ), на кінець 2022 року – в **чотирьох уповноважених органах** (3 – Донецька область, 1 – м. Харків).

Водночас уповноважені органи **11 регіонів** у 2022 році **наявність заборгованості не відображали взагалі** (ф. № 7д), а більшість тих, що звітували, розміщувалися у **Донецькій** (на початок 2022 року – 17, на кінець – 18), **Дніпропетровській** області (7), найменше – **Полтавській, Харківській та м. Києві** (від 1 до 4), що свідчить про **відсутність системності у відображенні в звітності дебіторської заборгованості, яка фактично мала місце з виплати грошової допомоги**.

⁶⁴ Згідно з пунктом 12 розділу 4 Порядку № 44 до зазначеної довідки включається інформація, зокрема, про заборгованість за виплатою допомог громадянам; іншу заборгованість; інші розрахунки, а також кредиторську заборгованість за бюджетними зобов'язаннями, не взятими на облік органами Казначейства.

На підтвердження цього контрольною групою Рахункової палати в Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради встановлено невідображення в бухгалтерському обліку на початок і кінець 2022 року переоплати грошової допомоги на суму **496,3 тис. грн** (37 осіб) і **415,6 тис. грн** (29 осіб) відповідно, які виникли у **2014–2022 роках**. Зазначене суперечить нормам частини п'ятої статті 9 Закону № 996, що згідно зі статтею **116 Бюджетного кодексу України** є порушенням бюджетного законодавства і призводить до викривлення фінансової звітності.

Разом з тим невідображення в бухгалтерському обліку переоплати допомоги на проживання, починаючи з квітня 2022 року, пояснюється її централізованою виплатою через Мінсоцполітики, а документи, які засвідчують виникнення переоплати, знаходяться в уповноважених органах.

Довідково. Відповідно до пункту 5.3 Методичних рекомендацій з обліку усіх видів допомог дебіторська заборгованість відображається на рахунках бухгалтерського обліку в повному розмірі на підставі документів, що засвідчують її виникнення.

Аналізом в п'яти⁶⁵ з семи уповноважених органів встановлено наявність непогашених сум переоплати допомоги на проживання ВПО у сумі **2783,7 тис. грн**, із яких є ризик неповернення **551,4 тис. грн**, або майже кожної п'ятої гривні, що виникли у зв'язку з несвоєчасним припиненням виплат, зокрема через смерть одержувачів. Це частково обумовлено тим, що у **2022 році** більшість банків відмовляли уповноваженим органам в поверненні на рахунок Мінсоцполітики коштів допомоги на проживання, зарахованих на рахунок одержувача з місяця, наступного за місяцем його смерті, у зв'язку з тим, що норми Порядку № 1596 не передбачають повернення зазначених коштів на рахунок Мінсоцполітики, таке повернення можливе лише на рахунок уповноваженого органу (пункт 18).

Довідково. З метою врегулювання цієї проблеми Мінсоцполітики вжито заходів при затвердженні у 2023 році Порядку № 1475, яким унормовано механізм використання коштів державного бюджету на надання допомоги на проживання ВПО. Згідно з цим Порядком, у разі надходження до банку, в якому відкрито рахунок одержувача, відомостей, зокрема, про смерть ВПО, такий банк зобов'язаний припинити зарахування коштів на рахунок одержувача з місяця, наступного за місяцем смерті ВПО, а суми зарахованих на такий рахунок коштів, які не були використані ВПО, повернути на рахунок Мінсоцполітики. При цьому його нормами не уточнено, що поверненню мають підлягати лише суми допомоги на проживання, зарахованої на поточний рахунок, починаючи з місяця, наступного за місяцем смерті одержувача, що зумовлює безпідставне повернення на рахунок Мінсоцполітики у разі смерті одержувачів з числа ВПО усіх коштів, зарахованих на законних підставах на їх поточні рахунки.

Найбільш поширені причини виникнення переоплат: **подвійна виплата допомоги** (здійснена різними уповноваженими органами або у зв'язку з поданням та реєстрацією двох заяв через Портал Дія, одна з яких опрацьовувалася централізовано, а інша уповноваженим органом); **несвоєчасне**

⁶⁵ Лівобережне УСЗН Дніпровської міської ради (325,5 тис. грн), Центральне УСЗН Дніпровської міської ради (1497,5 тис. грн), Франківський відділ Львівської міської ради (44 тис. грн, з них станом на 19.06.2023 не погашено 25,0 тис. грн), УСЗН Дарницької райдержадміністрації (62,0 тис. грн), Департамент соціальної політики Вінницької міської ради (854,7 тис. грн).

припинення уповноваженими органами виплати допомоги (у зв'язку зі зняттям з обліку або смертю ВПО, за результатами верифікації); **недоліки програмного забезпечення** (непроведення автоматичного припинення виплати одержувачам, які через застосунок Портал Дія знялись з обліку як ВПО, у зв'язку з виключенням територіальної громади з Переліку № 75, зменшення розміру допомоги особам, які досягли повноліття) тощо.

Аналіз в уповноважених органах засвідчив, що засоби ЄІССС дають змогу **формувати реєстри переplat** за певний період, особовими справами одержувачів і сумами переplати допомоги на проживання ВПО. Проте **інформація у ЄІССС є неповною**, оскільки відомості про добровільно повернуті одержувачами суми переplat не вносяться, а за окремими особовими рахунками відсутня інформація про наявні суми переplat. Наприклад, станом на 31.03.2023 у Департаменті соціальної політики Вінницької міської ради обліковується **854,7 тис. грн** переplати допомоги на проживання (за даними управлінського обліку), з них відомості **щодо 260,0 тис. грн**, або 30,3 відс. відсутні в ЄІССС, що створює **високі ризики її неповернення**.

Відсутність між Міністерством та уповноваженими органами **обміну інформацією** про суми неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання ВПО, **повернуті** громадянами/банками (за вимогою) **на рахунок Мінсоцполітики**, створює **ризики завищення даних про суми переplat** допомоги на проживання в уповноважених органах.

Довідково. Під час проведення аналізу Міністерством розпочато вжиття заходів щодо вирішення цієї проблеми. Так, у доповідній записці начальника управління бухгалтерського забезпечення – головного бухгалтера від 08.03.2023 № 33/0/25-23/181 Державному секретарю щодо відсутності контролю за поверненням одержувачами помилково (надміру) виплаченої допомоги зазначено, що зокрема, вимоги про повернення помилково (надміру) виплаченої допомоги формуються уповноваженими органами, а між Міністерством та відповідними органами немає обміну інформацією щодо повернутих коштів одержувачами допомоги та запропоновано доручити Директорату адресної соціальної підтримки населення та розвитку соціального інспектування запровадити систему контролю за поверненням таких сум допомог.

3.3.3. Рекомендації

Рахункова палата рекомендує:

Мінсоцполітики:

підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України проєкт нормативно-правового акта щодо змін до:

- підпункту 3 пункту 5 Порядку № 1475 у частині встановлення повернення на рахунок Мінсоцполітики від АТ «Ощадбанк» або іншого банку, в якому відкрито поточний рахунок ВПО, лише сум допомоги на проживання, зарахованих на такий рахунок з місяця, наступного за місяцем смерті (визнання безвісно відсутньою або оголошення померлою) особи;

визначити механізм відображення в бухгалтерському обліку, фінансовій та бюджетній звітності сум дебіторської/кредиторської заборгованості з допомоги на проживання ВПО та вживати заходів щодо його практичного застосування;

забезпечити обмін інформацією з уповноваженими органами про суми неправомірно/повторно отриманої допомоги на проживання, повернені громадянами / банками (за вимогою) на рахунок Мінсоцполітики;

розробити і запровадити механізм контролю за сумами і причинами наявних переplat грошової допомоги/допомоги на проживання ВПО та заходами, що вживаються уповноваженими органами для встановлення винних осіб, погашення переplat;

ініціювати питання проведення уповноваженими органами звіряння наявних сум переplat надміру виплачених коштів грошової допомоги/допомоги на проживання із відповідними сумами, відображеними в ЄІССС;

проводити постійний моніторинг не зарахованих на рахунки одержувачів сум допомоги на проживання, повернених АТ «Ощадбанк» на рахунок Мінсоцполітики, та вживати заходів щодо недопущення повторного незарахування;

забезпечити формування результативних показників звіту про виконання паспорта бюджетної програми у частині надання допомоги на проживання ВПО на підставі фінансової та іншої звітності, даних бухгалтерського, статистичного та внутрішньогосподарського (управлінського) обліку тощо.

Департаменту соціальної політики Вінницької міської ради рекомендувати:

забезпечити відображення в бухгалтерському обліку встановлених аналізом необлікованих сум переplat грошової допомоги;

вжити заходів щодо усунення виявлених під час аналізу недоліків і порушень та запобігання їм надалі, розглянути питання притягнення до відповідальності винних осіб.

4. РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ВИДІЛЕНИХ НА НАДАННЯ РОБОТОДАВЦЯМ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ЗА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

4.1. Оцінка нормативно-правового забезпечення надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану в Україні

Нормативно-правову базу з надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування ВПО сформовано у 2022 році. При цьому Порядок № 331 є недосконалим, окремі положення якого мають правові прогалини та неузгодженості, що знижувало ефективність використання бюджетних коштів на визначені цілі, і потребувало нормативного врегулювання.

Порядок № 331 у 2022 році чітко не визначав поняття «внутрішньо переміщена особа» та «роботодавець» для цілей цього Порядку, а змінами, внесеними у січні 2023 року Постановою № 33, ці терміни були взагалі

вилучені із пункту 1 цього Порядку та знов визначені лише у червні 2023 року змінами, внесеними Постановою № 568. Не визначені і критерії особи із числа ВПО, у разі невідповідності ВПО яким, згідно з абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 331, регіональним центром зайнятості приймається рішення щодо відмови роботодавцю у наданні компенсації витрат, що ставить під сумнів обґрунтованість прийняття таких рішень.

Неузгодженими є і норми Порядку № 331 в частині прийняття регіональними центрами зайнятості рішень щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат залежно від форми надходження заяви від роботодавця. Як наслідок, регіональні центри зайнятості, приймаючи рішення незалежно від форми надходження заяв роботодавців, порушували вимоги пункту 9 Порядку № 331 щодо прийняття ними відповідних рішень крім заяв, поданих через Портал Дія.

4.1.1. Законодавча база

Основними законодавчими актами щодо питань сприяння зайнятості та працевлаштування ВПО, зокрема питання надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування ВПО, є:

- ❖ Закон № 1706, яким, зокрема, визначені права ВПО щодо зайнятості, пенсійного забезпечення, загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття, отримання соціальних послуг та освіти;

- ❖ Закон № 1533, який регламентує правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;

- ❖ Закон № 5067, який визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття;

- ❖ **07.05.2022** набрав чинності Закон України від 21.04.2022 № 2220-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану», згідно з яким, зокрема:

- розділ XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 5067 доповнено пунктом 5², яким встановлено, що **під час дії воєнного стану**, зокрема:

Кабінет Міністрів України визначає перелік видів забезпечення, соціальних послуг, компенсацій та допомоги у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, а також особливості їх надання;

центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, надає роботодавцю, який працевлаштовує безробітних з числа внутрішньо переміщених осіб,

компенсацію витрат на оплату праці таким працівникам у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України⁶⁶;

▪ розділ VIII «Прикінцеві положення» Закону № 1533 доповнено новим пунктом 3³, за яким встановлено, що під час дії воєнного стану, зокрема, **Кабінет Міністрів України затверджує бюджет Фонду безробіття та приймає інші рішення, передбачені цим Законом та Законом № 5067, без погодження (схвалення) правлінням Фонду безробіття.**

Відповідно до абзацу п'ятнадцятого частини другої статті 7 Закону № 1533⁶⁷ до видів соціальних послуг за цим Законом та Законом № 5067 належать **інші програми сприяння зайнятості населення, які запроваджуються окремими рішеннями Кабінету Міністрів України.**

Кабінетом Міністрів України **20 березня 2022 року** постановою № 331⁶⁸ затверджено **Порядок № 331⁶⁹**, який визначає умови, механізм виплати та порядок використання коштів для надання роботодавцю компенсації витрат за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Відповідно до Порядку № 331 компенсація витрат надається у розмірі **6500 грн** щомісяця за кожен працівник, за яку роботодавцем сплачується ЄСВ, **на період воєнного часу** та протягом 30 календарних днів після його скасування або припинення, а **загальна тривалість** надання компенсації витрат **не може перевищувати двох місяців** з дня працевлаштування особи. Особа із числа ВПО може бути працевлаштована на умовах, визначених цим Порядком, **один раз.**

З **02.07.2022** Постановою № 735 ДСЗ визначено на час воєнного стану здійснювати, зокрема, **виплати та фінансування** за рахунок коштів **Фонду безробіття, державного бюджету** та інших джерел, не заборонених законодавством, зокрема, **компенсації роботодавцю витрат** на оплату праці за працевлаштованих ВПО (абзац четвертий підпункту 1 пункту 4).

4.1.2. Виявлений стан справ

Протягом 2022 року до Порядку № 331 **тричі вносилися зміни**, а також у **січні та червні 2023 року**, зокрема:

❖ з **08.04.2022**, згідно з Постановою № 415, дія порядку поширюється на роботодавців, які працевлаштували ВПО під час воєнного стану, зокрема тих працівників, які **отримали статус ВПО після працевлаштування**, та **виключено право** на компенсацію витрат роботодавцем, які є **бюджетними установами, фондами** загальнообов'язкового державного соціального страхування; а з **14.07.2022**, згідно з Постановою № 784, – **за винятком**

⁶⁶ З 29.10.2022 згідно із Законом України від 21 вересня 2022 р. № 2622-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці» в абзаці двадцять дев'ятому пункту 5² розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 5067 слова «безробітних з числа» виключено.

⁶⁷ У редакції Закону України від 21 вересня 2022 р. № 2622-IX.

⁶⁸ Набрала чинності 22.03.2022.

⁶⁹ У редакції станом на 20.03.2022.

надавачів соціальних послуг державної/комунальної форми власності;

❖ з **02.07.2022** Постановою № 735 унормовано ряд питань, які виникли під час реалізації цієї програми, зокрема:

- **пункт 8** викладено в новій редакції, яка уточнює механізм формування та подання документів через Портал Дія;

- **пункт 9** доповнено нормою, яка **регулює питання здійснення заходів верифікації** та врахування їх результатів при прийнятті регіональним центром зайнятості рішення про надання або відмову в наданні компенсації витрат;

- **у пункті 10 та 12 змінено строки перерахування коштів** роботодавцю, а саме, кошти перераховуються роботодавцю за перший та другий місяці роботи працівника **протягом п'яти робочих днів після зарахування коштів** на рахунок регіонального центру зайнятості (раніше протягом п'яти робочих днів за перший місяць роботи працівника – **після прийняття рішення** або отримання відомостей з Реєстру роботодавців отримувачів компенсації витрат через Портал Дія, за другий місяць – **після надходження повідомлення** про підтвердження продовження зайнятості цих осіб). У разі подання роботодавцем відомостей про працевлаштування особи після закінчення двох місяців працевлаштування регіональний центр зайнятості здійснює перерахування коштів роботодавцю за два місяці роботи працівника.

Аналіз засвідчив, що **зміни**, внесені Постановою № 735 до пунктів 10 та 12 Порядку № 331 через 3 місяці після початку дії програми, **не були своєчасними, що призвело до недотримання** протягом квітня-червня 2022 року регіональними центрами зайнятості вимог пунктів 10 та 12 Порядку № 331 (у редакції до 02.07.2022) щодо **термінів перерахування коштів компенсації витрат роботодавцям у загальній сумі 57,1 млн гривень**.

❖ з **18.01.2023** змінами, внесеними Постановою № 33 до Порядку № 331, серед іншого, врегульовано питання **фінансування компенсації витрат**: джерелами фінансування зазначеної програми **замість коштів резервного фонду державного бюджету** передбачено надання компенсації витрат **за рахунок коштів Фонду безробіття** та інших джерел, не заборонених законодавством, розмір компенсації витрат збільшено до **6700 гривень**.

Оскільки зазначена програма стала дієвою підтримкою для ВПО, ДЦЗ листами від **11.11.2022** та 21.11.2022 повідомив Мінекономіки про використання вже більше 92 відс. (в окремих регіонах 100 відс.) коштів, передбачених у державному бюджеті на реалізацію програми, та з метою розширення можливості її реалізації надав пропозиції про внесення змін до Порядку № 331, зокрема, у частині визначення одним із джерел фінансування програми **кошти Фонду безробіття**.

Мінекономіки, ураховуючи **зростання чисельності ВПО та продовження воєнного стану, а також відсутність коштів у державному бюджеті на реалізацію програми**, 30.12.2022 подано Кабінетові Міністрів України проєкт змін до Порядку № 331, яким, зокрема, запропоновано розширити перелік джерел фінансування компенсації витрат і доповнити його коштами Фонду безробіття та іншими джерелами, не забороненими законодавством.

Натомість, **тривале узгодження** (протягом двох місяців) **Мінекономіки з Мінфіном** проєкту змін до Порядку № 331 щодо джерел фінансування програми призвело до **фактичного призупинення її реалізації у листопаді – грудні 2022 року** через обмеженість планових призначень за КПКВК 1201700. Як наслідок, станом на 31.12.2022 у **порушення пункту 9 Порядку № 331** регіональними центрами зайнятості **не було розглянуто і не прийнято рішень про надання або відмову** в наданні компенсації витрат на загальну суму **10 046,0 тис. грн за 467 заявами**, що надійшли від роботодавців, за **947 працевлаштованих ВПО**, оскільки видатки за цією статтею витрат регіональними центрами зайнятості було використано.

❖ з **09.06.2023** змінами, внесеними Постановою № 568 до пункту 1 Порядку № 331, зокрема: дію порядку **поширено** на роботодавців, які працевлаштували ВПО під час воєнного стану, зокрема тих працівників, які **отримали довідку про взяття на облік після працевлаштування; поновлено визначення термінів** для цілей цього Порядку: під терміном «**внутрішньо переміщена особа**» розуміється особа, яка після введення Указом № 64 воєнного стану отримала довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи відповідно до Порядку № 509; термін «**роботодавець**» вживається у цьому Порядку в значенні, наведеному в Податковому кодексі України. Крім того, однією з **умов надання компенсації витрат** роботодавцям відповідно до пункту 2 Порядку № 331 передбачено **подання ними в установленому законодавством порядку податкової квартальної звітності або податкової річної звітності за останній звітний період на дату подання заяви.**

Аналіз засвідчив, що **незважаючи на п'ять змін, внесених протягом дії** Порядку № 331 (з березня 2022 року по червень 2023 року), окремі його норми були у 2022 році та залишаються до цього часу **недосконалими, мають правові прогалини та неузгодженості.** Зокрема:

➤ ***компенсація витрат по своїй суті є авансуванням майбутніх витрат роботодавця на оплату праці особи із числа ВПО, що унеможлиблює на етапі подання заяви перевірку достовірності поданих документів щодо фактичного працевлаштування особи із числа ВПО, дотримання роботодавцем отримання компенсації витрат щодо виконаної працевлаштованою особою із числа ВПО норми праці та отриманої заробітної плати за відповідний період), а також перевірку цільового використання роботодавцем отриманих коштів.***

Так, **поданням роботодавцем заяви не раніше ніж через п'ять календарних днів після дати працевлаштування (пункт 4 Порядку № 331)** та прийняттям регіональним центром зайнятості відповідного рішення **протягом п'яти календарних днів** після отримання заяви **(пункт 9 Порядку № 331) фактично здійснюється авансування** роботодавцю його витрат, а не їх компенсація (витрати ще не здійснені роботодавцем).

Внесення змін до Порядку № 331 в частині здійснення компенсації витрат **по факту** (після відпрацювання працевлаштованими ВПО одного чи двох місяців) дозволить **усунути ризики нецільового та неефективного використання**

коштів, їх надлишкового використання та повернення роботодавцем (самостійно чи за результатами перевірки) **через припинення трудових відносин або невиконання роботодавцем встановлених Порядком № 331 умов для надання компенсації.**

➤ *У 2022 році Порядок № 331 чітко не визначав поняття «внутрішньо переміщена особа» та «роботодавець» для цілей цього Порядку, а змінами, внесеними у січні 2023 року Постановою № 33, ці терміни були взагалі вилучені із пункту 1 цього Порядку та знов визначені лише у червні 2023 року змінами, внесеними Постановою № 568.*

Згідно з пунктом 1 Порядку № 331⁷⁰ до січня 2023 року для цілей цього Порядку, під терміном «внутрішньо переміщена особа» розумілася особа, яка після введення Указом № 64 воєнного стану перемістилася з території адміністративно-територіальної одиниці, на якій проводяться бойові дії та яка **визначена в Переліку № 204, та отримала довідку внутрішньо переміщеної особи** відповідно до Порядку № 509. Термін «роботодавець» вживається у цьому Порядку в значенні, наведеному в Податковому кодексі України.

Разом з тим аналіз Порядку № 331 засвідчив, що документом, який підтверджує факт ВПО, є копія довідки про взяття на облік ВПО (пункт 5), чи відомості з Єдиної інформаційної бази даних про ВПО – про номер та дату видачі довідки про взяття на облік ВПО (пункт 6 Порядку № 331).

Змінами, внесеними в січні 2023 року Постановою № 33 до пункту 1 Порядку № 331, **терміни «внутрішньо переміщена особа» та «роботодавець» взагалі були виключені**, що призвело до їх невизначеності для цілей цього Порядку. Крім того, **виключена норма, внесена Постановою № 415 у квітні 2022 року, щодо поширення дії Порядку на роботодавців, які працевлаштували ВПО під час воєнного стану, зокрема тих працівників, які отримали статус ВПО після працевлаштування.** Ці поняття знов визначені лише у червні 2023 року змінами, внесеними Постановою № 568. Зазначене ускладнювало визначення центрами зайнятості кола роботодавців і працевлаштованих ВПО, на яких поширюється дія Порядку № 331, відтак, створювало ризики нецільового використання коштів.

➤ *Порядком № 331 не визначені критерії особи із числа ВПО, у разі невідповідності ВПО яким, згідно з абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 331, регіональним центром зайнятості приймається рішення щодо відмови у наданні компенсації витрат.*

Аналіз засвідчив, що регіональними центрами зайнятості при прийнятті рішень щодо відмови у наданні компенсації **критерії особи із числа ВПО не застосовувались** через їх невизначеність у Порядку № 331.

Отже, **невизначеність у Порядку № 331 критеріїв особи із числа ВПО, невідповідність особи яким має бути врахована регіональними центрами зайнятості у разі прийняття рішення щодо відмови у наданні роботодавцю**

⁷⁰ У редакції Порядку № 331 до змін, внесених Постановою № 33.

компенсації витрат, ставить під сумнів обґрунтованість прийняття таких рішень. Зазначене потребує правового врегулювання у Порядку № 331.

➤ *Встановленою абзацом четвертим пункту 2 Порядку № 331⁷¹ однією із умов надання компенсації витрат, а саме необхідністю подання роботодавцем податкової звітності за IV квартал 2021 року або річної звітності за 2021 рік, обмежено коло роботодавців, а саме тих, які були утворені у 2022 році, та унеможливлено отримання такими роботодавцями компенсації витрат.*

Так, згідно з пунктом 2 Порядку № 331, до червня 2023 року умовами надання компенсації витрат роботодавцю на оплату праці за кожну працюючу особу були такі:

- роботодавець перебуває на обліку як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- розмір заробітної плати працівника за повністю виконану місячну (годинну) норму праці не може бути нижчим за розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством;
- подання в установленому законодавством порядку податкової звітності за IV квартал 2021 року або річної звітності за 2021 рік.

Відсутність у роботодавців, утворених у 2022 році, в силу цієї обставини, податкової звітності за IV квартал 2021 року або річної звітності за 2021 рік, якими при цьому було працюючою осіб із числа ВПО з дотриманням інших умов пункту 2 цього Порядку, унеможливило отримання такими роботодавцями компенсації витрат, а відтак, і не стимулювало їх до працюючості ВПО. Зазначене питання, через тривале (протягом 5 місяців) узгодження Мінекономіки проєкту акта, було врегульовано лише у червні 2023 року змінами, внесеними Постановою № 568.

➤ *Існують незгодженості норм Порядку № 331 в частині прийняття регіональними центрами зайнятості рішень щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат залежно від форми надходження заяви від роботодавця.*

Так, згідно з пунктом 4 Порядку № 331, для отримання компенсації витрат роботодавець не раніше, ніж через п'ять календарних днів після працюючості особи, подає до міського, районного, міськрайонного центру зайнятості або філії регіонального центру зайнятості заяву про компенсацію витрат: в електронній формі – через Портал Дія; в паперовій формі – особисто під час відвідування центру зайнятості або на адресу електронної пошти центру зайнятості.

Відповідно до пункту 8 Порядку № 331 роботодавцю автоматично програмними засобами Порталу Дія надсилається інформаційне повідомлення

⁷¹ У редакції Порядку № 331 до змін, внесених Постановою № 568.

про подання заяви. Така заява передається на розгляд та прийняття рішення до регіонального центру зайнятості⁷².

Натомість, згідно з пунктом 9 Порядку № 331, рішення щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат **приймається регіональним центром зайнятості** та оформлюється відповідним наказом протягом п'яти календарних днів після отримання заяви від роботодавця та надсилається йому протягом трьох календарних днів у спосіб, обраний роботодавцем для подання заяви (**крім подання заяви через Портал Дія**).

Аналогічно, абзацом шостим пункту 9 Порядку № 331 для заяв, які надходять через Портал Дія, не передбачено надсилання повідомлення роботодавцю про прийняте рішення щодо надання компенсації витрат або відмови у наданні протягом трьох календарних днів.

Отже, у Порядку № 331 застосування слів «(крім подання заяви через Портал Дія)» слід розуміти як відхилення від застосування Порядку № 331 для заяв, поданих через Портал Дія, з метою застосування норм Положення № 1137⁷³ для проходження таких заяв. Натомість, ані Положенням № 1137, ані Порядком № 331 не передбачено повноважень Порталу Дія або іншому уповноваженому органу приймати рішення про надання або відмову у наданні компенсації витрат та повідомляти роботодавця про прийняте рішення, щодо заяв, які надходять через Портал Дія, а також період прийняття такого рішення.

Довідково. Відповідно до пунктів 5, 8, 9, 19, 23, 28 Положення № 1137, яким визначено мету, основні завдання, функціональні можливості суб'єктів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Портал Дія), зміст розміщеної на ньому інформації та порядок її внесення, порядок ведення Реєстру адміністративних послуг, Портал Дія виконує основні завдання, зокрема: забезпечення користування інформацією про перебіг та результати надання електронних публічних послуг, розгляду звернень та адміністративних справ у режимі реального часу, надсилання інших сповіщень; отримання користувачем результатів надання електронних публічних послуг, розгляду звернень та адміністративних справ.

Аналіз засвідчив, що у 2022 році регіональними центрами зайнятості приймалися рішення щодо надання або відмови у наданні компенсації витрат щодо усіх заяв роботодавців, незалежно від форми їх надходження, при цьому порушуючи вимоги пункту 9 Порядку № 331 щодо прийняття ними відповідних рішень після отримання заяв від роботодавців, «крім подання заяви через Портал Дія».

Рахунковою палатою під час попередніх контрольних заходів неодноразово наголошувалось, що у нормативно-правовій базі, що регламентує державну політику у сфері зайнятості та трудової міграції, з 2014 року в нормативно-правовій базі не усунуто неузгодженості, пов'язані із визначенням статусу Державної служби зайнятості, які також засвідчив і цей аналіз.

⁷² Пункт 8 в редакції Постанови № 735.

⁷³ Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1137.

Так, Кабінет Міністрів України Постановою № 90, діючи в межах повноважень, визначених з 02.03.2014 Конституцією України, ліквідував у березні 2014 року ДСЗ як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції. Водночас нормами законів № № 5067, 1533 передбачено виконання функцій державної служби зайнятості центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, і здійснює свої повноваження безпосередньо та через територіальні органи.

При цьому Кабінет Міністрів України, із урахуванням змін, внесених до Постанови № 90 у березні 2020 року Постановою № 206, установив, що:

- державна служба зайнятості як централізована система державних установ, діяльність якої з 12.03.2020 спрямовується та координується Мінекономіки (до цього – Мінсоцполітики), є правонаступником Державної служби зайнятості;
- до внесення змін до законів № № 1533, 5067 органи державної служби зайнятості продовжують виконувати завдання та функції у сфері зайнятості населення, трудової міграції та соціального захисту від безробіття, а також функції виконавчої дирекції Фонду і фінансуються за рахунок і в межах коштів, передбачених у бюджеті Фонду безробіття.

Отже, Кабінет Міністрів України своїм рішенням у березні 2014 року фактично відновив функціонування державної служби зайнятості як централізованої системи державних установ, діяльність якої спрямовувалася та координувалася до березня 2020 року Мінсоцполітики, а з березня 2020 року – Мінекономіки, що не відповідає нормам статей законів № № 5067, 1533, якими передбачено виконання функцій державної служби зайнятості центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, і здійснює свої повноваження безпосередньо та через територіальні органи.

Таким чином, **на час проведення аналізу** виконання органами державної служби зайнятості завдань і функцій у сфері зайнятості населення, трудової міграції та соціального захисту від безробіття, які фінансуються за рахунок і в межах коштів, передбачених у бюджеті Фонду безробіття, а також функції виконавчої дирекції Фонду безробіття, регулюється, зокрема, пунктом 2 Постанови № 90 (в редакції Постанови № 206). Відтак, **статус державної служби зайнятості**, визначений цією постановою, **не відповідає нормам законів № № 5067, 1533.**

4.1.3. Рекомендації

Рахункова палата рекомендує:

Кабінетові Міністрів України надати доручення Мінекономіки:

- підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект акта щодо змін до Порядку № 331 у частині визначення критеріїв особи із числа ВПО, у разі невідповідності яким регіональним центром зайнятості згідно з абзацом четвертим пункту 9 Порядку № 331 приймається рішення про відмову роботодавцю в наданні компенсації витрат; виключення з абзаців першого та шостого пункту 9 слів «(крім подання заяви через Портал Дія)»;

- врегулювати діяльність ДСЗ відповідно до законів № № 5067, 1533 у частині виконання функцій державної служби зайнятості центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції.

4.2. Оцінка забезпечення ефективності використання коштів державного бюджету у процесі виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 «Надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»

Надання компенсації витрат у 2022 році здійснювалося у складних умовах воєнного стану в Україні, і в основному, було досягнуто мети, визначеної бюджетною програмою за КПКВК 1201700. Реалізація цієї програми на всіх її етапах була ускладнена недосконалістю Порядку № 331, обмеженістю планових призначень, характеризувалася низкою недоліків та прийняттям його учасниками несвоєчасних та/або неефективних управлінських рішень.

Через недостатність планових призначень на надання компенсації витрат, регіональними центрами зайнятості у порушення пункту 9 Порядку № 331 не було прийнято рішень про надання або відмову в наданні компенсації на суму 10 046,0 тис. грн за 467 заявами, що надійшли від роботодавців, за 947 працевлаштованих осіб із числа ВПО; через ненадходження коштів регіональними центрами зайнятості не здійснені видатки на суму 1 131,0 тис. грн за раніше прийнятими рішеннями про надання компенсації витрат за другий місяць продовження зайнятості ВПО відповідно до пункту 12 цього Порядку.

Управління коштами резервного фонду державного бюджету за КПКВК 1201700 у загальній сумі 4 452,1 тис. грн (932,8 тис. грн, які за результатами перевірок, здійснених центрами зайнятості, підлягали поверненню роботодавцями (повернено 90,2 відс.), а також 3 519,3 тис. грн добровільно повернені роботодавцями за результатами самоконтролю), здійснювалося неефективно, зокрема, зумовлене тим, що передбачене Порядком № 331 надання роботодавцю компенсації витрат фактично було авансуванням його майбутніх витрат на оплату праці осіб із числа ВПО.

Мінфіном, як органом, що здійснює верифікацію та моніторинг державних виплат, не затверджено методики перевірки компенсації витрат роботодавцям, чим не забезпечено єдиного підходу щодо здійснення верифікації надання таких державних виплат, що є недотриманням вимог частини третьої статті 9 Закону № 324.

Мінфіном у порушення пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 324 у грудні 2022 року не забезпечено функціонування ІАП, як наслідок, не проводилися заходи верифікації компенсації витрат для її надання 957 роботодавцям за 1 544 працевлаштованих осіб із числа ВПО у загальній сумі 9 764,4 тис. гривень.

Мінекономіки як центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері праці та зайнятості населення, не затверджено порядок опрацювання рекомендацій за результатами проведення верифікації державних виплат, а саме компенсації витрат роботодавцям, що є недотриманням вимог частини дев'ятої статті 16 Закону № 324. Як наслідок, уповноваженими працівниками регіональних центрів зайнятості інформацію щодо результатів опрацювання 71 рекомендації Мінфіну та прийнятих за ними рішень до ІАП не внесено, що є порушенням частини шостої статті 16 Закону № 324, пункту 9 Порядку № 136 у частині опрацювання наданих рекомендацій у строк, що не перевищує 5 робочих днів з дня їх прийняття.

4.2.1. Законодавча база

Повноваження і завдання органів, що забезпечували у 2022 році надання роботодавцям компенсації витрат, визначені законодавчими та нормативними актами, наведеними вище, зокрема Порядком № 331, а також положеннями про їх діяльність.

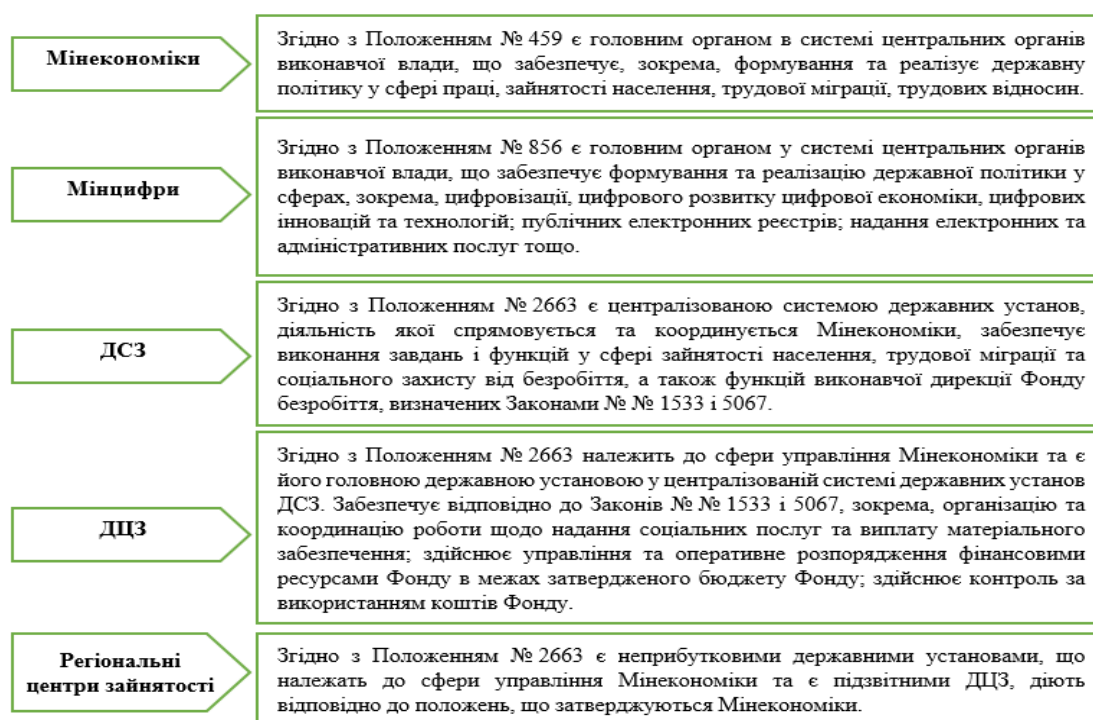

Рис. 3. Основні повноваження і завдання учасників процесу, що забезпечували у 2022 році надання роботодавцям компенсації витрат

Довідково. Станом на 01.01.2022 структура ДСЗ складалася із ДЦЗ, 25 регіональних та Київського міського центрів зайнятості, 91 базових центрів зайнятості та 429 філій регіональних центрів зайнятості тощо. У 2022 році продовжено оптимізацію та реорганізацію ДСЗ, в результаті якої станом на 01.05.2023 припинили свою діяльність 50 базових центрів зайнятості (із 91 базового центру зайнятості залишився 41 в Донецькій,

Луганській, Запорізькій та Херсонській областях, реорганізацію яких тимчасово відтерміновано); 319 філій регіональних центрів зайнятості (із 429 залишилось 110). Слід зазначити, що разом із оптимізацією структури ДСЗ проведено скорочення граничної чисельності її працівників майже на 32 відс. (із 11,5 тис. до 7,9 тис. штатних одиниць).

Згідно з Порядком № 331 до організаційної структури надання компенсації витрат за КПКВК 1201700 у 2022 році входили: Мінекономіки, головний розпорядник бюджетної програми; Мінфін, ДЦЗ; 25 регіональних центрів зайнятості (24 обласних та Київський міський центри зайнятості); Портал Дія. Організаційна схема надання роботодавцям компенсації витрат відповідно положень Порядку № 331 наведена на рис. 4.

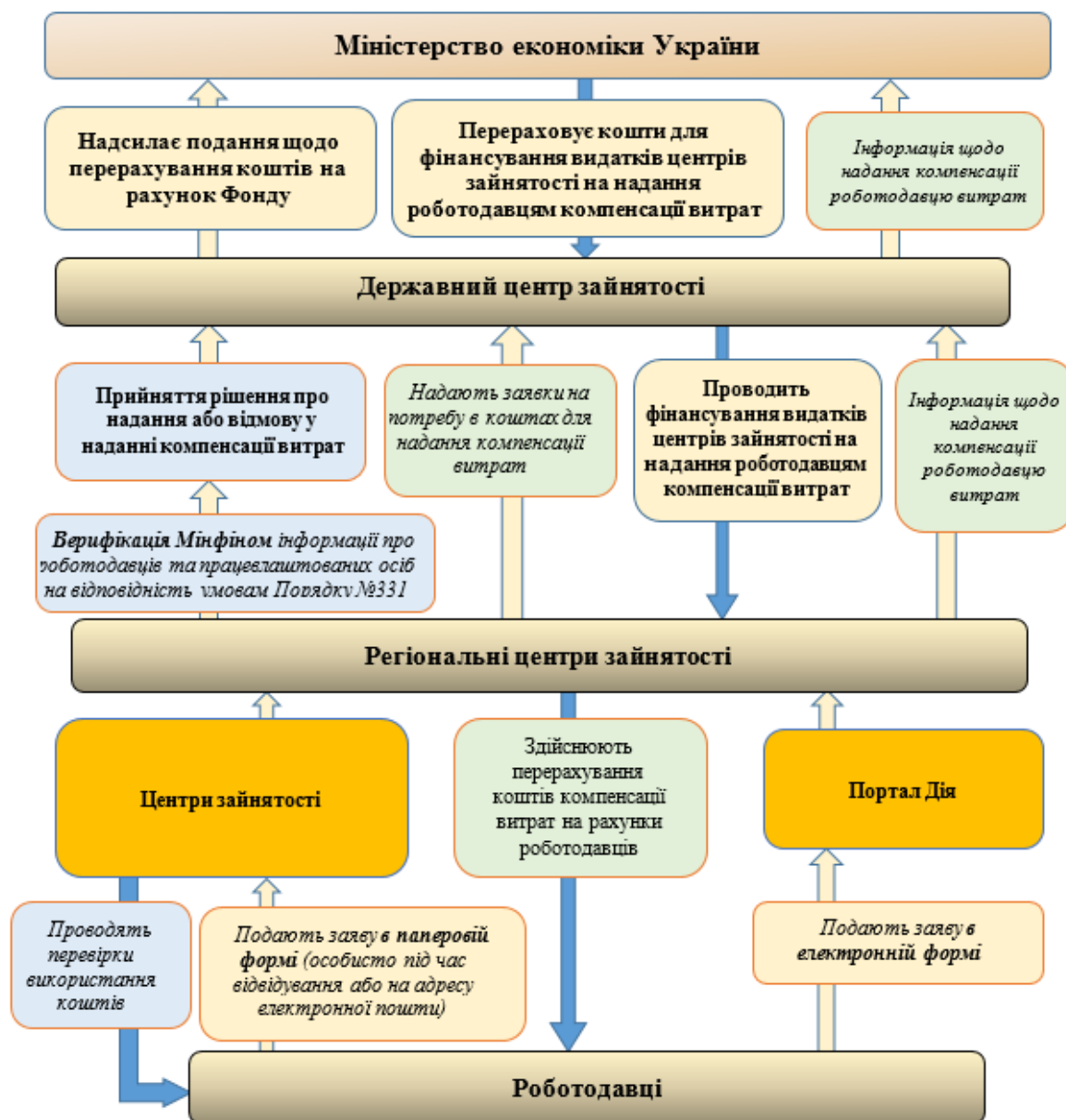

Рис. 4. Організаційна схема надання роботодавцям компенсації витрат відповідно до положень Порядку № 331

4.2.2. Виявлений стан справ

Оцінка виконання повноважень учасниками процесу надання у 2022 році роботодавцям компенсації витрат засвідчила **низку організаційних недоліків, прийняття ними несвоєчасних та неефективних управлінських рішень. Так:**

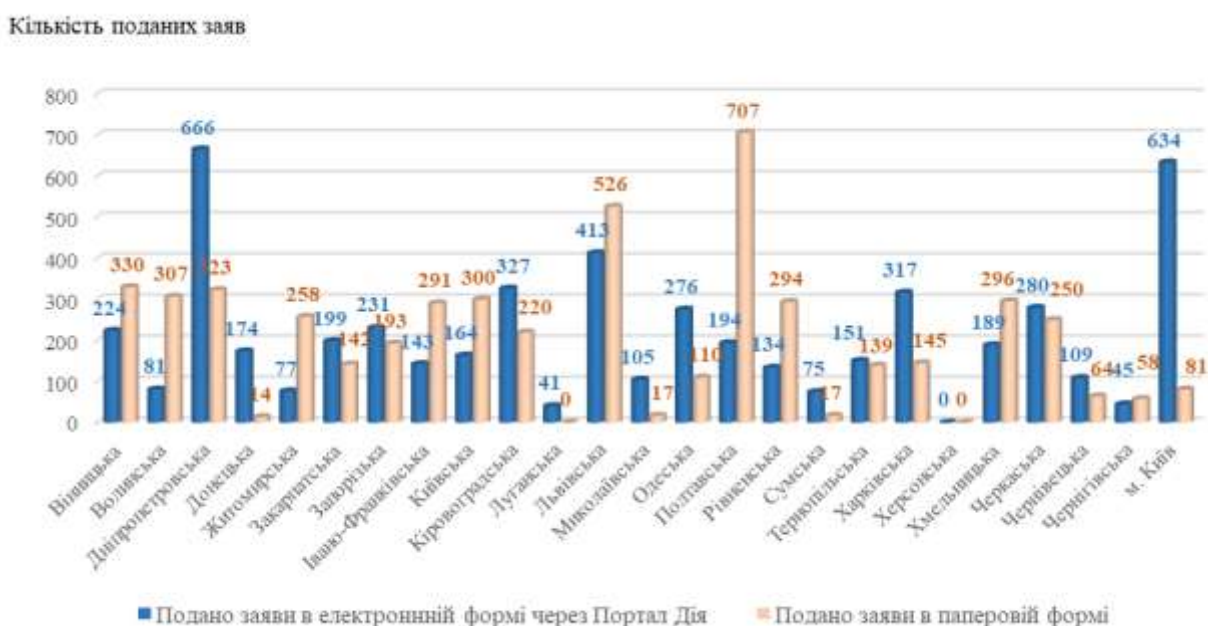
❖ *На початок листопада 2022 року регіональними центрами зайнятості було використано 85 відс. кошторисних призначень на надання компенсації витрат, а на початок грудня 2022 року – 95 відс., що призвело до фактичного її призупинення наприкінці 2022 року.*

Протягом квітня–грудня 2022 року до центрів зайнятості від роботодавців надійшло **10 331 заяв** для отримання компенсації витрат на оплату праці за **17 825** працевлаштованих осіб з числа ВПО, з них подано:

- в електронній формі через Портал Дія – **5 249 заяв** (50,8 відс.) за **8 720 працевлаштованих осіб,**
- у паперовій формі до центрів зайнятості – **5 082 заяви** (49,2 відс. поданих заяв) за **9 105 працевлаштованих осіб.**

Інформація щодо стану подання роботодавцями у 2022 році заяв залежно від форми їх надходження за регіонами наведена в діаграмі 5.

Діаграма 5. Інформація щодо подання роботодавцями заяв залежно від форми їх надходження за регіонами

У 2022 році у **14 областях** роботодавці надали перевагу поданню заяв до центрів зайнятості **через Портал Дія** (у Луганській – 100,0 відс., Донецькій – 92,6 відс., м. Києві – 88,7 відс., Миколаївській області – 86,1 відсотків). Натомість поданню заяв **безпосередньо до центрів зайнятості** роботодавці надали перевагу у **10 областях** (у Волинській – 79,1 відс., Полтавській – 78,5 відс., Житомирській області – 77,0 відс. поданих у регіоні заяв).

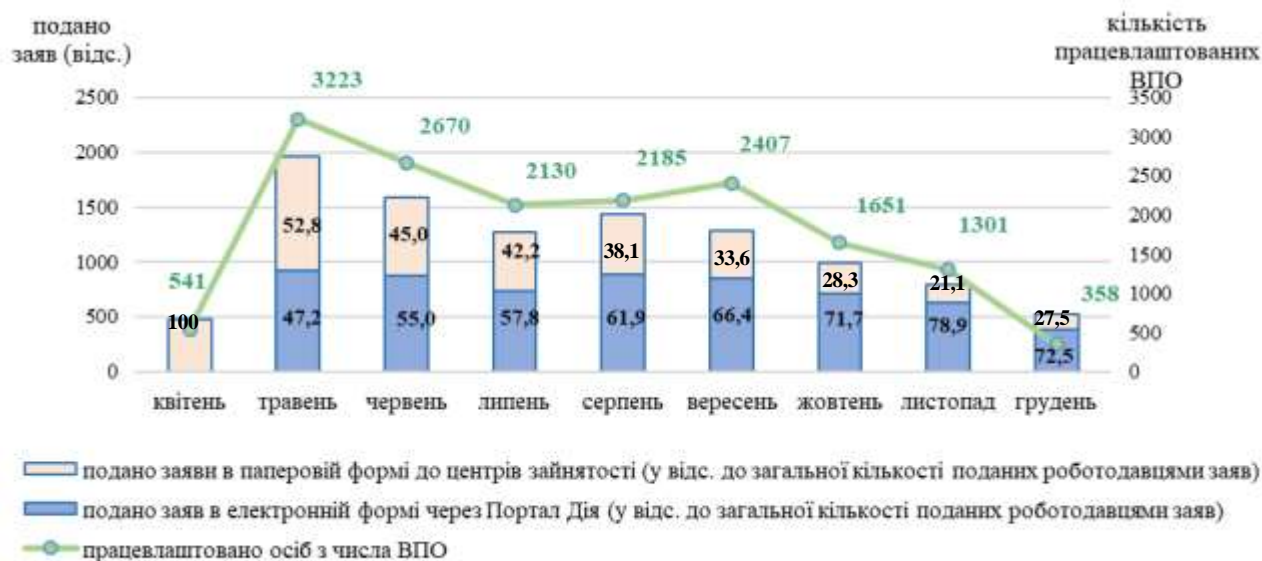
Аналіз засвідчив, що **дві третини** заяв подано **роботодавцями-юридичними особами** (6 777 заяв), решта – **ФОП** (3 554 заяви), при цьому

кількість ВПО, працевлаштованих роботодавцями-юридичними особами (13 533 ВПО), більш ніж втричі перевищила їх кількість, працевлаштованих ФОП (4 292 ВПО).

Загалом регіональними центрами зайнятості у 2022 році відповідно до пункту 9 Порядку 3 331 прийнято **9 997 рішень**, з яких **9 679 рішень** (96,8 відс.) про надання компенсації за **16 466** працевлаштованих осіб з числа ВПО, та **318 рішень (3,2 відс.)** про відмову надання компенсації. Основними причинами прийняття рішень про відмову у наданні роботодавцям компенсації витрат були: отримання працевлаштованими працівниками статусу ВПО до введення Указом № 64 воєнного стану, або розмір заробітної плати яких був нижчий за розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством.

Аналіз динаміки кількості поданих роботодавцями заяв про надання компенсації витрат та працевлаштованих осіб з числа ВПО засвідчив фактичне призупинення реалізації програми наприкінці 2022 року (діаграма б).

Діаграма б. Динаміка кількості поданих роботодавцями заяв про надання компенсації витрат (в розрізі форм подання) та працевлаштованих осіб з числа ВПО

Отже, найбільше заяв про надання компенсації витрат від роботодавців надійшло у **травні 2022 року – 1 964 заяви за 3223 ВПО**, у червні – 1586 заяв за 2670 ВПО та у серпні – 1 440 заяв за 2185 ВПО. Наприкінці 2022 року через обмеженість кошторисних призначень кількість заяв від роботодавців зменшилась до 796 заяв за 1301 ВПО у листопаді і до **527 заяв за 358 ВПО** у грудні, що у **3,7 рази менше** щодо заяв та у **9 разів менше** щодо ВПО порівняно із травнем 2022 року.

Аналіз динаміки надходження заяв роботодавців за формами їх подання засвідчив, що **питома вага заяв, поданих в електронній формі через Портал Дія, постійно збільшувалася** (від 47,2 відс. усіх заяв у травні до максимального рівня **78,9 відс.** у листопаді та **72,5 відс.** – у грудні 2022 року). Разом з тим питома вага заяв, поданих у центри зайнятості у паперовій формі, зменшилась

з **52,8 відс.** усіх заяв у травні до мінімального рівня **21,1 відс.** у листопаді та до **27,5 відс.** у грудні 2022 року (у 2,5 раза та 1,9 раза відповідно).

Із загальної кількості прийнятих регіональними центрами зайнятості протягом 2022 року **рішень про надання компенсації витрат найбільше їх прийнято:** у Дніпропетровській – **9,3 відс.** усіх рішень (за 14,9 відс. усіх працевлаштованих ВПО), Полтавській – **9,1 відс.** (за 9,4 відс. ВПО), Львівській – **8,7 відс.** (за 8,4 відс. працевлаштованих ВПО). Інформація щодо стану подання заяв та прийняття у 2022 році регіональними центрами зайнятості рішень про надання або відмову у наданні компенсації витрат за регіонами наведена у Додатку 4.

Аналіз засвідчив, що відсутність у Порядку № 331 обмеження щодо працевлаштування роботодавцем себе або близьких членів родини **несе ризики їх змови з метою отримання матеріальних благ або неправомірної вигоди за рахунок бюджетних коштів.** Так, наприклад:

– у роботодавців «Адвокатське бюро «Бориса Семенка», ФОП Солодкий Т. П. та ФОП Солодка І. В. працевлаштовані ВПО мають однакові прізвища та/або проживають за однією адресою. При цьому роботодавці ФОП Солодкий Т. П. і ФОП Солодка І. В. **отримали 26,0 тис. грн компенсації витрат за працевлаштування один одного як ВПО.** Загальна сума виплаченої компенсації витрат зазначеним роботодавцям становила **104,0 тис. грн;**

– роботодавець ТОВ «Лоерс Рокерс», м. Київ (засновник підприємства гр. Луцишин Ю. М.), у серпні 2022 року своїм наказом призначив себе на посаду керівника ТОВ «Лоерс Рокерс» з випробувальним терміном 2 місяці, протягом місяця подав заяву на компенсацію витрат за себе як працевлаштовану особу з числа ВПО та отримав її в сумі **13,0 тис. гривень.** За результатами проведеної центром зайнятості перевірки виявлено порушення роботодавцем умов пункту 3 Порядку № 331 щодо необхідності сплати ЄСВ за працевлаштовану ВПО (гр. Луцишина Ю. М.). Виплачена роботодавцю компенсація витрат підлягала поверненню, але акт перевірки ним не підписано, а сума компенсації витрат досі не повернена.

Аналізом встановлено, що з початку листопада 2022 року регіональними центрами фактично **не здійснювався розгляд заяв роботодавців на надання компенсації витрат та не приймалися рішення про надання або відмову у наданні такої компенсації через недостатність фінансових ресурсів на їх рахунках** для виконання таких виплат.

Разом з тим ДЦЗ листом від **21.11.2022** щодо внесення змін до Порядку № 331 і визначення одним із джерел фінансування програми коштів Фонду безробіття повідомив Мінекономіки про **використання вже більше 92 відс.** (в окремих регіонах **100 відс.**) коштів, передбачених у державному бюджеті за КПКВК 1201700, та надав розрахунки прогнозних витрат Фонду безробіття до кінця року на цю мету в обсязі **30 млн гривень.**

Порядком № 331⁷⁴ у 2022 році не передбачено погашення кредиторської заборгованості за такими виплатами у разі її утворення. Через невизначеність у Порядку № 331 дій і повноважень регіональних центрів зайнятості щодо розгляду заяв роботодавців і прийняття відповідних рішень про надання компенсації витрат у разі відсутності кошторисних призначень на такі цілі, а також відсутність роз'яснень та рекомендацій з боку Мінекономіки та ДЦЗ щодо прийняття законних управлінських рішень з цих питань, останні **самостійно** приймали організаційні рішення.

Аналіз засвідчив, що ані Мінекономіки, ані ДЦЗ, які щоденно здійснювали моніторинг надходження заяв та фінансування видатків регіональних центрів зайнятості, не надавали регіональним центрам зайнятості рекомендацій щодо їх управлінських рішень у випадку відсутності кошторисних призначень при наявності заяв роботодавців на надання компенсації витрат, що свідчить про недостатність належних управлінських рішень головного розпорядника бюджетних коштів (Мінекономіки) та кінцевого отримувача бюджетних коштів (ДЦЗ).

Регіональні центри зайнятості в умовах обмеженості/відсутності кошторисних призначень на надання компенсації витрат наприкінці 2022 року повідомляли листами роботодавців, які подали заяви про надання компенсації витрат, що прийняття рішення про надання компенсації за їх заявами буде можливим після вирішення питання фінансування видатків на надання компенсації витрат, про що їх буде поінформовано додатково.

Львівський обласний центр зайнятості, всупереч встановленому пунктом 9 Порядку № 331 переліку підстав для відмови роботодавцю у наданні компенсації, яким не передбачена відмова через відсутність кошторисних призначень, своїм наказом від 03.11.2022 № 1794 самостійно прийняв рішення про призупинення прийняття позитивних рішень щодо надання роботодавцям компенсації витрат за заявами, поданими до центрів зайнятості/філій Львівського обласного центру зайнятості з 04.11.2022 до виділення ДЦЗ додаткових коштів на цей вид послуг. Обґрунтуванням до наказу стало використання станом на 03.11.2022 92,6 відс. кошторисних призначень на надання компенсації витрат на 2022 рік, залишок коштів, необхідний для виплати компенсації витрат роботодавцям за другий місяць роботи ВПО за попередньо прийнятими рішеннями. За даними ДЦЗ, на кінець 2022 року Львівським обласним центром зайнятості не розглянуто та не прийнято відповідних рішень щодо 91 заяви за 153 працевлаштованих ВПО на загальну суму 1989,0 тис. гривень.

Загалом станом на 31.12.2022 регіональними центрами зайнятості у порушення пункту 9 Порядку № 331 не прийнято рішення про надання або відмову в наданні компенсації на загальну суму 10 046,0 тис. грн за 467 заявами, що надійшли від роботодавців за 947 працевлаштованих ВПО, оскільки видатки за цією статтею витрат регіональними центрами

⁷⁴ У редакції до змін, внесених Постановою № 33.

зайнятості було використано в повному обсязі (з урахуванням необхідних коштів для оплати другого місяця компенсації таких витрат за вже прийнятими рішеннями про надання компенсації).

При цьому серед нерозглянутих у 2022 році 467 заяв роботодавців, кількість заяв, що надійшли **через Портал Дія** (356 заяв за 723 працевлаштованих ВПО на суму **7 717,4 тис. грн**), **більш ніж втричі** перевищила їх кількість, яка надійшла **в центри зайнятості** (111 заяв за 224 працевлаштованих ВПО на суму **2 328,6 тис. гривень**).

Аналіз засвідчив: при передбаченому пунктом 9 Порядком **п'ятиденному терміні** прийняття регіональним центром зайнятості рішень після отримання заяви, фактично залишалися без розгляду і прийняття рішення про надання компенсації витрат **більше 45 днів** – 32 заяви роботодавців за 96 працевлаштованих осіб, **більше 30 днів** – 112 заяв за 243 особи, **більше 15 днів** – 164 заяви за 307 осіб, і **від 5 до 15 днів** – 86 заяв за 175 працевлаштованих осіб.

Крім того, станом на 31.12.2022 до центрів зайнятості восьми областей (Вінницької, Волинської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Сумської, Хмельницької, Черкаської) та м. Києва за вже прийнятими рішеннями про надання компенсації витрат **від 97 роботодавців** надійшли відомості, що підтверджували **продовження зайнятості 174 ВПО** за другий місяць їх роботи. Водночас регіональними центрами зайнятості **не були здійснені видатки** на суму **1 131,0 тис. грн** за **раніше прийнятими рішеннями** про надання компенсації витрат за другий місяць **продовження зайнятості ВПО** відповідно до пункту 12 Порядку №331 **через обмеження чи відсутність кошторисних призначень**.

Аналізом встановлено, що у **січні-квітні 2023 року** регіональними центрами зайнятості розглянуто **356 заяв** (76,2 відс.) за 734 працевлаштованих ВПО, які були подані наприкінці 2022 року, і прийнято рішення про надання **306 роботодавцям компенсації витрат** за **740 працевлаштованих ВПО** на загальну суму **6 879,4 тис. грн** за **рахунок коштів Фонду безробіття** (за винятком 111 заяв роботодавців Львівської, Дніпропетровської та Волинської областей, які відкликані ними).

Також у **січні-березні 2023 року** була здійснена виплата компенсації витрат **83 роботодавцям** (86,8 відс.) за **150 працевлаштованих ВПО** за другий місяць їх зайнятості за прийнятими у 2022 році рішеннями на загальну суму **981,8 тис. грн** за **рахунок коштів Фонду безробіття**. 14 роботодавців відкликали такі відомості за 24 особи через втрату працевлаштованими особами статусу ВПО або у зв'язку із розірванням з ними трудових відносин.

❖ *Мінцифри з недотриманням пункту 8 Порядку № 331 (в редакції від 20.03.2022) впродовж травня-червня 2022 року не забезпечено подання до ДЦЗ Реєстру роботодавців отримувачів компенсації витрат, сформованого засобами Порталу Дія, що ускладнювало процес формування ДЦЗ подань Мінекономіки для перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття та здійснення заходів поточної верифікації.*

Договір про інформаційну взаємодію, укладений 26.04.2022 відповідно до пункту 7 Порядку № 331 між Мінцифри, ДСЗ, ПФУ, ДПС та ДП «Дія» для забезпечення надання електронної публічної послуги щодо компенсації витрат, потребує доопрацювання із урахуванням змін, внесених Постановою № 735 до пункту 8 цього Порядку щодо механізму припинення формування та подання заяви засобами Порталу Дія.

ДСЗ, як сторона договору інформаційної взаємодії, яка забезпечує отримання інформації та її використання, у пункті 7 Порядку № 331 взагалі не визначена, що потребує врегулювання.

Встановлена аналізом розбіжність між даними Мінцифри щодо кількості заяв, поданих роботодавцями і переданих на розгляд та прийняття рішення до регіональних центрів зайнятості засобами Порталу Дія (5997 заяв), та даними ДЦЗ щодо кількості заяв, що надійшли до центрів зайнятості в електронній формі засобами Порталу Дія (5249 заяв), у кількості 748 заяв (14,3 відс. згідно з даними ДЦЗ), свідчить про організаційні недоліки в процесі інформаційної взаємодії цих органів, створює ризики недостовірності обліку заяв роботодавців у центрах зайнятості, їх неналежного опрацювання, недотримання цими органами норм Порядку № 331, і, як результат, зменшення рівня довіри до програми серед роботодавців.

У рамках проведеного аналізу Рахунковою палатою листом від 22.03.2023 № 05-584 направлено запит до Мінцифри про виконання у 2022 році у межах повноважень норм Порядку № 331.

Мінцифри листом від 20.04.2023 № 1/04-2-4128 повідомлено, що технічну можливість подання заяв роботодавців на надання компенсації витрат засобами Порталу Дія Мінцифри реалізовано **05.05.2022** (доступні на Порталі Дія та у мобільному додатку Порталу Дія), що підтверджено аналізом, здійсненим в ДЦЗ.

Мінцифри засвідчено, що у 2022 році формування заяви в електронній формі здійснювалося з урахуванням відомостей, отриманих через Портал Дія з інших електронних інформаційних ресурсів або інформаційних систем органів державної влади у порядку інформаційної взаємодії, відповідно до пункту 8 Порядку № 331.

Натомість, аналізом встановлено, що Мінцифри, з недотриманням вимог пункту 8 Порядку № 331 (в редакції від 20.03.2022), з початку дії програми і до 02.07.2022 не подавав ДЦЗ (кожного дня, крім святкових та вихідних днів) Реєстр роботодавців отримувачів компенсації витрат з відомостями за попередню добу, сформований засобами Порталу Дія, що ускладнювало процес формування ДЦЗ подань Мінекономіки для перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття та здійснення заходів поточної верифікації. У листі Мінцифри інформація щодо ненадання ДЦЗ Реєстру відсутня.

Мінцифри, ДСЗ, ПФУ, ДПС та ДП «Дія» **26.04.2022**⁷⁵ відповідно до пункту 7 Порядку № 331 (зі змінами, внесеними Постановою № 415) уклали

⁷⁵ Договір набирає чинності з дати його підписання і діє протягом періоду воєнного часу та протягом 30 календарних днів після його скасування або припинення.

Договір про інформаційну взаємодію. Згідно з цим Договором **інформаційна взаємодія** – це **інформаційний обмін** між Мінцифри, ДСЗ, ДПС, ПФУ та адміністратором ресурсу Мінцифри (ДП «Дія»), що передбачає обмін електронними даними між ресурсами Мінцифри, ДПС, ПФУ для забезпечення надання електронної публічної послуги щодо надання компенсації витрат.

Натомість, аналізом встановлено, що зміни, внесені Постановою № 735⁷⁶ до пункту 8 Порядку № 331, щодо **механізму припинення формування та подання заяви** засобами Порталу Дія, блокування заяви для її редагування роботодавцем та **подання заяви на розгляд та прийняття рішення до регіонального центру зайнятості**, у Договорі **не враховані**, що потребує **внесення змін до нього**.

Предметом Договору визначено **два порядки**: порядок інформаційної взаємодії між ДПС, ПФУ та Мінцифри та порядок організації інформаційної взаємодії між Мінцифри, ДСЗ, ПФУ та адміністратором ресурсу Мінцифри.

Довідково. **Порядок інформаційної взаємодії між ДПС, ПФУ та Мінцифри з метою передання ДПС до ПФУ відомостей про страхувальників, які перебувають на обліку як платники ЄСВ або звільнені від сплати зазначеного внеску (роботодавців), сформовані ДПС станом на 1 число місяця, а також ПФУ до Мінцифри інформації про застрахованих осіб, працевлаштованих у відповідного страхувальника, що містить актуальні відомості на дату та час її формування, на підставі відомостей, що обробляються в Ресурсі ПФУ, та на підставі інформації ДПС про страхувальників, яка поновлюється щомісяця до 10 числа; порядок організації інформаційної взаємодії між Мінцифри, ДСЗ, ПФУ та адміністратором ресурсу Мінцифри з метою передання інформації для надання роботодавцю компенсації витрат, та забезпечення формування списків роботодавців на виплату, що полягає в обміні електронними даними з інформацією про роботодавців та працевлаштованих у роботодавця осіб з числа ВПО.**

Слід зазначити, що у Договорі ДСЗ визначена **другою із п'яти сторін** – учасників Договору, натомість пунктом 7 Порядку № 331 участь ДСЗ в інформаційній взаємодії взагалі **не визначена**. Це потребує нормативного врегулювання і внесення змін до пункту 7 Порядку № 331 в частині **визначення ДСЗ**, яка безпосередньо отримує відповідну інформацію, **стороною договору інформаційної взаємодії**.

З метою надання регіональним центрам зайнятості доступу до заяв роботодавців, поданих **в електронній формі через Портал Дія**, та своєчасного їх опрацювання, у першій декаді **травня 2022 року** на Порталі Дія **створено 24 кабінети** для регіональних центрів зайнятості та один кабінет для ДЦЗ (для вирішення проблемних питань). Доступ до таких кабінетів мають визначені керівниками регіональних центрів зайнятості 48 відповідальних фахівців, до обов'язків яких входить **щоденне опрацювання заяв** про надання компенсації витрат, поданих роботодавцем засобами Порталу Дія. Для вирішення проблемних питань доступ до заяв роботодавців на Порталі Дія також має відповідальний фахівець ДЦЗ.

Аналізом встановлено **розбіжність між даними Мінцифри щодо кількості заяв**, поданих роботодавцями і **переданих на розгляд та прийняття**

⁷⁶ Після 02.07.2022.

рішення до регіональних центрів зайнятості засобами Порталу Дія (5 997 заяв) та даними ДЦЗ щодо кількості заяв, що надійшли до центрів зайнятості в електронній формі засобами Порталу Дія (5249 заяв): різниця становить **748 заяв** (14,3 відс. згідно з даними ДЦЗ).

Довідково. Згідно з аналітичними даними, наведеними у листі Мінцифри від 20.04.2023, засобами Порталу Дія у 2022 році: подано роботодавцями в електронній формі 10 231 заяву про компенсацію витрат щодо 13 133 працевлаштованих ВПО; 5 997 інформаційних повідомлень надіслано роботодавцям про подання заяв в електронній формі через Портал Дія; 4 234 підтвердження роботодавцями продовження зайнятості осіб, стосовно яких прийнято рішення про надання компенсації витрат, поданих засобами Порталу Дія, для отримання компенсації витрат за другий місяць.

Слід зазначити, що за даними Мінцифри, через Портал Дія у 2022 році опрацьовано заяви роботодавців, подані до центрів зайнятості **Херсонської області** (27 повідомлень) та **АР Крим** (3 повідомлення), хоча у зазначених регіонах не діяли регіональні центри зайнятості через їх розташування на тимчасово окупованих територіях.

❖ *За результатами здійснених Мінфіном у травні-липні 2022 року заходів поточної верифікації та проведених центрами зайнятості додаткових перевірок, регіональними центрами зайнятості було скасовано прийняті ними рішення про надання відповідним роботодавцям компенсації витрат за 24 працевлаштовані ними особи, чим попереджено зайве витрачання бюджетних коштів (за розрахунками) у сумі 312,0 тис. гривень.*

Аналіз засвідчив, що Мінфіном з недотриманням вимог частини третьої статті 9 Закону № 324 **не затверджено методики** перевірки компенсації витрат роботодавцям (за погодженням з Мінекономіки).

Порядком № 331 (в редакції від 20.03.2022) до **02.07.2022 не було визначено** здійснення Мінфіном верифікації компенсації витрат, це врегульовано Постановою № 735 у **червні 2022 року**. Так, згідно з пунктом 9 Порядку № 331⁷⁷ рішення щодо відмови у наданні компенсації витрат приймається регіональним центром зайнятості, у разі, зокрема, підтвердження регіональним центром зайнятості за результатами додаткової перевірки **факту невідповідності роботодавця або працівника вимогам цього Порядку**, встановленого за результатами верифікації, здійсненої Мінфіном. У разі підтвердження за результатами додаткової перевірки факту невідповідності роботодавця або працівника вимогам цього Порядку, що були отримані за результатами верифікації, здійсненої Мінфіном, **після прийняття регіональним центром зайнятості рішення щодо надання компенсації витрат таке рішення скасовується**, а кошти, виплачені роботодавцю, підлягають поверненню.

У травні 2022 року між ДЦЗ та Мінфіном було досягнуто домовленостей щодо можливості проведення заходів **поточної верифікації** таких виплат.

Відповідно до укладеного між Мінфіном та ДЦЗ Договору від 13.12.2019 № 13010-05/236 про обмін інформацією між ДЦЗ та Мінфіном та Протоколу № 2 від 18.06.2021 протягом травня-липня 2022 року організовано

⁷⁷ Пункт 9 в редакції Постанови № 735.

прямий обмін даними через наявний захищений ftp-сервер Мінфіну: визначено структуру файлу, вимоги до його формування та спосіб передачі необхідної інформації засобами захищеного каналу зв'язку.

Аналізом встановлено, що ДЦЗ у рамках заходів поточної верифікації з **03.05.2022 до 22.07.2022** забезпечено надання Мінфіну відповідних даних **4 705 записів** по роботодавцях та **8 138 записів** по працевлаштованих ними особах з числа ВПО (100 відс. кількості роботодавців та ВПО, за яких надавалась компенсація витрат у цей період).

За результатами поточної верифікації при перевірці інформації про роботодавців їх **невідповідності** вимогам пункту 2 Порядку № 331 **не встановлено**.

Щодо працевлаштованих осіб з числа ВПО Мінфіном виявлено **354 (4,3 відс. записів по ВПО) випадки розбіжностей та невідповідностей даним**, наявним в ЄІБД ВПО, та надано ДЦЗ відповідні рекомендації щодо проведення додаткової перевірки інформації. Аналіз рекомендації Мінфіну щодо виявлених невідповідностей за результатами проведених заходів поточної верифікації наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз рекомендацій Мінфіну щодо виявлених невідповідностей за результатами проведених заходів поточної верифікації

Показник	Всього:	Ознака невідповідності			
		з них:			
		особи з числа ВПО: відсутні в ЄІБД ВПО	неспівпадіння щодо особи з числа ВПО ПІБ та РНОКПП з ЄІБД ВПО	неспівпадіння ПІБ з ЄІБД ВПО	набуття статусу ВПО до введення воєнного стану
Кількість рекомендацій ДЦЗ від Мінфіну щодо виявлених невідповідностей, в тому числі	354	236	12	71	35
<i>щодо записів про роботодавців</i>	–	–	–	–	–
<i>щодо записів про працевлаштованих ВПО</i>	354	236	12	71	35
Кількість невідповідностей, що підтвердилися ДЦЗ під час проведення центрами зайнятості додаткової перевірки	24	6	–	–	18
<i>щодо записів про роботодавців</i>	–	–	–	–	–
<i>щодо записів про працевлаштованих ВПО</i>	24	6	–	–	18

Після **додаткових перевірок**, проведених центрами зайнятості шляхом перевірки первинних документів роботодавців та ВПО, за результатами яких **підтверджено прийняття рішень** про надання роботодавцям компенсації витрат за **330** працевлаштованих осіб з числа ВПО, **по 24** ВПО (6,8 відс. загальної кількості виявлених розбіжностей) у 13 регіональних центрах зайнятості були скасовані раніше прийняті ними накази про надання відповідним роботодавцям компенсації витрат.

Отже, **за результатами** здійснених Мінфіном заходів поточної верифікації та проведених центрами зайнятості додаткових перевірок **регіональними центрами зайнятості було скасовано прийняті ними рішення** про надання відповідним роботодавцям компенсації витрат за **24** працевлаштовані особи

з числа ВПО, чим попереджено зайве витрачання бюджетних коштів, за розрахунками, у сумі 312,0 тис. гривень.

Проведення заходів превентивної верифікації перед прийняттям рішення про надання роботодавцю компенсації витрат або відмову в її наданні регіональні центри зайнятості розпочали наприкінці червня 2022 року, після укладення Мінфіном (у травні–червні 2022 року) з регіональними центрами зайнятості 24 договорів (крім Херсонського ОЦЗ) «Про надання доступу до інформації в ІАП», на підставі яких уповноважені працівники регіональних центрів зайнятості, як користувачі, отримали право безоплатного доступу до роботи в ІАП.

Доступ входу до модуля «Кабінет адміністратора користувачів» здійснювався на підставі заяви про створення облікового запису уповноваженого адміністратора, надісланої на адресу Мінфіну кожним регіональним центром.

Для забезпечення проведення заходів превентивної верифікації в ІАП Мінфіну створено 48 облікових записів уповноважених працівників регіональних центрів зайнятості (по 2 облікових записи на регіон).

Таким чином, уповноваженими працівниками регіональних центрів зайнятості заходи превентивної верифікації здійснювалися в ІАП у режимі реального часу під час звернення роботодавців за наданням компенсації витрат, що попереджує здійснення додаткових перевірок та не призводить до неефективного витрачання бюджетних коштів.

Схема обміну даними між ДЦЗ та Мінфіном під час здійснення заходів превентивної верифікації (див. рис. 5).

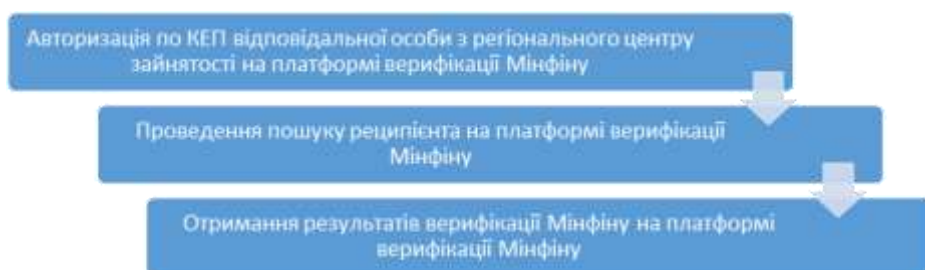

Рис. 5. Схема обміну даними між ДЦЗ та Мінфіном під час здійснення заходів превентивної верифікації

Мінфін з метою забезпечення проведення моніторингу результатів верифікації листом від 13.12.2022 № 26040-05-7/29743 повідомив ДЦЗ, що за червень – листопад 2022 року уповноважені працівники регіональних центрів зайнятості (далі – уповноважені працівники) сформували в ІАП 13 049 запитів на відповідність повідомленої роботодавцем інформації даним, що обробляються стосовно нього та працевлаштованих ним осіб з числа ВПО в ІАП.

Мінфін засобами ІАП надав 957 рекомендацій (7,3 відс. загальної кількості сформованих запитів) щодо проведення додаткової перевірки інформації, що містить 981 невідповідність, стосовно ВПО, по яких звернулись

роботодавці за наданням компенсації витрат. За результатами опрацювання наданих рекомендацій уповноважені працівники внесли інформацію до ІАП про прийняті рішення щодо **886 рекомендацій**, що становить **92,6 відс.** їх загальної кількості.

Аналіз засвідчив, що Мінекономіки з недотриманням вимог частини дев'ятої статті 16 Закону № 324 **не затверджено порядок опрацювання рекомендацій** за результатами проведення верифікації державних виплат, а саме компенсації витрат роботодавцям. Як наслідок, регіональними центрами зайнятості інформацію щодо результатів опрацювання **71 рекомендації** Мінфіну та прийнятих за ними рішень станом на 30.11.2022 до ІАП **не внесено**, що є порушенням частини шостої статті 16 Закону № 324, пункту 9 Порядку № 136 у частині опрацювання наданих рекомендацій у строк, що не перевищує **5 робочих днів з дня їх прийняття**.

Довідково. Наприклад: за результатами превентивної верифікації Київським міським центром зайнятості інформацію про прийняте рішення щодо опрацювання рекомендацій по одній особі з числа ВПО ТОВ «Компанія Євроімтекс» внесено в ІАП через 54 робочих дні; Дніпропетровським ОЦЗ – по двох особах ПрАТ «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» та ТОВ «Дніпропетровський комбікормовий завод – через 35 робочих днів від дати отримання рекомендацій Мінфіну; Вінницьким ОЦЗ – по одній особі Філії «Переробний комплекс» ТОВ «Вінницька птахофабрика» – через 24 робочих дні від дати отримання рекомендацій Мінфіну.

Мінфін на запит ДЦЗ (для надання інформації контрольній групі Рахункової палати) листом від 06.04.2023 № 26040-05-7/9379 інформував, що у зв'язку з технічними причинами превентивна верифікація засобами ІАП у грудні 2022 року **не здійснювалася**, і повідомлено про її поновлення та проведення превентивної верифікації засобами ІАП з 01.01.2023. Отже, Мінфіном у грудні 2022 року з недотриманням пункту 2 частини першої статті 4 Закону № 324 **не забезпечено стабільну роботу ІАП**, як наслідок, превентивна верифікація засобами ІАП для надання компенсації витрат **957 роботодавцям за 1 544 працевлаштованих осіб з числа ВПО у загальній сумі 9 764,4 тис. гривень не проводилася**.

❖ На виконання пункту 18 Порядку № 331 перевірки достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, на кінець 2022 року було охоплено 3 853 роботодавці, або 62,1 відс., станом на 01.05.2023 – 5 981, або 96,4 відс. загальної кількості роботодавців, яким надавалася компенсація витрат у 2022 році. За заходами самоконтролю 486 роботодавцями самостійно виявлено помилки при отриманні компенсації витрат та повернуто кошти без проведення перевірки в сумі 3 519,3 тис. грн (1,8 відс. загальної суми коштів компенсації витрат, перерахованих роботодавцям у 2022 році).

Відповідно до пункту 18 Порядку № 331 центр зайнятості має право перевіряти достовірність відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем. Центр зайнятості контролює використання коштів, що перераховуються роботодавцю як

компенсація витрат, шляхом проведення відповідної перевірки **протягом 180 календарних днів** після останньої виплати такої компенсації.

Порядком № 331 не визначено порядок проведення перевірок достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, а **Мінекономіки не приймалися управлінські рішення щодо його унормування, що знижує ефективність здійснення центрами зайнятості контролю за використанням коштів компенсації витрат.**

Так, аналізом, проведеним у Вінницькому обласному центрі зайнятості, встановлено **два випадки** проведення перевірок працівниками центрів зайнятості в строк, який перевищував **180 календарних днів** після останньої виплати такої компенсації, **чим не дотримано вимоги пункту 18 Порядку № 331.** Також під час аналізу контрольною групою Рахункової палати встановлено порушення **після безрезультатно проведених перевірок** працівниками центрів зайнятості Вінницького ОЦЗ, а саме неврахування п'ятьма роботодавцями дат звільнення працевлаштованих осіб з числа ВПО та неповернення на рахунок Вінницького ОЦЗ невикористаної компенсації витрат у загальній сумі **4,3 тис. грн** (ФОП Ковбасюк В. О. – 0,3 тис. грн; ФОП Рожок В. В. – 0,6 тис. грн; ТОВ «Скормаг-Сервіс» – 1,0 тис. грн; ФОП Цибульська В. С. – 0,3 тис. грн; СТОВ «Хлібороб» – 2,1 тис. гривень). Зазначені кошти повернуті на рахунок Вінницького ОЦЗ у березні–квітні 2023 року.

Основні причини порушень, виявлених під час проведення перевірок центрами зайнятості, наведені у табл. 4.

Таблиця 4

Основні причини порушень, виявлених під час проведення перевірок центрами зайнятості

Причина порушень	відс. до загального числа порушень
Працівника – особу з числа ВПО звільнено до закінчення двомісячного терміну	58,4
Працівнику надано відпустку без збереження заробітної плати	16,1
Виявлення фактів не відпрацювання працівником повної місячної норми робочого часу	13,2
Виявлення фактів працевлаштування працівника із заробітною платою меншою мінімальної заробітної плати	8,1
Виявлення фактів перебування працівника на лікарняному	2,5
Інші: скасування дії довідки ВПО; встановлення факту перебування працівника в простой; встановлення факту працевлаштування працівника за цивільно правовим договором	1,8

Найбільше порушень під час перевірок центрами зайнятості виявлено у роботодавців у **м. Києві** (перевірками охоплено 376 роботодавців, складено 389 актів, з них з порушеннями 27 актів (**6,9 відс.**) на суму 164,2 тис. грн); **Дніпропетровській області** (560 роботодавців, складено 618 актів, з них з порушеннями 24 акти (**3,9 відс.**) на суму 183,6 тис. грн); **Хмельницькій області**

(318 роботодавців, складено 374 акти, з них з порушеннями 17 актів (**4,5 відс.**) на суму 43,3 тис. гривень). Натомість у **Львівській області** під час здійснення перевірок у 527 роботодавців складено 592 акти, з них з порушеннями лише 3 акти (**0,5 відс.**) на суму 2,2 тис. грн; у Полтавській області – у 496 роботодавців складено 686 актів, з них з порушеннями 4 акти (**0,6 відс.**) на суму 12,0 тис. гривень.

За результатами виявлених порушень 168 роботодавців зобов'язано повернути на рахунки регіональних центрів зайнятості **932,8 тис. грн**, з яких добровільно кошти були повернені у сумі **858,3 тис. грн (92,0 відс.)**, по неповернених коштах у сумі **74,5 тис. грн** центрами зайнятості проводиться робота з роботодавцями щодо їх стягнення в досудовому порядку.

За результатами заходів самоконтролю **486 роботодавцями** (366 – 2022 рік, 120 – у січні-квітні 2023 року) самостійно виявлено помилки при отриманні компенсації витрат та повернуто кошти без проведення перевірки в сумі **3 519,3 тис. грн** (2 247,6 тис. грн – у 2022 році, 1 271,7 тис. грн – у січні-квітні 2023 року), що становить **1,8 відс.** загальної суми коштів компенсації витрат, перерахованих роботодавцям впродовж 2022 року.

За результатами аналізу, проведеного в **регіональних центрах зайнятості**, зокрема, встановлено, що за відсутності затвердженої типової форми актів перевірок, працівниками центрів зайнятості акти складались **формально та за різним підходом**, не містили відомостей про предмет перевірки та висновків, переліків документів, охоплених перевіркою, та в окремих випадках містили помилки розрахунків.

4.1.2.3. Рекомендації

Рахункова палата рекомендує:

Кабінетові Міністрів України надати доручення:

Мінекономіки:

підготувати та внести на розгляд Кабінету Міністрів України проект акта щодо змін до Порядку № 331 у частині визначення у пункті 7 Порядку № 331 ДСЗ стороною договору інформаційної взаємодії;

розробити і затвердити порядок опрацювання рекомендацій за результатами проведення верифікації державних виплат, а саме компенсації витрат роботодавцям, згідно з частиною дев'ятою статті 16 Закону № 324;

розробити і затвердити порядок проведення перевірок достовірності відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів, дотримання порядку їх використання роботодавцем, а також визначити форму типового акта перевірки;

Мінфіну:

затвердити згідно з частиною третьою статті 9 Закону № 324 Методику перевірки державних виплат (компенсації витрат роботодавцям);

забезпечити згідно з пунктом 2 частини першої статті 4 Закону № 324 безперебійне функціонування ІАП для своєчасного проведення заходів превентивної верифікації компенсації витрат;

Мінцифри:

внести зміни до Договору про інформаційну взаємодію в частині врахування змін, внесених Постановою № 735 до пункту 8 Порядку № 331; здійснити з ДЦЗ взаємозвірку надходження заяв роботодавців на надання компенсації витрат засобами Порталу Дія.

4.3. Оцінка стану фінансового забезпечення виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 «Надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»

Оцінка ефективності виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 засвідчила, що незважаючи на досягнення основної мети та завдань бюджетної програми, Мінекономіки в окремих випадках не забезпечено належного управління та використання коштів резервного фонду державного бюджету.

Із виділених Мінекономіки за КПКВК 1201700 200 000,0 тис. грн Мінекономіки перераховано ДЦЗ для надання роботодавцям компенсації витрат 199 855,1 тис. грн, при цьому 144,9 тис. грн, за наявності дефіциту коштів на загальну суму 10 046,0 тис. грн, та відсутності належного контролю головного розпорядника, не була заявлена ДЦЗ, що є неефективним управлінням коштами державного бюджету.

Затримки Мінекономіки із фінансуванням у квітні-червні 2022 року видатків центрів зайнятості на надання компенсації витрат спричинили недотримання ними вимог пунктів 10 та 12 Порядку № 331 (у редакції до 02.07.2022) щодо термінів перерахування коштів компенсації витрат роботодавцям, перевищуючи їх від 3 до 44 днів у загальній сумі 57,1 млн гривень.

Залишок невикористаних коштів, який наприкінці бюджетного року становив 88,6 тис. грн, є їх неефективним використанням (15,4 тис. грн на рахунках центрів зайнятості та 73,2 тис. грн, які ДЦЗ 30.12.2022 повернуло Мінекономіки, спрямовано на відновлення обсягу видатків резервного фонду державного бюджету).

4.3.1. Законодавча база

Згідно із Розпорядженням № 282-р Мінекономіки виділено **200 000,0 тис. грн** для надання роботодавцям компенсації витрат на нову бюджетну програму. Мінфіну доручено здійснити зазначені видатки за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.

Відповідно до Прикінцевих положень Закону України від 21.04.2022 № 2218-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» установлено, що передбачені цим Законом кошти в частині збільшення видатків державного бюджету на 2022 рік за бюджетною програмою «Резервний фонд» (код 3511030) спрямовуються виключно на

здійснення заходів щодо забезпечення безпеки і оборони, **фінансової підтримки внутрішньо переміщених осіб.**

Довідково. Відповідно до Закону України від 21 квітня 2022 р. № 2218-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» за КПКВК 3511030 «Резервний фонд» затверджено видатки у сумі 201 500 000,0 тис. гривень.

Відповідно до пункту 13 Порядку № 331 ДЦЗ кожного дня на підставі отриманих заявок на потребу в коштах для надання компенсації витрат надсилає до Мінекономіки подання щодо перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття для надання компенсації витрат за формою, затвердженою Мінекономіки.

Довідково. Наказом Мінекономіки від 02 квітня 2022 р. № 684 затверджено форму подання щодо перерахування коштів на рахунок Фонду безробіття для надання роботодавцю компенсації витрат. Обов'язковим додатком до Подання є зведена інформація про потребу в коштах для надання роботодавцю компенсації витрат.

Відповідно до пунктів 10 та 12 Порядку № 331⁷⁸ регіональний центр зайнятості здійснює перерахування коштів роботодавцю **за перший місяць роботи працівника протягом п'яти робочих днів після прийняття рішення** щодо надання компенсації витрат або отримання відомостей з Реєстру роботодавців отримувачів компенсації витрат через Портал Дія, **за другий місяць роботи працівника – протягом п'яти робочих днів після надходження повідомлення** про підтвердження продовження зайнятості цих осіб.

Постановою № 735 внесені зміни до пунктів 10 та 12 Порядку № 331 щодо термінів перерахування регіональними центрами зайнятості коштів компенсації витрат роботодавцям (за перший місяць роботи та за другий місяць – **протягом п'яти робочих днів після зарахування коштів на рахунок регіонального центру зайнятості**).

4.3.2. Виявлений стан справ

У 2022 році Мінфін, враховуючи прийняті рішення, затвердив Мінекономіки нову бюджетну програму за КПКВК 1201700 з обсягом бюджетних призначень **200 000,0 тис. гривень. ДЦЗ визначено кінцевим отримувачем бюджетних коштів** для фінансування видатків центрів зайнятості на надання компенсації витрат.

Обсяг виділених коштів резервного фонду державного бюджету був обумовлений **реальною можливістю бюджету та складністю визначення в умовах воєнного стану обґрунтованої потреби** у коштах на надання роботодавцям компенсації витрат, і, як засвідчив аналіз, **був недостатнім для реалізації програми протягом усього 2022 року**, що спричинило її фактичне призупинення з листопада 2022 року.

Розрахунком видатків ДЦЗ до бюджетної програми за КПКВК 1201700, **виходячи із суми виділених коштів та умов Порядку № 331, визначено три результативних показники:** «продукту»: чисельність працевлаштованих ВПО, за яких виплачено роботодавцям компенсацію витрат на оплату праці – **15 385 осіб**; «ефективності»: розмір компенсації роботодавцю витрат на оплату

⁷⁸ У редакції до змін, внесених Постановою № 735.

праці за одного працевлаштованого з урахуванням періоду – **13 000,0 грн;** «якості»: рівень забезпечення виплат для компенсації витрат – **100 відсотків.**

Розрахунок видатків Мінекономіки з надходженням коштів із резервного фонду державного бюджету на загальну суму 200 000,0 тис. грн та видатками на надання кредитів (поточні видатки за КЕКВ 2610 «Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям) на таку ж суму) **ґрунтувався** на показниках: розміру компенсації витрат, який надається за кожну працевлаштовану особу, встановлений Порядком № 331 (6500,0 грн), та загальної тривалості надання компенсації витрат, яка не може перевищувати двох місяців з дня працевлаштування особи.

Основна мета бюджетної програми за КПКВК 1201700 – забезпечення соціальних виплат роботодавцям за працевлаштованих ВПО внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні; **завдання бюджетної програми** – надання роботодавцям компенсації витрат за кожну працевлаштовану особу з числа ВПО внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні.

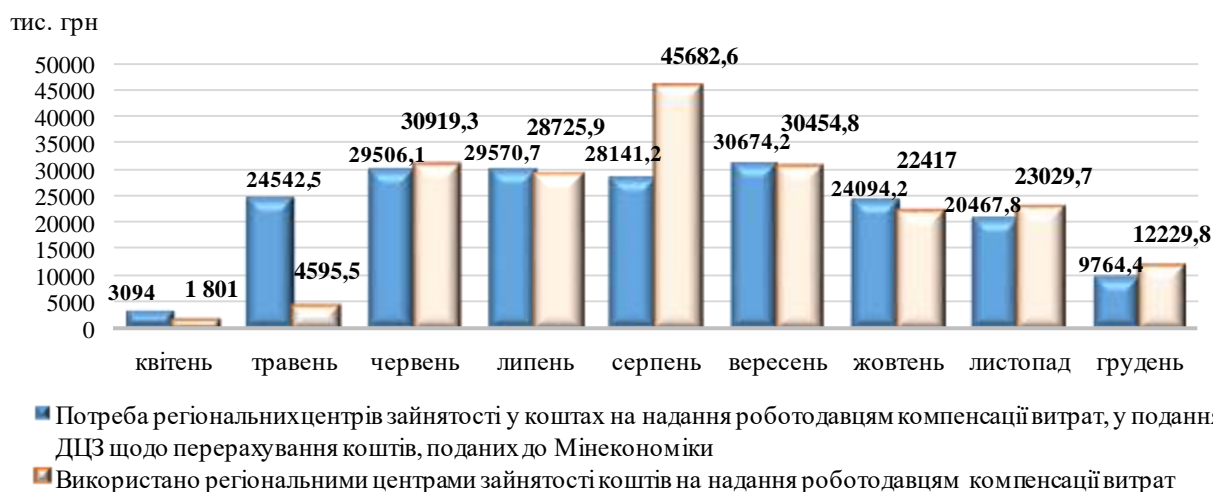
Починаючи з 19.04.2022 ДЦЗ подав до Мінекономіки 195 подань для перерахування 199 855,1 тис. грн на рахунок Фонду безробіття за поданими регіональними центрами зайнятості 3 022 заявок на потребу у коштах для надання компенсації витрат 17 434 роботодавцям за 30 867 працевлаштованих осіб з числа ВПО.

Аналіз руху коштів компенсації витрат засвідчив, що **протягом квітня – червня 2022 року** за щоденними поданнями ДЦЗ кошти перераховувались Мінекономіки на рахунок ДЦЗ для фінансування видатків центрів зайнятості **із значною затримкою, що не забезпечувало їх повну потребу.** Так, у травні 2022 року при заявленій за 22 поданнями ДЦЗ потребі у загальній сумі **24 542,5 тис. грн,** фактично надійшло від Мінекономіки на фінансування видатків центрів зайнятості на надання компенсації витрат **4 595,5 тис. грн (у 5,3 раза менше).** Натомість у серпні при заявленій за 23 поданнями ДЦЗ потребі у сумі **28 570,7 тис. грн,** Мінекономіки на фінансування видатків центрів зайнятості спрямовано ДЦЗ **45 682,6 тис. грн (у 1,6 раза більше),** забезпечивши потребу попередніх місяців.

Найбільша сума подань про надання компенсації витрат ДЦЗ за заявками регіональних центрів до Мінекономіки у **вересні 2022 року – 30 674,2 тис. грн** (2400 роботодавцям за 4669 працевлаштованих ВПО), у липні – **29 570,7 тис. грн** (2541 роботодавцю за 4622 ВПО) і у червні – **29 506,1 тис. грн** (2746 роботодавцям за 4577 ВПО). Починаючи з жовтня до кінця 2022 року кількість звернень від роботодавців зменшувалася і відповідно зменшувалася сума подань: у **грудні** сума подання становила **9 764,4 тис. грн** (957 роботодавцям за 1 544 працевлаштованих осіб з числа ВПО), що у **3,1 раза менше, ніж у вересні 2022 року.**

Динаміка забезпечення потреби регіональних центрів зайнятості у коштах та їх використання ними наведена на діаграмі 7.

Діаграма 7. Динаміка забезпечення протягом 2022 року потреби регіональних центрів зайнятості у коштах та їх використання на надання роботодавцям компенсації витрат

Аналіз засвідчив, що у квітні–червні 2022 року затримки із фінансуванням видатків центрів зайнятості на надання компенсації витрат, які були пов’язані, зокрема, із здійсненням **Мінфіном заходів поточної верифікації**, спричинили **недотримання** регіональними центрами зайнятості **вимог пунктів 10 та 12 Порядку № 331** (у редакції до 02.07.2022) **щодо термінів перерахування коштів компенсації витрат роботодавцям, перевищуючи їх від 3 до 44 днів у загальній сумі 57,1 млн грн** (за квітень 2022 року – 3,1 млн грн, за травень – 24,5 млн грн, за червень – 29,5 млн гривень).

В умовах обмеження кошторисних призначень для забезпечення потреби регіональних центрів зайнятості на надання роботодавцям компенсації витрат, ДЦЗ з вересня по грудень здійснив 9 перерозподілів видатків між 15 обласними центрами зайнятості в частині **зменшення кошторисних призначень** окремим регіональним центрам зайнятості (найбільше – Закарпатському (на 6 850 тис. грн), Вінницькому (на 1 500,0 тис. грн), Миколаївському (на 1 323 тис. грн) для **збільшення видатків іншим** (найбільше – Дніпропетровському (на 15 193,0 тис. грн), Запорізькому (2500,0 тис. грн), Харківському обласним (на 2 600,0 тис. грн) та Київському міському (на 3 391,8 тис. гривень)).

Інформація про використання коштів компенсації витрат у 2022 році **в розрізі регіонів** наведена у таблиці 6.

**Інформація про використання у 2022 році коштів компенсації витрат
за КПКВК 1201700 в розрізі регіонів**

№ з/п	Регіональні центри зайнятості	Затверджено кошторисом витратків	Надійшло коштів за звітний період	Касові видатки (перераховано на рахунок роботодавця)		Чисельність працевлаштованих ВПО (унікальні)		Залишок коштів на рахунку ОЦЗ на кінець звітного періоду (в розрізі роботодавців)
				сума	кількість роботодавців (унікальні)	за перший місяць	за другий місяць	
1	Вінницький	9 608,5	9 605,1	9 605,1	338	780	711	–
2	Волинський	6 312,0	6 310,9	6 310,9	247	527	457	–
3	Дніпропетровський	30 129,6	30 088,2	30 081,7	560	2 434	2 271	6,5
4	Донецький	3 116,5	3 116,5	3 116,5	100	245	236	–
5	Житомирський	5 596,6	5 596,0	5 596,0	195	462	422	–
6	Закарпатський	6 150,0	6 124,2	6 123,6	203	504	454	0,6
7	Запорізький	11 850,0	11 825,1	11 825,1	192	960	881	–
8	Івано-Франківський	6 173,1	6 173,1	6 173,1	300	514	442	–
9	Київський	7 527,3	7 523,5	7 523,5	283	615	554	–
10	Кіровоградський	9 284,2	9 284,2	9 282,6	342	753	695	1,6
11	Луганський	1 638,0	1 625,0	1 625,0	17	129	121	–
12	Львівський	16 835,7	16 814,3	16 809,1	530	1 373	1 257	5,2
13	Миколаївський	2 674,5	2 672,7	2 672,7	116	214	200	–
14	Одеський	6 090,4	6 088,9	6 088,9	218	488	452	–
15	Полтавський	18 724,8	18 720,9	18 720,9	521	1 531	1 388	–
16	Рівненський	7 277,5	7 266,1	7 266,1	264	607	546	–
17	Сумський	1 400,6	1 396,8	1 396,8	68	117	101	–
18	Тернопільський	4 613,6	4 613,6	4 613,6	219	378	338	–
19	Харківський	7 800,0	7 797,0	7 797,0	272	621	596	–
20	Херсонський	–	–	–	–	–	–	–
21	Хмельницький	7 856,0	7 848,0	7 846,8	327	659	571	1,2
22	Черкаський	9 880,0	9 878,8	9 878,8	310	828	711	–
23	Чернівецький	3 415,3	3 372,9	3 372,9	113	294	227	–
24	Чернігівський	2 254,0	2 250,4	2 250,4	75	183	165	–
25	м. Київ	13 791,8	13 789,7	13 789,4	396	1 136	1 014	0,3
Всього		200 000,0	199 781,9	199 766,5	6 206	16 352	14 810	15,4

Аналіз засвідчив:

- **Мінекономіки у 2022 році за бюджетною програмою за КПКВК 1201700 із 200 000 тис. грн коштів резервного фонду державного бюджету перераховано на рахунок Фонду безробіття 199 855,1 тис. грн, які були спрямовані ДЦЗ на фінансування витратків центрів зайнятості на надання компенсації витрат, решта – 144,9 тис. грн – не були заявлені ДЦЗ, що при наявності в центрах зайнятості нерозглянутих 467 заяв роботодавців за 947 працевлаштованих ВПО та не прийнятих по них рішень на загальну суму 10 046,0 тис. грн є неефективним управлінням коштами державного бюджету;**

- **регіональними центрами зайнятості використано 199 766,5 тис. грн для надання компенсації витрат 6 206 роботодавцям за 16 352 працевлаштованих осіб з числа ВПО, що на 967 осіб (на 6,3 відс.) більше їх прогнозованої кількості;**

- **залишок невикористаних коштів**, який наприкінці бюджетного року становив **88,6 тис. грн** (15,4 тис. грн на рахунках центрів зайнятості та 73,2 тис. грн на рахунку Мінекономіки, які були повернені ДЦЗ 30.12.2022, і спрямовані на відновлення обсягу видатків резервного фонду державного бюджету), є їх неефективним використанням.

Основними причинами повернення коштів роботодавцями на рахунки центрів зайнятості були: тимчасова втрата працездатності найманих працівників; результати заходів самоконтролю; дострокове припинення трудових відносин між роботодавцем і працівником; призов найманих працівників на військову службу; виявлення виплат заробітної плати найманим працівникам менше мінімальної.

На виконання пункту 2 Розпорядження № 282 Мінекономіки надано Мінфіну та Казначейству звіт про використання коштів із резервного фонду за КПКВК 1201700, згідно з яким загальний обсяг виділених коштів із резервного фонду на 2022 рік становив **200 000,0 тис. грн**, використано **199 781,9 тис. грн**; **кількість роботодавців**, які отримали компенсацію витрат – **16 772 особи**; залишок невикористаних асигнувань до кінця бюджетного періоду – **218,1 тис. гривень**.

В узагальненому висновку про ефективність бюджетної програми, наведеному у Результатах оцінки ефективності бюджетної програми за КПКВК 1201700 за 2022 рік, направлених Мінфіну, Мінекономіки зазначило, що **основна мета та завдання бюджетної програми за КПКВК 1201700 виконані**. В рамках виконання бюджетної програми було здійснено розрахунок виплати **16 772 роботодавцям** компенсації витрат на суму **199 781,9 тис. грн** із запланованих **200 000 тис. гривень**. За поясненням Мінекономіки, відхилення пов'язано із фактичним розрахунком компенсації витрат за кожну працевлаштовану особу, за яку роботодавцем сплачується ЄСВ.

Разом з тим **аналіз засвідчив**, що **Мінекономіки окремі результативні показники** звіту про використання коштів з резервного фонду та результатів оцінки ефективності бюджетної програми за КПКВК 1201700 за 2022 рік, надіслані Мінекономіки до Мінфіну та Казначейства, **не підтверджені звітністю ДЦЗ**. За результатами аналізу **встановлено**, що **ключовий показник «чисельність працевлаштованих ВПО, за яких роботодавцям виплачено компенсацію витрат на оплату праці» завищений на 420 осіб (на 2,5 відс.)**, а показник **«кількість роботодавців, які отримали компенсацію» (16 772 особи) перевищує їх фактичну кількість (6 206 роботодавців) у 2,7 раза**, що свідчить про застосування **недостовірних звітних даних при оцінці ефективності виконання бюджетної програми за КПКВК 1201700 і викривило фактичний стан справ**.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Скорочення	Повна назва
Адміністрація Держприкордонслужби	Адміністрація Державної прикордонної служби України
АСОПД	Програмно-технічний комплекс «Автоматизована система оброблення документації з призначення та виплати допомог»
АТ «Ощадбанк»	Акціонерне товариство «Державний ощадний банк України»
ВПО	внутрішньо переміщені особи
ВПП ООН	Всесвітня продовольча програма, автономна спільна дочірня структура ООН та Продовольча та сільськогосподарська організація ООН
грошова допомога	щомісячна адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг
ДЕІР	Державний електронний інформаційний ресурс
Держстат	Державна служба статистики України
ДМС	Державна міграційна служба України
Довідка про заборгованість, яка не включена у форму № 7д	Довідка про дебіторську та кредиторську заборгованість за операціями, які не відображаються у формі № 7д, № 7м «Звіт про заборгованість за бюджетними коштами»
ДП «Дія»	Державне підприємство «Дія»
ДП ІОЦ	Державне підприємство «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики»
ДПС	Державна податкова служба України
ДРЗДСС	Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування
ДРФПП	Державний реєстр фізичних осіб платників податків
ДСЗ	Державна служба зайнятості
ДЦЗ	Державний центр зайнятості
ЄБДВПО	Єдина інформаційна база даних про внутрішньо переміщених осіб
ЄІССС	Єдина інформаційна система соціальної сфери
ЄСВ	Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
ЄДР	Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
Загальні вимоги	Загальні вимоги до визначення результативних показників бюджетних програм, затверджені наказом Мініфіну від 10 грудня 2010 р. № 1536, зареєстрованим в Мін'юсті 27 грудня 2010 р. за № 1353/18648
Закон № 324	Закон України від 03 грудня 2019 р. № 324-ІХ «Про верифікацію та моніторинг державних виплат»
Закон № 996	Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-ХІV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

Скорочення	Повна назва
Закон № 1207	Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»
Закон № 1533	Закон України від 02 березня 2000 р. № 1533-III «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»
Закон № 1669	Закон України від 02 вересня 2014 р. № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції»
Закон № 1706	Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»
Закон № 1928	Закон України від 02 грудня 2021 р. № 1928 «Про Державний бюджет України на 2022 рік»
Закон № 2268	Закон України від 18 січня 2018 р. № 2268-VIII «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях»
Закон № 2280	Закон України від 31 травня 2022 р. № 2280-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»»
Закон № 2385	Закон України від 09 липня 2022 р. № 2385-IX «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»»
Закон № 5067	Закон України від 05 липня 2012 р. № 5067-VI «Про зайнятість населення»
ІАП	Інформаційно-аналітична платформа електронної верифікації та моніторингу
ІКІС ПФУ	Інтегрована комплексна інформаційна система Пенсійного фонду України
компенсація витрат	Компенсація роботодавцям витрат на оплату праці за кожен працівник, який працює на тимчасово окупованих територіях внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні
КПКВК 1201700	Бюджетна програма за КПКВК 1201700 «Надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожен працівник, який працює на тимчасово окупованих територіях внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»
КПКВК 2501480	Бюджетна програма за КПКВК 2501480 «Надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг»
КПКВК 2501530	Бюджетна програма за КПКВК 2501530 «Соціальний захист громадян, які потрапили у складні життєві обставини»
КСЗІ	Комплексна система захисту інформації
Лівобережне УСЗН Дніпровської міської ради	Лівобережне управління соціального захисту населення Дніпровської міської ради
лімітна довідка	Лімітна довідка про бюджетні асигнування та кредитування
ЛКК	Лікарсько-консультативна комісія
МВС	Міністерство внутрішніх справ України
Мінекономіки	Міністерство економіки України
Мінреінтеграції	Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України

Скорочення	Повна назва
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
Мінфін	Міністерство фінансів України
Мінцифри	Міністерство цифрової трансформації України
Мін'юст	Міністерство юстиції України
Методичні рекомендації з обліку усіх видів допомог	Методичні рекомендації щодо організації ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової та бюджетної звітності за операціями з нарахування і виплати усіх видів соціальної допомоги, затверджені наказом Мінсоцполітики від 04 квітня 2019 р. № 499
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МСЕК	Медико-соціальна експертна комісія – спеціальний заклад в системі охорони здоров'я, що проводить медико-соціальну експертизу особам, які звертаються для встановлення інвалідності
Наказ № 1098	Наказ Мінфіну від 29 грудня 2002 р. № 1098 «Про паспорти бюджетних програм», зареєстрований в Мін'юсті 21 січня 2003 р. за № 47/7368
наказ № 1610	Наказ Мінсоцполітики від 27 грудня 2016 р. № 1610, зареєстрований в Мін'юсті 20 січня 2017 р. за № 89/29957 «Про затвердження форми заяви про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи», втратив чинність на підставі наказу Мінсоцполітики від 18 травня 2022 р. № 152
Нацсоцслужба	Національна соціальна сервісна служба України
одержувачі	Особи, яким зараховуються кошти допомоги на проживання на особові рахунки, відкриті в банках, у т. ч. на членів сім'ї (дітей, недієздатних осіб)
ОЦЗ	Обласний центр зайнятості
ОТГ	Об'єднані територіальні громади
Перелік № 75	Перелік територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні) станом на 10 грудня 2022 року, затверджений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 25 квітня 2022 р. № 75, зареєстрований в Мін'юсті 25 квітня 2022 р. за № 453/37789
Перелік № 204	Перелік адміністративно-територіальних одиниць, на території яких платникам єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які перебувають на обліку на відповідній території, може надаватися допомога в рамках Програми «Підтримка», затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 р. № 204-р
Перелік № 309	Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих РФ, затверджений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 р. № 309, зареєстрований в Мін'юсті 23 грудня 2022 р. за № 1668/39004
Перелік № 1085	Перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та перелік населених пунктів, що розташовані на лінії розмежування, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07 листопада 2014 р. № 1085-р

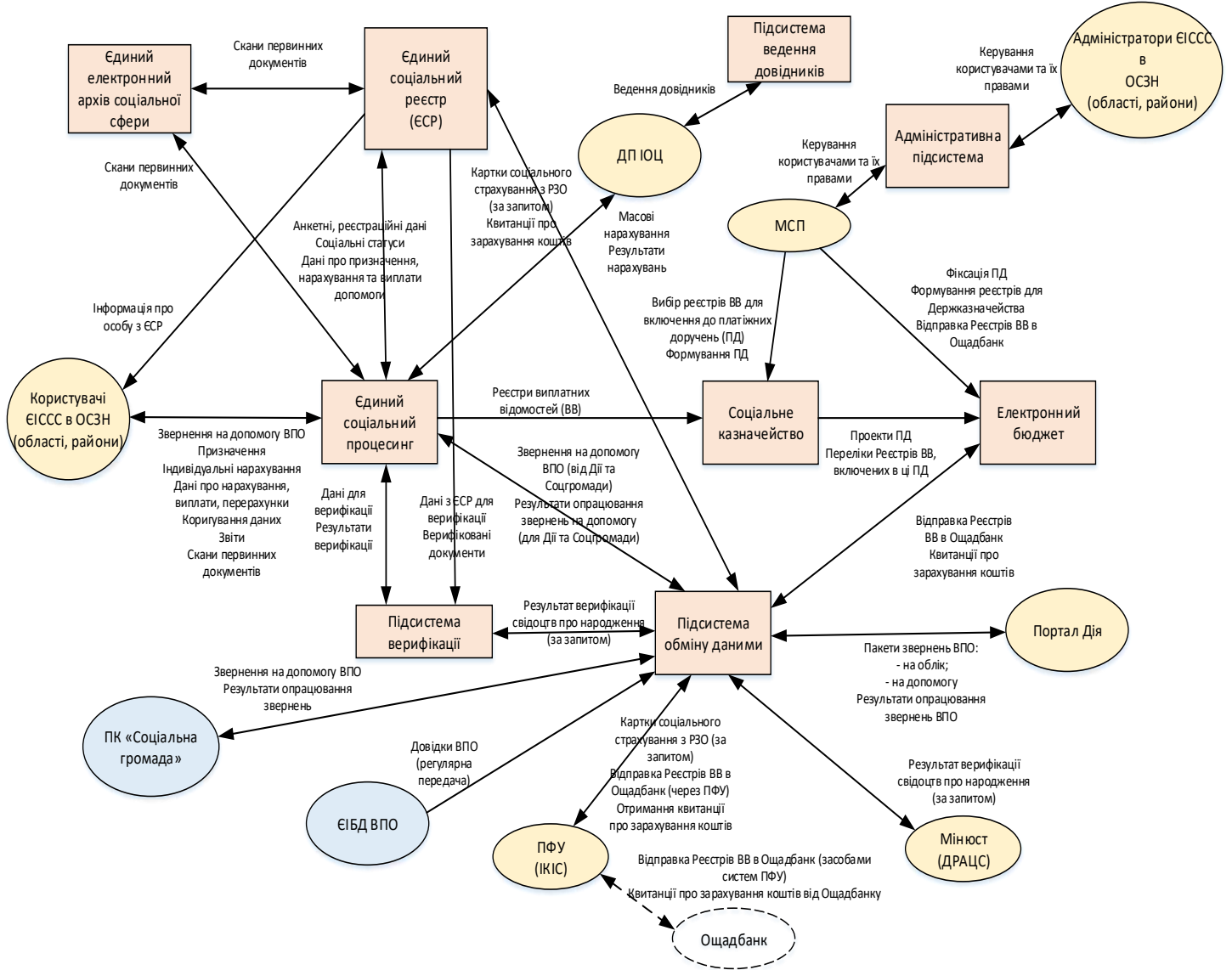
Скорочення	Повна назва
Перелік № 1275	Перелік населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2015 р. № 1275-р
Перелік Мінцифри	Перелік внутрішньо переміщених осіб, які подали заяви через Портал Дія до 30 квітня 2022 р. та не отримали допомогу, сформований Мінцифри
ПК «Соціальна громада»	Програмний комплекс «Інтегрована інформаційна система «Соціальна громада»
план асигнувань	План асигнувань загального фонду
Положення № 459	Положення про Міністерство економіки України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459
Положення № 856	Положення про Міністерство цифрової трансформації України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856
Положення № 2663	Положення про Державну службу зайнятості, затверджене наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 16 грудня 2020 р. № 2663
Положення № 1137	Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04 грудня 2019 р. № 1137
Положення про ЄІССС	Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 404
Портал Дія	Єдиний державний вебпортал електронних послуг
Порядок № 44	Порядок складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, затверджений наказом Мінфіну від 24 січня 2012 р. № 44, зареєстрованим у Мін'юсті 09 лютого 2012 р. за № 196/20509
Порядок № 136	Порядок здійснення верифікації та моніторингу державних виплат, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 136
Порядок № 228	Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 № 228
Порядок № 331	Порядок надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 331
Порядок № 332	Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332
Порядок № 505	Порядок надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 01 жовтня 2014 р. № 505

Скорочення	Повна назва
Порядок № 646	Порядок створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 646
Порядок № 1475	Порядок використання коштів державного бюджету для забезпечення соціального захисту громадян, які потрапили у складні життєві обставини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1475
Порядок № 1596	Порядок виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596
Порядок використання коштів	Порядок використання коштів державного бюджету для надання допомоги на проживання ВПО, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам»
Порядок проведення експериментального проєкту	Порядок проведення експериментального проєкту з реалізації функціоналів першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери, затверджений наказом Мінсоцполітики та Мінцифри від 03 березня 2021 р. № 112/29, постановою правління ПФУ від 03.03.2021 № 8-1, зареєстрований в Мін'юсті 25 березня 2021 р. за № 400/36022
Постанова № 33	Постанова Кабінету Міністрів України від 10 січня 2023 р. № 33 «Про внесення змін до Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»
Постанова № 90	Постанова Кабінету Міністрів України від 05 березня 2014 р. № 90 «Деякі питання державного управління у сфері зайнятості населення»
Постанова № 206	Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 р. № 206 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо передачі окремих повноважень від Міністерства соціальної політики до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства у сфері зайнятості населення»
Постанова № 214	Постанова Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 р. № 214 «Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану»
Постанова № 215	Постанова Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 р. № 215 «Про особливості нарахування та виплати грошових допомог, пільг та житлових субсидій на період дії воєнного стану»
Постанова № 225	Постанова Кабінету Міністрів України від 08 березня 2022 р. № 225 «Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період дії воєнного стану на території України»
Постанова № 254	Постанова Верховної Ради України від 17 березня 2015 р. № 254-VIII «Про визнання окремих районів, міст, селищ і сіл Донецької та Луганської областей тимчасово окупованими територіями»
Постанова № 331	Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 331 «Про затвердження Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»

Скорочення	Повна назва
Постанова № 332	Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам»
Постанова № 401	Постанова Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2022 р. № 401 «Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету»
Постанова № 415	Постанова Кабінету Міністрів України від 06 квітня 2022 р. № 415 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 331»
Постанова № 568	Постанова Кабінету Міністрів України від 06 червня 2023 р. № 568 «Про внесення змін до Порядку надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні»
Постанова № 735	Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 735 «Про особливості реалізації державної політики у сферах зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час воєнного стану та після його припинення або скасування»
Постанова № 784	Постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2022 р. № 784 «Деякі питання фінансування соціальних послуг під час дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях»
Постанова № 1278	Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2020 р. № 1278 «Про запровадження експериментального проекту з реалізації функціоналів щодо запровадження першої черги Єдиної інформаційної системи соціальної сфери»
Правила	Правила складання паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, затверджені наказом Мінфіну від 29 грудня 2002 р. № 1098 (у ред. наказу Мінфіну від 14 січня 2008 р. № 19), зареєстровані в Мін'юсті 21 січня 2003 р. за № 47/7368
програма	Програма надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за працевлаштованих ВПО
ПФУ	Пенсійний фонд України
Реєстр	Реєстр роботодавців отримувачів компенсації витрат
РНОКПП	реєстраційний номер облікової картки платника податків
Розпорядження № 282	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2022 р. № 282-р «Про виділення коштів з резервного фонду державного бюджету»
СБУ	Служба безпеки України
СЕВ	Система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів
система «Трембіта»	Система електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта»
списки на виплату допомоги на проживання	Списки ВПО, які звернулися щодо виплати допомоги на проживання, сформовані уповноваженими органами
структурні підрозділи ОДА	Структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської міської держадміністрацій

Скорочення	Повна назва
ТОВ «Медирент»	Товариство з обмеженою відповідальністю «Науково-виробниче підприємство «Медирент»
Указ № 32	Указ Президента України від 07 лютого 2019 № 32/2019 «Про межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях»
Указ № 64	Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні»
Указ № 116	Указ Президента України від 30 березня 2018 р. № 116/2018 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 р. «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях»
Указ № 405	Указ Президента України від 14 квітня 2014 р. № 405/2014 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України»
уповноважена особа	Уповноважена особа виконавчого органу сільської, селищної, міської ради
уповноважений орган	Структурний підрозділ з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад
УСЗН Дарницької райдержадміністрації	Управління соціального захисту населення Дарницької районної в м. Києві держадміністрації
УСЗН Обухівської райдержадміністрації	Управління соціального захисту населення Обухівської районної державної адміністрації Київської області
Фонд безробіття	Фонд загальнообов'язкового соціального страхування на випадок безробіття
форма № 7д	Форма № 7д «Звіт про заборгованість за бюджетними коштами»
Франківський відділ Львівської міської ради	Франківський відділ соціального захисту управління соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради
Шевченківський відділ Львівської міської ради	Шевченківський відділ соціального захисту управління соціального захисту департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради
центри зайнятості	Міський, районний, міськрайонний центр зайнятості або філії регіонального центру зайнятості
Центральне УСЗН Дніпровської міської ради	Центральне управління соціального захисту населення Дніпровської міської ради
ЦНАП	Центр надання адміністративних послуг

Єдина інформаційна система соціальної сфери (допомоги ВПО)

Загальний стан і динаміка показників, що характеризують планування та використання коштів у 2020–2022 роках за КПКВК 2501480

№ з/п	Роки Показники	2020		2021		2022	
		план	факт	план	факт	план	факт**
1.	Видатки	3027378,9*	3014125,9	3 042244,2	3039497,4	3051573,3	53488626,8
1.1.	виплата грошової допомоги (тис. грн)	3027378,9	3014125,9	3 042244,2	3039497,4	693785,9**	693298,9
1.2.	виплата допомоги на проживання	–	–	–	–	56953517,3**	52795327,9
2.	Результативні показники						
2.1.	затрат (од.)						
	середньомісячна кількість сімей, які потребують отримання грошової допомоги, од.	164799	170827	170827	171126	169700	145737
2.2.	продукту (од.)						
-	середньомісячна кількість сімей, які одержують грошову допомогу, од.	164799	170827	170827	171126	169700	145737***
-	середньомісячна кількість одержувачів допомоги на проживання (додано), тис. осіб	–	–	–	–	–	1537,1
2.3.	ефективності (грн)						
-	середньомісячний розмір грошової допомоги на сім'ю, грн	1530,7	1470,4	1484,4	1480,1	1498,5	1496,9***
-	середньомісячний розмір допомоги на проживання на одного одержувача, грн (додано)	–	–	–	–	–	3816,4
2.4.	якості (відс.)						
-	рівень забезпечення сімей грошовою допомогою, грн	100	100	100	100	100	100
-	рівень забезпечення виплатою допомоги на проживання (додано), грн	–	–	–	–	–	100

* Уточнені показники паспорта зі змінами від 28.12.2020.

** Інформація зі звіту про виконання паспорта бюджетної програми за 2022 рік.

*** Середньомісячна кількість сімей, які отримували грошову допомогу, та її розмір визначено на підставі інформації, наданої структурним підрозділам ОДА (у зв'язку з бойовими діями та майже повною окупацією Луганської області структурний підрозділ ОДА не має списків та іншої документації, що конкретизує виплати грошової допомоги, що унеможливило надання відповідної інформації).

Аналіз стану подання заяв та прийняття у 2022 році регіональними центрами зайнятості рішень про надання або відмову у наданні компенсації витрат

Регіон, область	Кількість заяв роботодавців на надання компенсації витрат	Кількість працівників, щодо яких подано заяву на компенсацію витрат	Кількість прийнятих рішень	Відс. прийнятих рішень від поданих заяв	З них		Кількість працівників, щодо яких прийнято рішення про надання компенсації витрат
					про надання компенсації	про відмову у наданні компенсації	
Вінницька	554	825	543	98,0	536	7	782
Волинська	388	619	360	92,8	352	8	529
Дніпропетровська	989	2721	944	95,4	901	43	2450
Донецька	188	280	169	89,9	160	9	246
Житомирська	335	503	333	99,4	309	24	462
Закарпатська	341	514	340	99,7	336	4	507
Запорізька	424	996	424	100,0	404	20	976
Івано-Франківська	434	564	408	94,0	394	14	516
Київська	464	672	468	100,9	426	42	620
Кіровоградська	547	779	538	98,4	532	6	756
Луганська	41	130	41	100,0	40	1	129
Львівська	939	1552	855	91,1	842	13	1384
Миколаївська	122	226	166	136,1	162	4	214
Одеська	386	548	370	95,9	351	19	498
Полтавська	901	1585	891	98,9	879	12	1541
Рівненська	428	643	403	94,2	393	10	609
Сумська	92	126	93	101,1	87	6	117
Тернопільська	290	394	290	100,0	280	10	380
Харківська	462	679	439	95,0	432	7	623
Херсонська	–	–	–	–	–	–	–
Хмельницька	485	687	480	99,0	472	8	662
Черкаська	530	918	522	98,5	504	18	839
Чернівецька	173	300	168	97,1	166	2	294
Чернігівська	103	192	101	98,1	97	4	184
м. Київ	715	1372	651	91,0	624	27	1148
Всього	10331	17825	9997	96,8	9679	318	16466